BENEDICTUS PP. XV

LITTERAE ENCYCLICAE

*SPIRITUS PARACLITUS**

AD PATHIAHCHAS, PRIMATES,
ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS
ALIOSQUE LOCORUM ORDINARIOS,
PACEM ET COMMUNIONEM
CUM APOSTOLICA SEDE HABENTES,
IN NATALI MD S. HIERONYMI ECCLESIAE DOCTORIS.

VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM

Spiritus Paraclitus, cum genus humanum, ut arcanis divinitatis imbueret, sacris Litteris locupletasset, sanctissimos doctissimosque viros, labentibus saeculis, non paucos providentissime excitavit, qui non modo caelestem illum thesaurum iacere sine fructu (1) non sinerent, sed suis et studiis et laboribus consolationem inde *Scripturarum* Christifidelibus uberrimam compararent. Hos inter, principem sane, communi omnium consensu, locum obtinet Sanctus Hieronymus, quem Doctorem Maximum sacris Scripturis explanandis divinitus sibi datum catholica agnoscit et veneratur Ecclesia. Iamvero, cum ab eius obitu plenum proxime quintum et decimum saeculum commemoraturi simus, nolumus, Venerabiles Fratres, singularem opportunitatem praetermittere, quin de Hieronymi in scientia Seripturarum lau dibus ac promeritis vos data opera alloquamur. Conscientia enim apostolici muneris impellimur, ut, ad nobilissimam hanc disciplinam provehendam, insigne tanti viri exemplum ad imitandum proponamus, et quae fel. rec. decessores Nostri Leo XIII et Pius X monita et praescripta hoc in genere utilissima ediderunt, eadem, apostolica Nostra auctoritate, confirmemus et ad haec Ecclesiae tempora pressius aptemus. Etenim Hieronymus, « vir maxime catholicus et sacrae legis peritissimus » (2)

atque « catholicorum magister » (3) itemque « morum exemplar mundique magister » (4), cum catholicam de sacris Libris doctrinam mirifice illustrarit acriterque defenderit, documenta sane plurima, eaque gravissima, Nobis affert, quae quidem usurpando, filios Ecclesiae universos, clericos potissimum, ad Scripturae divinae reverentiam, cum pia lectione assiduaque commentatione coniunctam, hortemur.

Nostis, Venerabiles Fratres, Hieronymum Stridone natum, in oppido « Dalmatiae quondam Pannoniaeque confinio » (5), et ab ipsis incunabulis catholico lacte nutritum (6), postquam Christi vestem in hac alma Urbe de sacro fonte suscepit (7), quoad longissime vixit, quicquid habuit virium, id in sacris Bibliis perscrutandis, exponendis vindicandisque adhibuisse. Is latinis graecisque litteris Romae eruditus, vixdum e rhetorum schola egressus erat cum, adhuc adulescens, Abdiam prophetam interpretari conatus est: qua ex « puerilis ingenii » exercitatione (8) ita in eo crevit Scripturarum amor, ut, veluti invento thesauro secundum evangelicam imaginem, « omnia istius mundi emolumenta » pro eo contemnenda sibi esse duxerit. Quamobrem, nulla deterritus asperitate consilii, cum domum, parentes, sororem, propinquos dereliquit, tum a consuetudine lautioris cibi recessit, et in sacras Orientis regiones transmigravit, ut divitias Christi et Salvatoris scientiam in lectione et studio Bibliorum sibi pararet ampliores (10) Qua in re quantum desudaverit, haud semel ipse describit : « Miro discendi ferebar ardore, nec iuxta quorumdam praesumptionem ipse me docui. Apollinarium Laodicenum audivi Antiochiae frequenter et colui, et cum me in sanctis Scripturis erudirei, nunquam illius contentiosum super sensu dogma suscepi » (11). Inde in regionem Chalcidis desertam Syriae orientalis regressus, ut verbi divini sensum perfectius assequeretur, simulque ut aetatis aestum studiorum assiduitate coerceret, cuidam fratri, qui ex Hebraeis crediderat, in disciplinam se tradidit, ut hebraicum et chaldaicum quoque sermonem edisceret. « Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desperaverim quotiesque cessaverim et contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia tam mea, qui passus sum, quam eorum qui mecum duxerunt vitam. Et gratias ago Domino, quod de amaro semine litterarum dulces fructus capio » (12). Cum autem ab haereticorum turbis ne in ea quidem solitudine quiescere sibi liceret, Constantinopolim se contulit, ubi Sanctum Gregorium Theologum illius Sedis Antistitem, qui summa doctrinae laude ac gloria

floreret, ad sacrarum Litterarum interpretationem, fere triennium, ducem ac magistrum adhibuit; quo tempore Origenis in prophetas Homilias et Eusebii Chronicon latine reddidit, et Isaiae de Seraphim visionem edisseruit. Romam autem ob rei christianae necessitates cum revertisset, a Damaso Pontifice familiariter exceptus, et in gerendis Ecclesiae negotiis est adhibitus (13). Quibus etsi summopere distinebatur, nullo tamen pacto cum divinos pervolutare Libros (14) codicesque exscribere et inter se comparare (15), tum quaestiones sibi propositas dirimere et discipulos ex utroque sexu ad Bibliorum cognitionem informare desiit (16); laboriosissimam vero provinciam sibi a Pontifice mandatam latinae Novi Testamenti versionis emendandae, tam acri subtilique iudicio est exsecutus, ut recentiores ipsi huius disciplinae existimatores Hieronymianum opus cotidie magis admirentur plurisque faciant. Sed, quoniam ad sancta Palaestinae loca omni cogitatione desiderioque ferebatur, Damaso vita functo, Hieronymus Bethlehem concessit, ubi, coenobio apud Christi cunabula condito, totum Deo se devovit et, quantum ab orando superesset temporis, id omne in Bibliis ediscendis docendisque insumpsit. Nam, ut iterum de se ipse testatur, « iam canis spargebatur caput, et magistrum potius quam discipulum decebat; perrexi tamen Alexandriam, audivi Didymum. In multis ei gratias ago. Quod nescivi, didici; quod sciebam, illo diversum docente non perdidi. Putabant me homines finem fecisse discendi; rursum Ierosolymae et Bethlehem quo labore, quo pretio Baraninam nocturnum habui praeceptorem ! Timebat enim Iudaeos et mihi alterum exhibebat Nicodemum » (17). Neque vero in horum aliorumque doctorum institutione praeceptisque acquievit, sed praeterea subsidia omne genus adhibuit ad proficiendum utilia; praeterquam enim quod inde ab initio codices commentariosque Bibliorum optimos sibi comparaverat, libros quoque synagogarum et volumina bibliothecae Caesareensis ab Origene et Eusebio collectae evolvit, ut, comparatione eorum codicum cum suis instituta, germanam textus biblici formam verumque sensum erueret. Quem ut plenius assequeretur, Palaestinam, qua late patet, peragravit, cum id sibi haberet persuasissimum quod ad Domnionem et Rogatianum scribebat : « Sanctam Scripturam lucidius intuebitur, qui Iudaeam oculis contemplatus est et antiquarum urbium memorias locorumque vel eadem vocabula vel mutata cognoverit. Linde et nobis curae fuit, cum eruditissimis Hebraeorum hunc laborem subire, ut circumiremus provinciam quam universae Christi ecclesiae

sonant » (18). Hieronymus igitur suavissimo illo pabulo animum continenter pascere, Pauli Epistulas explanare, Veteris Testamenti latinos codices e graecorum lectione emendare librosque fere omnes ex hebraica veritate denuo in latinum sermonem convertere, sacras Litteras coeuntibus fratribus cotidie edisserere, ad epistulas rescribere quae unclique quaestiones de Scriptura dirimendas afferrent, unitatis ac doctrinae catholicae oppugnatores acriter refellere ; neque – tantum apud eum potuit Bibliorum amor – a scribendo vel dictando ante desistere, quam manus obriguerint et vox morte intercepta sit. Ita, nullis parcens nec laboribus nec vigiliis nec sumptibus, ad summam usque senectutem, in lege Domini noctu diuque apud Praesepe meditanda perseveravit, maioribus e solitudine illa effusis in, catholicum nomen, per vitae exempla et scripta, utilitatibus, quam si Romae, in capite orbis terra.rum, aevum exegisset.

Vita rebusque gestis Hieronymi vix delibatis, iam, Venerabiles Fratres, ad considerandam eius doctrinam de divina dignitate atque absoluta Scripturarum ventate veniamus. Qua in re nullam profecto in scriptis Doctoris Maximi paginam reperias, unde non liqueat, eum cum universa catholica Ecclesia firmiter constanterque tenuisse, Libros sacros, Spiritu Sancto inspirante conscriptos, Deum habere auctorem, atque ut tales ipsi Ecclesiae traditos esse (19). Asseverat nimirum codicis sacri libros Spiritu Sancto inspirante vel suggerente vel insinuante vel etiam dictante compositos esse, immo ab Ipso conscriptos et editos; sed nihil praeterea dubitat, quin singuli eorum auctores, pro sua quisque natura atque ingenio, operam affianti Deo libere navarint. Etenim non modo id universe affirmat quod omnibus sacris scriptoribus commune est, ipsos in scribendo Dei Spiritum secutos, ut omnis sensus omniumque sententiarum Scripturae Deus causa princeps habendus sit; sed etiam quod uniuscuiusque proprium est, accurate dispicit. Nam singillatim, in rerum compositione, in lingua, in ipso genere ac forma loquendi ita eos suis quemque facultatibus ac viribus usos esse ostendit, ut propriam uniuscuiusque indolem et veluti singulares notas ac lineamenta, praesertim prophetarum et apostoli Pauli, inde colligat ac describat. Quam quidem Dei cum homine communitatem laboris ad unum idemque opus conficiendum, Hieronymus comparatione illustrat artificis, qui in aliqua re factitanda organo seu instrumento utitur; quicquid enim scriptores sacri loquuntur, « Domini sunt verba, et non sua, et quod per os ipsorum dicit, quasi per organum Dominus est locutus » (20). Quod

si etiam inquirimus, qua ratione haec Dei, uti causae principia, virtus atque actio in hagiographum sit intellegenda, cernere licet, inter Hieronymi verba et communem de inspiratione catholicam doctrinam nihil omnino interesse, cum ipse teneat, Deum, gratia coniata, scriptoris menti lumen praeferre ad verum quod attinet, « ex persona Dei » hominibus proponendum; voluntatem praeterea movere atque ad scribendum impellere; ipsi denique peculiariter continenterque adesse donec librum perficiat. Quo potissimum ex capite sanctissimus vir summam Scripturarum praestantiam ac dignitatem infert, quarum scientiam thesauro pretioso (21) et nobili margaritae (22) aequiparat, in iisque asserit divitias Christi (23) et « argentum quo domus Dei ornatur » (24) inveniri.

Praecellentissimam vero earum auctoritatem sic verbis et exemplo commendabat, ut, quaecumque oriebatur controversia, ad Biblia veluti ad confertissimum armamentarium confugeret, et testimoniis inde eductis, tamquam firmissimis argumentis, quibus refragari minime liceret, ad coarguendos adversariorum errores uteretur. Ita Helvidio perpetuam Deiparae virginitatem neganti, aperte ac simpliciter : « Ut haec quae scripta sunt, non negamus, ita ea quae non sunt scripta, renuimus. Natum Deum esse de Virgine credimus, quia legimus. Mariam nupsisse post partum, non credimus, quia non legimus » (25). Iisdem vero armis contra Iovinianum pro doctrina catholica de statu virginali, de perseverantia, de abstinentia deque bonorum operum merito se spondet acerrime propugnaturum : « Adversus singulas propositiones eius, Scripturarum vel maxime nitar testimoniis, ne querulus garriat, se eloquentia magis quam veritate superatum » (26). Atque in libris suis contra eundem haereticum defendendis « quasi vero », scribit, « rogandus fuerit ut mihi cederet, et non invitus et repugnans in veritatis vincula ducendus » (27). De universa autem Scriptura, in Ieremiae commentario, quem morte prohibitus est absolvere : « Nec parentum nec maiorum error sequendus est, sed auctoritas Scripturarum et Dei docentis imperium » (28). Et viam rationemque adversus hostes dimicandi sic Fabiolam docet : « Cum divinis Scripturis fueris eruditus et leges earum ac testimonia vincula scieris veritatis, contendes cum adversariis, ligabis eos et vinctos duces in captivitatem et de hostibus quondam atque captivis liberos Dei facies » (29).

Porro cum divina sacrorum Librorum inspiratione summaque eorundem auctoritate docet Hieronymus immunitatem et omni ab errore et fallacia vacuitatem necessario cohaerere : quod, uti a Patribus traditum communiterque receptum, in celeberrimis Occidentis Orientisque scholis didicerat. Et sane, cum, post inceptam, Damasi Pontificis mandato, Novi Testamenti recognitionem, quidam « homunculi » ipsum studiose obiurgarent quod « adversus auctoritatem veterum et totius mundi opinionem aliqua in Evangeliis emendare » tentasset, paucis respondit, non adeo se hebetis fuisse cordis et tam crassae rusticitatis, ut aliquid de Dominicis verbis aut corrigendum putasset aut non divinitus inspiratum (30). Primam vero Ezechielis visionem de quattuor Evangeliis exponens « totum autein corpus », animadvertit, « et dorsa piena oculis adprobabit, qui viderit nihil esse in Evangeliis quod non luceat et splendore suo mundum. illuminet : ut etiam quae parva putantur et vilia, Spiritus Sancti fulgeant maiestate » (31). Iam quae de Evangeliis inibi affirmat, eadem de omnibus aliis « Dominicis verbis » in singulis commentariis profitetur, ut catholicae interpreta tionis legem ac fundamentum; et hac ipsa veritatis nota germanus propheta, Hieronymo auctore, a falso internoscitur (32). Nam « Domini verba sunt vera, et eius dixisse, fecisse est » (33). Itaque «Scriptura mentiri non potest » (34), et nefas est dicere Scripturam mentiri (35), immo solum errorem nominis in eius verbis admittere (36). Addit praeterea Sanctus Doctor, se « aliter habere Apostolos, aliter reliquos tractatores » idest profanos; « illos semper vera dicere, istos in quibusdam, ut homines, aberrare » (37); et licet multa in Seripturis dicantur, quae videatur incredibilia, tamen vera esse (38); in hoc « verbo veritatis » nullas res sententiasque inter se pugnantes inveniri posse, « nihil di ssonum, nihil diversum » (39) ; quare « cum videatur Scriptura inter se esse contraria, utrumque verum » esse, « cum diversum sit » (40). Cui cum fortiter principio adhaeresceret, si qua in sacris libris inter se discrepare viderentur, eo curas omnes cogitationesque Hieronymus convertere, ut quaestionem enodaret; quodsi rem nondum apte diremptam putaret, de eadem, data occasione, iterato libenterque inquirere, haud ita felici interdum exitu. Scriptores tamen sacros nunquam de fallacia arguit vel levissima – « hoc quippe impiorum est, Celsi, Porphyrii, Iuliani » (41) — In quo quidem cum Augustino piane consentit, qui, ad ipsum Hieronymum scribens, se solis libris sacris hunc timorem honoremque ait deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo errasse aliquid, firmissime credat, ideoque, si quid in

eis offendat litteris, quod videatur contrarium veritati, non id opinari, sed vel mendosum esse codicem vel interpretem errasse vel seipsum minime intellexisse : quibus haec subiicit : « Nec te, mi frater, sentire aliud existimo : prorsus, inquam, non te arbitror sic legi tuos libros velle tamquam prophetarum et Apostolorum, de quorum scriptis quod omni errore careant, dubitare nefarium est » (42). Hac igitur Hieronymi doctrina egregie confirmantur atque illustrantur ea quibus fel. rec. decessor Noster Leo XIII antiquam et constantem Ecclesiae fidem sollemniter declaravit de absoluta Scripturarum a quibusvis erroribus immunitate : « Tantum abest ut divinae inspirationi error ullus subesse possit, ut ea per se ipsa non modo errorem excludat omnem, sed tam necessario excludat et respuat, quam necessarium est, Deum, summam veritatem nullius omnino erroris auctorem esse ». Atque allatis definitionibus Conciliorum Fiorentini et Tridentini in synodo Vaticana confirmatis, haec praeterea habet : « Quare nihil admodum refert, Spiritum Sanctum assumpisse homines tamquam instrumenta ad scribendum, quasi non quidem primario auctori, sed scriptoribus inspiratis quidpiam falsi elabi potuerit. Nam supernaturali ipse virtute ita eos ad scribendum excitavit et movit, ita scribentibus adstitit, ut ea omnia eaque sola quae ipse iuberet, et recte mente conciperent, et fideliter conscribere vellent, et apte infallibili veritate exprimerent : secus non ipse esset auctor sacrae Scripturae universae » (43). Quae decessoris Nostri verba quamquam nullum relinquunt ambigendi vel tergiversandi locum, dolendum tamen est, Venerabiles Fratres, non modo ex iis qui foris sunt, sed etiam e catholicae Ecclesiae filiis, immo vero, quod animum Nostrum vehementius excruciat, ex ipsis clericis sacrarumque disciplinarum magistris non defuisse qui, iudicio suo superbe subnixi, Ecclesiae magisterium in hoc capite vel aperte reiecerint vel occulte oppugnarint. Equidem illorum comprobamus consilium, qui ut semet ipsos aliosque ex difficultatibus sacri codicis expediant, ad eas diluendas, omnibus studiorum et artis criticae freti subsidiis, novas vias atque rationes inquirunt; at misere a proposito aberrabunt, si decessoris Nostri praescripta neglexerint et certos. fines terminosque a Patribus constitutos praeterierint. Quibus sane praeceptis et finibus nequaquam recentiorum illorum continetur opinio, qui, inducto inter elementum Scripturae primarium seu religiosum et secundarium seu profanum discrimine, inspirationem quidem ipsam ad omnes sententias, immo etiam ad singula Bibliorum verba pertinere volunt, sed eius effectus, atque in primis erroris immunitatem

absolutamque veritatem, ad elementum primarium seu religiosum contrahunt et coangustant. Eorum enim sententia est, id unum, quod ad religionem spectet, a Deo in Scripturis intendi ac doceri; reliqua vero, quae ad profanas disciplinas pertineant et doctrinae revelatae, quasi quaedam externa. divinae veritatis vestis, inserviant, permitti tantummodo et scriptoris imbecillitati relinqui. Nihil igitur mirum, si in rebus physicis et historicis aliisque siinilibus satis multa in Bibliis occurrant quae cum huius aetatis bonarum artium progressionibus componi omnino non possint. Haec opinionum commenta, sunt qui nihil repugnare contendant decessoris Nostri praescriptionibus, cum is hagiographum in naturalibus rebus secundum externam speciem, utique fallacem, loqui declaraverit. Id vero quam temere, quam falso affirmetur, ex ipsis Pontificis verbis manifesto apparet. Neque enim ab externa rerum specie, cuius rationem esse habendam, Leo XIII, praeeuntibus Augustino et Thoma Aquinate, sapientissime edixit, ulla falsi labes divinis Litteris aspergitur, quandoquidem sensus in iis rebus proxime cognoscendis, quarum sit propria ipsorum cognitio, minime decipi, dogma est sanae philosophiae. Praeterea decessor Noster, quovis inter elementum primarium et secundarium, uti vocant, remoto discrimine omnique ambiguitate sublata, luculenter ostendit, longissime a vero abesse illorum opinionem, qui arbitrantur « de veritate sententiarum cum agitur, non adeo exquirendum quaenam dixerit Deus, ut non magis perpendatur quam ob causam ea dixerit »; idemque docet divinum afllatum ad omnes Bibliorum partes, sine ullo delectu ac discrimine, proferri, nullumque in textum inspiratum errorem incidere posse : « At nefas omnino fuerit, aut inspirationem ad aliquas tantum Sacrae Scripturae partes coangustare, aut concedere sacrum ipsum errasse auctorem ».

Neque minus ab Ecclesiae doctrina, Hieronymi testimonio ceterorumque Patrum comprobata, ii dissentiunt, qui partes Scripturarum historicas non factorum absoluta inniti veritate arbitrantur, sed tantummodo relativa, quam vocant, et concordi vulgi opinione : idque non verentur ex ipsis Leonis Pontificis verbis inferre, propterea quod principia de rebus naturalibus statuta ad disciplinas historicas transferri posse dixerit. Itaque contendunt, hagiographos, uti in physicis secundum ea quae apparerent locuti sint, ita eventa ignaros rettulisse prouti haec e communi vulgi sententia vel falsis aliorum testimoniis constare viderentur, neque fontes

scientiae suae indicasse, neque aliorum enarrationes fecisse suas. Rem in decessorem Nostrum piane iniuriosam et falsam plenamque erroris cur multis refellamus? Quae est enim rerum naturalium cum historia similitudo, quando physica in iis versantur quae « sensibiliter apparent » ideoque cum phaenomenis concordare debent, cum, contra, lex historiae praecipua haec sit, scripta cum rebus gestis, uti gestae reapse sunt, congruere oportere? Recepta semel istorum opinione, quo pacto incolumis consistat veritas illa, ab omni falso immunis, narrationis sacrae, quam decessor Noster in toto Litterarum suarum contextu retinendam esse declarat? Quodsi affirmat, ad historiam cognatasque disciplinas eadem principia transferri utiliter posse quae in physicis locum habent, id quidem non universe statuit, sed auctor tantummodo est ut haud dissimili ratione utamur ad refellendas adversariorum fallacias et ad historicam Sacrae Scripturae fidem ab eorum impugnationibus tuendam. Atque utinam novarum rerum fautores hic sisterent; siquidem eo procedunt ut Doctorem Stridonensem ad sententiam suam defendendam invocent, utpote qui historiae fidem et ordinem in Bibliis servari « non iuxta id quod erat, sed iuxta id quod illo tempore putabatur » et hanc quidem propriam esse historiae legem asseveraverit (44). In quo mirum quantum ad sua commenta detorquent verba Hieronymi. Nam quis est qui non videat, hoc Hieronymum dicere, hagiographum non in rebus gestis enarrandis, veritatis ignarum, ad falsam se vulgi opinionem accommodare, sed in nomine personis et rebus imponendo communem segui loquendi moclum? Ut cum Sanctum Iosephum patrem Iesu appellat, de quo quidem patris nomine quid sentiat, ipse in toto narrationis cursu haud obscure significat. Atque haec ad Hieronymi mentem « vera historiae lex » est, ut scriptor, cum de eiusmodi appellationibus agitur, remoto omni erroris periculo, usitatam loquendi rationem teneat, propterea quia penes usum est arbitrium et norma loquendi. Quid, quod res quas Biblia gestas enarrant, hic noster non secus ac doctrinas fide ad salutem necessaria credendas proponit ? Et sane in commentario Epistulae ad Philemonem haec habet : « Quod autem dico, tale est : Credit quispiam in Conditorem Deum : non potest credere nisi prius crediderit de sanctis eius vera esse quae scripta sunt ». Exemplis deinceps quam plurimis ex Veteris Testamenti codice allatis, sic concludit : « Haec et cetera quae de sanctis scripta sunt, nisi quis universa crediderit, in Deum sanctorum credere non valebit » (45). Hieronymus igitur idem omnino profitetur, quod Augustinus, communem totius antiquitatis

christianae sensum complexus, scribebat : « Quidquid de Henoch et de Elia et de Moyse Scriptura sancta, certis et magnis fidei suase documentis in summo culmine auctoritatis locata, testatur, hoc credimus... Non ergo ideo credimus natum ex Virgine Maria, quod aliter in vera carne exsistere et hominibus apparere non posset (uti voluit Faustus), sed quia sic scriptum est in ea Scriptura cui nisi crediderimus, nec christiani nec salvi esse poterimus » (46). – Neque aliis Scriptura sancta obtrectatoribus caret; eos intellegimus, qui rectis quidem, si intra certos quosdam fines contineantur, principiis sic abutuntur, ut fundamenta veritatis Bibliorum labefactent et doctrinam catholicam communiter a Patribus traditam subruant. In quos Hieronymus, si adhuc viveret, utique acerrima illa sermonis sui tela coniiceret, quod, sensu et iudicio Ecclesiae posthabito, nimis facile ad citationes quas vocant implicitas vel ad narrationes specie tenus historicas confugiunt; aut genera quaedam litterarum in libris sacris inveniri contendunt, quibuscum integra ac perfetta verbi divini veritas componi nequeat; aut de Bibliorum origine ita opinantur, ut eorundem labet vel prorsus pereat auctoritas. Iam quid de iis sentiendum, qui, in ipsis Evangeliis exponendis, fidem illis debitam humanam minuunt, divinam evertunt? Quae enim Dominus Noster Iesus Christus dixit, quae egit, non ea censent ad nos integra atque immutata pervenisse, iis testibus, qui quae ipsi vidissent atque audivissent, religiose perscripserint; sed – praesertim ad quartum Evangelium quod attinet – partim ex Evangelistis produsse, qui multa ipsimet excogitarint atque addiderint, partim e narratione fidelium alterius aetatis esse congesta; ob eamque causam aquas e duobus fontibus manantes uno eodemque alveo sic hodie contineri, ut nulla iam certa nota distingui inter se possint. Haud ita Hieronymus, Augustinus et ceteri Ecclesiae Doctores historicam Evangeliorum fidem intellexerunt, de qua « qui vidit, testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius. Et ille scit, quia vera dicit, ut et vos credatis » (47). Ac Hieronymus quidem, postquam haereticos, qui apocrypha evangelia confecerant, in eo reprehendit quod « conati sunt magis ordinare narrationem quam historiae texere veritatem » (48), de Scripturis canonicis, contra, scribit : « nulli dubium sit, facta esse quae scripta sunt » (49), iterum iterumque cum Augustino consentiens, qui de Evangeliis praeclare : « vera haec », inquit, « et de illo fideliter veraciterque conscripta sunt, ut quisquis Evangelio eius crediderit, veritate instruatur, non mendaciis illudatur » (50).

Iam videtis, Venerabiles Fratres, quanto opere sit vobis adnitendum, ut quam Patres diligentissime defugerint insanam opinandi libertatem, eamdem Ecclesiae filii non minus diligenter devitent. Quod quidem eo facilius assequemini, si et clericis et laicis, quos Spiritus Sanctus vobis credidit regundos, persuaseritis, Hieronymum ceterosque Ecclesiae Patres hanc de sacris Libris doctrinam nusquam alibi nisi in schola ipsius divini Magistri lesu Christi didicisse. Num quid aliud legimus de Seriptura sensisse Dominum? Cuius ex verbis « scriptum est » et « oportet impleri Scripturam » iam argumentum omni exceptione maius exsistit, quod omnibus controversiis finem imponat. Sed, ut in re paulisper commoremur, cuiusnam scientiam aut memoriam fugiat, Dominum Iesum in sermonibus quos ad populum habuit, cum in monte prope lacum Genesareth, tum in synagoga Nazareth et in civitate sua Capharnaum, capita doctrinae: et argumenta ad eam probandam ex codice sacro assumpsisse? Nonne ad disceptandum cum pharisaeis et sadducaeis invicta arma indidem cepit? Sive enim doceat, sive dísputet, ex qualibet Scripturae parte sententias affert et exempla, et uti talia affert, quibus sit necessario credendum; quo in genere ad Ionam et Ninivitas, ad reginam Saba et Salomonem, ad Eliam et Elisaeum, ad David, ad Noe, ad Lot et Sodomitas et ipsam uxorem Lot, sine ullo discrimine, provocat (51). Veritatem autem sacrorum Librorum sic testatur, ut sollemniter edicat : « Iota unum aut unus apex non praeteribit a lege donec omnia fiant » (52), et : « Non potest solvi Scriptura » (53): quamobrem « qui solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum » (54). Quam ut doctrinam Apostoli, quos brevi in terris erat relicturus, piene imbiberbnt, ante quam ad Patrem in caelum adscendit, « aperuit illis sensum, ut intellegerent Scripturas, et dixit eis : Quoniam sic scriptum est et sic oportebat Christum pati et resurgere a mortuis tertia die » (55). Doctrina igitur Hieronymi de praestantia et veritate Scripturae, ut uno verbo dicamus, doctrina Christi est. Quare omnes Ecclesiae filios, eosque praecipue, qui sacrorum alumnos ad hanc excolunt disciplinam, vehementer hortamur, ut Stridonensis Doctoris vestigia constanti animo persequantur : ex quo, sine dubio, futurum est, ut hunc Scripturarum thesaurum, quanti ille habuit, tanti ipsimet faciant, et ex eius possessione suavissimos capiant beatitatis fructus.

Etenim quod Doctore Maximo utamur duce ac magistro, id utilitates non modo quas .supra memoravimus, sed alias etiam nec paucas nec mediocres habet, quas, Venerabiles Fratres, placet vobiscum paucis recolere. Quod quidem ut aggrediamur, ille in primis ante oculos mentis Nostrae obversatur ardentissimus Bibliorum amor, quem omni vitae suae exemplo et verbis Spiritu Dei plenis Hieronymus demonstravit atque in fidelium animis cotidie magis excitare studuit. « Ama Scripturas sanctas », ita in virgine Demetriade hortari omnes videtur, « et amabit te sapientia; dilige eam et servabit te; honora illam et amplexabitur te. Haec monilia in pectore et in auribus tuis haereant » (56).

Continua sane Scripturae lectio atque accuratissima singulorum librorum et vel sententiarum vocumque pervestigatio id effecit, ut tantum sacri codicis usum haberet, quantum nullus alius scriptor ecclesiasticae antiquitatis. Cui Bibliorum scîentiae cum subtilitate iudicii coniunctae tribuendum est, quod versio Vulgata a Doctore nostro confecta, omnium integrorum iudicum consensu, reliquis longe praestat antiquis versionibus, cum accuratius atque elegantius archetypon reddere videatur. Vulgatam vero ipsam, quam « longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probatam ». Concilium Tridentinum uti authenticam habendam et in docendo et orando usurpandam esse constituit, praegestimus animo, si quidem benignissimus Deus huius lucis Nobis usuram protulerit, ad codicum fidem, emendatam restitutamque videre : quo ex arduo laboriosoque opere, a fel. rec. decessore Nostro Pio X sodalibus Benedictinis providenter commisso, minime dubitamus quin nova ad Scripturarum intellegentiam praesidia accedant. Quarum amor e Hieronymi praesertim epistulis adeo eminet, ut eae velut ipsis divinis verbis contextae videantur; et, quemadmodum Bernardo nihil ea sapiebant unde dulcissimum Iesu nomen abesset, sic noster nullis iam litteris delectabatur quae luminibus carerent Scripturarum. Quare ad sanctum Paulinum, virum senatoria olim et consulari dignitate conspicuum, eumque non multo ante ad Christi fidem conversum, haec candide scribebat : « Si haberes hoc fundamentum (id est scientiam Scripturarum), immo, quasi extrema manus in tuo opere duceretur, nihil pulchrius, nihil doctius nihilque latinius tuis haberemus voluminibus... Huic prudentiae et eloquentiae si accederet vel studium vel intellegentia Scripturarum, viderem te brevi arcem tenere nostrorum » (57).

Sed qua via ac ratione magnus hic thesaurus, a Patre caelesti in solacium peregrinantium filiorum conlatus, sit cum laeta boni exitus spe quaerendus, Hieronymus suo ipse exemplo indicat. Atque in primis monet, praeparationem diligentem affectamque bene voluntatem ad eiusmodi studia afferamus. Ipse enim, postquam baptismo ablutus est, omnia ut removeret externa impedimenta, quae a sancto eum proposito remorari poterant, hominem illum imitatus, qui, thesauro invento, « prae gaudio illius vadit et vendit universa quae habet et emit agrum illum » (58), fluxas inanesque huius mundi delicias missas facere, solitudinem percupere, et severum vitae institutum eo studiosius amplecti, quo magis in vitiorum illecebris antea salutem periclitari perspexerat. At certe, iis sublatis impedimentis, reliquum erat, ut animum quoque ad Iesu Christi scientiam compararet, Eumque indueret qui « mitis » est « et humilis corde » ; siquidem in se id expertus erat, quod Augustinus sibi sacrarum Litterarum studia ineunti contigisse testatus est. Qui postquam se in scripta Ciceronis aliorumque adulescens immerserat, cum animum ad Scripturam sanctam intenderet, « visa est mihi », ait, « indigna quam Tullianae dignitati compararem. Tumor enim meus refugiebat modum eius, et acies mea non penetrabat interiora eius. Verumtamen illa erat quae cresceret cum parvulis : sed ego dedignabar esse parvulus, et turgidus fastu mihi grandis videbar » (59). Haud aliter Hieronymus, etsi in solitudinem secesserat, profanis litteris adeo delectabatur, ut humilem Christum nondum in humilitate Scripturae cognosceret. « Itaque miser ego », inquit, « lecturus Tullium ieiunabam. Post noctium crebras vigilias, post lacrimas quas mihi praeteritorum recordatio peccatorum ex imis visceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus. Si quando in memetipsum reversus, prophetas legere coepissem, sermo horrebat incultus, et quia lumen caecis oculis non videbam, non oculorum putabam culpam esse sed solis » (60). Sed brevi Crucis stultitiam sic adamavit, ut sit documento quantum humilis piusque animi habitus ad Bibliorum intellegentiam conferat. Itaque cum sibi ipse conscius esset « semper in exponendis Scripturis sanctis Spiritus Dei indigere nos adventu » (61) et non aliter Scripturam esse legendam et intellegendam « quam sensus Spiritus Sancti flagitat quo conscripta est » (62), sanctissimus vir Dei opem et Paracliti lumina, amicis quoque deprecatoribus usus, suppliciter implorat; eumque legimus divino auxilio fratrumque precibus et explanationes librorum sacrorum, quas inchoaret, commendantem, et quas feliciter absolvisset, referentem acceptas.

Praeterea, quemadmodum Dei gratiae, sic maiorum auctoritati se permittit, ut affirmare queat, se « quod didicerat, non a seipso, id est a praesumptionis pessimo praeceptore, sed ab illustribus Ecclesiae viris » (63) didicisse; fatetur enim, se « n.unquam in divinis voluminibus propriis viribus credidisse » (64), et cum Theophilo, episcopo Alexandrino, legem, ad quam vitam suam et studia sacra composuerat, hisce verbis communicat : « Sed tamen scito nobis esse nihil antiquius quam Christiani iura servare nec patrum transferre terminos semperque meminisse Romanam fidem apostolico ore laudatam » (65). Atque Ecclesiae, supremae per Romanos Pontifices magistrae, toto pectore obsequitur et paret; e regione igitur Syriae deserta, ubi haereticorum factionibus premebatur, ut controversiam Orientalium de Sanctissimae Trinitatis mysterio dirimendam Romanae Sedi subiiceret, ita scribit ad Damasum Pontificem : « Ideo mihi cathedram Petri et fidem apostolico ore laudatam censui consulendam, inde nunc meae animae postulans cibum unde olim Christi vestimenta suscepi... Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini Tua id est cathedrae Petri communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio... Decernite, obsecro : si placet, non timebo tres hypostases dieere ; si iubetis, condatur nova post Nicaenam fides, et similibus verbis cum Arianis confiteamur orthodoxi » (66). Tandem hanc fidei suae praeclaram confessionem in proxima epistula repetit : « Ego interim clamito : Si quis cathedrae Petri iungitur, meus est » (67). Quam quidem fidei regulam in Scripturarum studio continenter secutus, falsam quandam sacri codicis interpretationem hoc uno argumento refutat : « Sed haec non recipit Ecclesia Dei » (68), et librum apocryphum, quem Vigilantius haereticus ipsi opposuerat, paucis hisce reiicit : « Quem ego librum nunquam legi. Quid enim necesse est in manus sumere quod Ecclesia non recipit? » (69). Ergo cum in fidei integritate retinenda tam esset diligens, acerrime cum iis depugnabat qui ab Ecclesia descivissent, eosque adversarios veluti suos proprios habebat : « Breviter respondebo, nunquam me haereticis pepercisse et omni egisse studio, ut hostes Ecclesiae mei quoque hostes fierent » (70) ; et ad Rufinum cum scriberet : « In uno tibi » ait « consentire non potero, ut parcam haereticis, ut me catholicum non probem » (71). Eorum tamen defectionem complorans, rogabat, vellent ad lugentem Matrem, unicam salutis causam, reverti (72), et pro iis « qui de Ecclesia egressi erant et dimittentes doctrinam Spiritus Sancti suum sensum sequebantur », precabatur, ut toto animo ad Deum converterentur

(73). Quodsi unquam alias, Venerabiles Fratres, at hac nostra praesertim aetate, cum Dei revelantis Ecclesiaeque docentis auctoritatem atque. imperium non pauci contumaciter detrectant, spiritu Doctoris Maximi omnes e clero populoque christiano imbuantur oportet. Nostis enim — quod iam Leo XIII praemonuerat — « quale adversetur et instet hominum genus, quibus vel artibus vel armis confidant »: Omnino igitur quam plurimos quamque maxime idoneos excitetis oportet sanctissimae causae defensores, qui non modo adversus eos dimicent quibus, ordinem supernaturalem universum negantibus, nulla est Dei revelatio et afflatus, sed etiam cum iis congrediantur qui, profanarum novitatum cupidi, sacras Litteras quasi librum prorsus humanum interpretari audent, aut a sententiis discedunt in Ecclesia a prisca antiquitate receptis, aut magisterium eius sic neglegunt, ut Apostolicae Sedis Constitutiones et Pontificii Consilii de Re Biblica decreta parvi pendant vel silentio praetereant vel etiam ad placita sua subdole petulanterve detorqueant. U tinam catholici omnes auream sancti Doctoris regulam sequantur, et, Matris dicto audientes, intra terminos antiquos a Patribus positos et ab Ecclesia ratos se modeste contineant.

Sed ad propositum redeamus. Animos igitur iam pietate ac demissione comparatos, ad Bibliorum studium invitat Hieronymus. Ac primum omnibus iterum iterumque cotidianam verbi divini lectionem commendat : « Modo non sit corpus nostrum subditum peccatis, et ingredietur in nos sapientia : exerceatur sensus, mens cotidie divina lectione pascatur » (74). Et in Epistulam ad Ephesios : « Unde omni studio legendae nobis Scripturae sunt et in lege Domini meditandum die ac nocte, ut probati trapezitae sciamus quis nummus probus sit, quis adulter » (75). Neque ab hac communi lege matronas virginesque eximit. Laetae, matri Romanae, haec de filia instituenda, inter alia, tradit praecepta: « Reddat tibi pensum cotidie Scripturarum certum... Pro gemmis aut serico divinos codices amet... Discat primum psalterium, his se canticis avocet, et in Proverbiis Salomonis erudiatur ad vitam. In Ecclesiaste consuescat calcare quae mundi sunt. In Iob virtutis et patientiae exempla sectetur. Ad Evangelia transeat, nunquam ea positura de manibus. Apostolorum Acta et Epistulas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriae prophetas et Heptateuchum et Regum ac Paralipomenon libros, Esdraeque et Esther volumina, ut ultimum sine

periculo discat Canticum Canticorum » (76). Neque aliter Eustochium virginem hortatur : « Crebrius lege et disce quam plurima. Tenenti codicem somnus obrepat et cadentem faciem pagina sancta suscipiat » (77). Cui cum epitaphium mitteret Paulae matris, sanctissimam feminam eo quoque nomine dilaudat, quod una cum filia sic se Scripturarum studiis excoluisset, ut eas et penitus nosset et memoriae mandasset. Addit praeterea : « Loquar et aliud quod forsan aemulis videatur incredulum : hebraeam linguam, quam ego ab adulescentia multo labore ac sudore ex parte didici, et infatigabili meditatione non desero, ne ipse ab ea deserar, discere voluit et consecuta est ita ut psalmos hebraice caneret et sermonem absque ulla latinae linguae proprietate resonaret. Quod quidem usque hodie in sancta filia eius Eustochio cernimus » (78). Neque sanctam praeterit Marcellam, quae item Scripturas calleret optime (79). Quem vero lateat, ex pia sacrorum librorum lectione quantum utilitatis ac suavitatis in animos rite compositos defiuat ? Ad Biblia enim quisquis pia mente, firma fide, humili animo et cum proficiendi voluntate accesserit, is eum ibi inveniet et comedet panem qui de caelo descendit, et Davidicum illud in se ipse experietur : « Incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi » (80), cum haec verbi divini mensa sit vere « continens doctrinam sanctam, erudiens fidem rectam, et firmiter usque ad interiora velaminis, ubi sunt Sancta Sanctorum, perducens » (81). Quod autem in Nobis est, Venerabiles Fratres, Christifideles omnes auctore Hieronymo cohortari numquam desinemus, ut sacrosancta praesertim Domini. Nostri Evangelia, itemque Acta Apostolorum et Epistula.s cotidiana lectione pervolutare et in sucum et sanguinem convertere studeant. Itaque in his saecularibus sollemnibus ad Societatem, quae Sancti Hieronymi nomine nuncupatur, libenter provolat cogitatio Nostra; eoque libentius quod Nosmet ipsi rei inchoandae perficiendaeque participes fuimus, cuius quidem incrementa cum praeterita iucunde perspeximus, tum praecipimus laeto animo futura. Huic enim Societati non ignoratis, Venerabiles Fratres, id esse propositum, quattuor Evangelia et Acta Apostolorum quam latissime pervulgare ita, ut nulla iam sit christiana familia quae iis careat, omnesque cotidiana eorum lectione et meditatione assuescant. Quod opus Nobis ob exploratas eius utilitates carissimum, vehementer cupimus, societatibus eiusdem nominis et instituti ubique conditis, et iis ad Romanam aggregatis, in dioeceses vestras propagari atque diffundi. Eodem in genere optime de re catholica merentur illi e variis regionibus viri, qui omnes Novi Testamenti et selectos e Vetere

libros commoda ac nitida forma edendos et evulgandos perdiligenter curarunt et in praesenti curant : unde constat haud exiguam fructuum copiam in Ecclesiam Dei permanasse, cum multo iam plures ad hanc caelestis doctrinae mensam accedant, quam Dominus Noster per suos prophetas, Apostolos et Doctores christiano orbi ministravit (82).

Iam vero, cum sacri codicis studium a omnibus fidelibus requirit Hieronymus, tum maxime ab iis qui « iugum Christi collo suo imposuerunt » et ad divinum verbum praedicandum divinitus vocati sunt. Sic enim in monacho Rustico clericos omnes affatur : « Quamdiu in patria tua es, habeto cellulam pro paradiso, varia Scripturarum poma decerpe, his utere deliciis, harum fruere complexu... Numquam de manu et oculis tuis recedat liber, Psalterium discatur ad verbum, oratio sine intermissione, vigil sensus nec vanis cogitationibus patens » (83). Nepotianum vero presbyterum sic monet : « Divinas Scripturas saepius lege, immo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce quod doceas. Obtine eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut possis exhortari in dottrina sancta et contradicentes revincere » (84). Cum autem in Sancti Paulini memoriam praecepta a Paulo discipulis Timotheo ac Tito de scientia Scripturarum impertita redegisset, haec addit : « Sancta quippe rusticitas sibi soli prodest, et quantum aedificat ex vitae merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si contradicentibus non resistit. Malachias propheta, immo per Malachiam Dominus : Interroga, ait, sacerdotes legem. In tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus : Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, presbyteros tuos et dicent tibi... Daniel in fine sacratissimae visionis iustos ait fulgere quasi stellas, et intellegentes id est doctos quasi firmamentum. Vides quantum distent inter se iusta rusticitas et dotta iustitia? Alii stellis, alii caelo comparantur » (85). Aliorum quoque clericorum « iustam rusticitatem » in epistula ad Marcellam per ironiam carpit : « quam (rusticitatem) illi solam pro sanctitate habent, piscatorum se discipulos asserentes, quasi idcirco iusti sint, si nihil scierint » (86). At non eiusmodi tantummodo rusticos, verum etiam clericos litteratos Scripturarum ignorantia peccare animadvertit, et gravissimis verbis assiduam in sacris voluminibus exercitationem sacerdotibus inculcat. Quae quidem exegetae sanctissimi documenta, Venerabiles Fratres, studiose efficite ut animis clericorum et sacerdotum vestrorum altius insideant; nam vestrum in

primis est diligenter revocare eos ad considerandum quid ab ipsis divini muneris, quo aucti sunt, ratio postulet, si eo non indignos se praestare velint : « Labia enim sacerdotis custodient scientiam et legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est » (87). Sciant igitur, sibi nec studium Scripturarum esse neglegendum, nec illud alia via aggrediendum, ac Leo XIII Encyclicis Litteris « Providentissimus Deus » data opera praescripsit. Iidem profecto perfectius aliquid attingent, si Institutum Biblicum celebrarint, quod, secundum Leonis XIII optata, proximus decessor Noster condidit permagna quidem cum Ecclesiae sanctae utilitate, ut est horum decem annorum experimento testatissimum. Sed quoniam pierique hoc nequeunt, optabile est ut selecti ex utroque clero viri, vobis, Venerabiles Fratres, auctoribus atque auspicibus, undique in Urbem conveniant operam rei biblicae in Instituto Nostro daturi. Qui autem alumni convenerint, iis non una de causa Institutum frequentare licebit. Alii enim, secundum praecipuum huius Lycei magni finem, studia biblica ita pertractabunt, ut ea « postmodum tam privatim quam publice, tum scribentes cum docentes, profiteri valeant, sive in munere magistrorum penes catholicas scholas, sive in officio scriptorum pro catholica veritate vindicanda, eorum dignitatem tueri possint » (88); alii vero, qui iam ministerio sacro initiati sint, ampliorem, quam in theologiae curriculo, cognitionem Scripturae sacrae, itemque magnorum eius interpretum et temporum locorumque biblicorum, sibi comparare poterunt, quae cognitio ad usum praecipue pertineat, ad id nempe, ut perfecti evadant verbi divini administri, ad omne opus bonum instructi (89).

Habetis, Venerabiles Fratres, ex Hieronymi exemplo et auctoritate quibus virtutibus oporteat instructum esse, quisquis se ad lectionem studiumve Bibliorum conferat : nunc ipsum audiamus docentem quorsum sacrarum litterarum cognitio spectare quidque debeat intendere. Primum in iis paginis cibus quaerendus est, unde vita spiritus ad perfectionem alatur: quam ob causam Hieronymus in lege Domini meditari die ac nocte et in sanctis Scripturis panem de caelo ac manna caeleste, omnes in se delicias habens, consuevit comedere (90). Quo quidem cibo animus noster carene qui possit? Et quomodo ecclesiasticus vir viam salutis alios doceat, quando, neglecta Scripturae meditatione, se ipse non docet? Aut quo pacto, sacra administrando, confidat se « esse ducem caecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem

formam scientiae et veritatis in lege » (91), si hanc legis doctrinam commentari nolit et superno lumini aditum prohibeat? Heu quot sacrorum administri, posthabita Bibliorum lectione, fame ipsi pereunt et alios nimis multos interire sinunt, cum scriptum sit : « Parvuli petierunt panem et non erat qui frangeret eis » (92). « Desolata est omnis terra quia nullus est qui recogitet corde » (93). Deinde, ut res postulaverit, argumenta ex Scripturis petenda sunt quibus fidei dogmata illustremus, confirmemus, tueamur. Quod ille mirifice praestitit, adversus sui temporis haereticos dimicans : quos ad refellendos, quam acuta, quam solida e locis Scripturae arma desumpserit, omnia eius opera luculenter ostendunt. In quo si eum imitati erunt nostri Scripturarum interpretes, id profecto consecuturum est – quod decessor Noster in Encyclicis Litteris « Providentissimus Deus » « maxime optabile et necessarium » dixit –, ut « eiusdem Scripturae usus in universam theologiae influat disciplina.m eiusque prope sit anima ». Praecipuus denique Scripturae usus ad divini verbi ministerium pertinet, sancte fructuoseque exercendum. Atque hoc loco, gratissimum est Doctoris Maximi verbis roborari praecepta, quae Nos Litteris Encyclicis « Humani generis » de verbi divini praedicatione tradidimus. Ac profecto insignis interpres tam graviter, tam frequenter continuam sacrarum Litterarum lectionem ad id potissimum sacerdotibus commendat, ut munere docendi et contionandi digne perfungantur. Neque enim eorum senno habeat aliquid, cum momenti et ponderis, tum ad effingendos animos efficacitatis, nisi a sacra Scriptura informetur ab eaque vim suam ac robur mutuetur. « Sermo presbyteri Scripturarum lectione conditus sit » (94). Nam « quídquid in Scripturis sanctis dicitur, tuba comminans est et grandi voce credentium aures penetrans » (95). « Nihil enim ita percutit, ut exemplum de Scripturis sanctis » (96).

Quae autem sanctus Doctor habet de legibus in usu Bibliorum servandis, ea, quamquam ad interpretes quoque, maximam partem, pertinent, sacerdotes in verbi divini praedicatione ante oculos habento. Ac primo quidem monet, ipsa Scripturae verba perdiligenter consideremus, ut certo constet quidnam sacer seriptor dixerit. Neque enim quisquam ignorat, Hieronymum, si quando opus esset, consuevisse ad codicem primigenium adire, aliam interpretationem cum alia comparare, vim verborum excutere et, si qui incidisset error, causas erroris aperire ut de ipsa lectione omnis tolleretur dubitatio. Tum vero, quae in verbis insit significatio et sententia,

docet esse inquirendum, quia « de Scripturis sanetis disputanti non tam necessaria sunt verba quam sensus » (97). Atque in eiusmodi significatione perscrutanda minime diffitemur Hieronymum, doctores latinos nonnullosque ex graecis superiorum temporum imitatum, fortasse plus aequo allegoricis interpretationibus initio concessisse. Verum fecit ipse sacrorum Librorum amor, fecit perpetuus labor in eos recognoscendos ac penitus percipiendos impensus, ut cotidie magis in recta sensus litteralis aestimatione proficeret, et sana hoc in genere principia proponeret; quae, cum nunc quoque tutam omnibus viam muniant ad plenum ex sacris libris sensum eruendum, breviter exponemus. Ad litteralem igitur seu historicam explicationem in primis animum intendere debemus : « Prudentem semper admoneo lectorem, ut non superstitiosis acquiescat interpretationibus et quae commatice pro fingentium dicuntur arbitrio, sed consideret priora, media et sequentia, et nectat sibi universa quae scripta sunt » (98). Addit, reliquum omne interpretationis genus, tamquam fundamento, sensu litterali inniti (99), qui neque tum abesse putandus est, cum aliquid transiate effertur; nam « frequenter historia ipsa metaphorice texitur et sub imagine... praedicatur » (100). Qui vero opinantur, Doctorem nostrum id nonnullis Scripturae locis tribuisse quod sensu historico carerent, eos ipsemet refellit : « Non historiam denegamus, sed spiritalem intellegentiam praeferimus » (101). Litterali autem seu historica significatione in tuto collocata, interiores altioresque rimatur sensus, ut exquisitiore epulo spiritum pascat : docet enim de libro Proverbiorum, idemque de reliquis Scripturae partibus saepe monet, sistendum non esse in solo litterali sensu, « sed, quasi in terra aurum, in nuce nucleus, in hirsutis castanearum operculis absconditus fructus inquiritur, ita in eis divinum sensum altius perscrutandum » (102). Quamobrem, cum Sanctum Paulinum edoceret, « quo in Scripturis sanctis calle gradiatur », « totum », ait, « quod legimus in divinis libris, nitet quidem et fulget etiam in cortice, sed dulcius in medulla est. Qui esse vult nucleum, frangit nucem » (103). Monet tamen, cum de quaerendo agitur eiusmodi interiore sensu, quemdam modum esse adhibendum, « ne, dum spiritales divitias sequimur, historiae contemnere paupertatem videamur » (104). Itaque haud paucas improbat antiquorum scriptorum mysticas interpretationes ob eam praecipue causam quod in litterali sensu minime inniterentur : « ut omnes illius repromissiones quas sancti prophetae suo ore cecinerunt, non inanem sonum habeant et crassa solius tropologiae nomina, sed fundentur in terra et cum historiae habuerint

fundamenta, tunc spiritalis intellegentiae culmen accipiant » (105). Qua in re sapienter animadvertit, non esse a Christi et Apostolorum vestigiis discedendum, qui, quamquam Vetus Testamentum uti Novi Foederis praeparationem et obumbrationem considerant propterea que locos complures typice interpretantur, non omnia tamen ad typicam significationem trahunt. Atque, ut rem confirmet, saepe ad Paulum Apostolum appellat, qui, exempli gratia, « exponens sacramenta Adae et Evae, non negavit plasmationem eorum, sed super fundamentum historiae spiritalem intellegentiam aedificans ait : Propter hoc relinquet homo etc. » (106). Quodsi sacrarum Litterarum interpretes et divini verbi praecones, Christi et Apostolorum exemplum secuti monitisque Leonis XIII obtemperantes, ea non neglexerint « quae ab eisdem Patribus ad allegoricam similemve sententiam translata sunt, maxime cum ex litterali descendant, et multorum auctoritate fulciantur », et modeste temperateque e litterali sententia ad altiora exsurgant atque se erigant, cum Hieronymo experientur quam verum illud Pauli : « Omnis Scriptura divinitus inspirata et utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia » (107), et larga ex infinito Scripturarum thesauro habituri sunt rerum sententiarumque subsidia, quibus fortiter suaviterque vitam moresque fidelium ad sanctitatem conforment.

Quod vero attinet ad exponendi et dicendi rationem, quoniam inter dispensatores mysteriorum Dei quaeritur ut fidelis quis inveniatur, statuit Hieronymus, potissimum « veritatem interpretationis » retinendam esse et « commentatoris officium esse, non quid ipse velit, sed quid sentiat ille quem interpretatur, exponere » (108); adiicit autem, « grande periculum esse in Ecclesia loqui, ne forte interpretatione perversa de Evangelio Christi hominis fiat Evangelium » (109). Deinde « in explanatione sanctarum Scripturarum non verba composita et oratoriis flosculis adornata, sed eruditio et simplicitas quaeritur veritatis » (110). Quam quidem ad normam cum scripta sua exararet, in commentariis profitetur hoc sibi habere propositum, non ut verba sua « laudentur, sed ut quae ab alio bene dieta sunt, ita intellegantur ut dieta sunt » (111); in expositione vero divini verbi eam requiri orationem, quae « nullam lucubrationem redolens... rem explicet, sensum edisserat, obscura manifestet, non quae verborum compositione frondescat » (112). Atque hic placet plures Hieronymi locos subiicere, e quibus liquet, quam vehementer ab eloquentia

illa abhorreret declamatorum propria, quae vacuo verborum strepitu et celeritate loquendi inanes plausus intendit. « Nolo te », monet Nepotianum presbyterum, « declamatorem esse et rabulam garrulumque, sed mysterii peritum et sacramentorum Dei tui eruditissimum. Verba volvere et celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere, indoctorum hominum est » (113). « Ex litteratis quicumque hodie ordinantur, id habent curae, non quomodo Scripturarum medullas ebibant, sed quomodo aures populi declamatorum flosculis mulceant » (114). « Taceo de mei similibus, qui si forte ad Scripturas sanctas post saeculares litteras venerint, et sermone composito aurem populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec scire dignantur quid prophetae, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia : quasi grande sit et non vitiosissimum dicendi genus, depravare sententias et ad voluntatem suam Scripturam trahere repugnantem » (115). « Nam sine Scripturarum auctoritate garrulitas non haberet fidem, nisi viclerentur perversam doctrinam etiam divinis testimoniis roborare » (116). Verum haec garrula eloquentia et verbosa rusticitas « nihil mordax, nihil vividum, nihil vitale clemonstrat, sed totum flaccidum marcidumque et mollitum ebullit in olera et in herbas, quae cito arescunt et corruunt » ; simplex, contra, Evangelii doctrina, similis minimo grano sinapis, « non exsurgit in olera, sed crescit in arborem, ita ut volucres caeli... veniant et habitent in ramis eius » (117). Quare hanc sanctam dicendi simplicitatem, cum perspicuitate et venustate minime quaesita coniunctam, ipse in omnibus sectabatur : « Sint alii diserti, laudentur ut volunt, et inflatis buccis spumantia verba trutinentur : mihi sufficit sic loqui ut intellegar et ut de Scripturis disputans Scripturarunī imiter simplicitatem » (118). Etenim « ecclesiastica interpretatio etiamsi habet eloquii venustatem, dissimulare eam debet et fugere, ut non otiosis philosophorum scholis paucisque discipulis, sed universo loquatur hominum generi » (119). Quae profecto consilia et praecepta si iuniores sacerdotes ad effectum deduxerint et seniores continenter prae oculis habuerint, confidimus eos fore Christifidelium animis per ministerium sacrum summopere profuturos.

Reliquum est, Venerabiles Fratres, ut « dulces fructus » commemoremus, quos Hieronymus « de amaro semine litterarum » decerpsit, in eam erecti spem, futurum, ut eius exemplo ad cognoscendam percipiendamque sacri codicis virtutem sacerdotes et fideles vestris curis concrediti incendantur.

Sed tantas tamque suaves spiritus delicias, quibus pius anachoreta affluebat, malumus ex eius veluti ore quam ex Nostris verbis compiectamini. Audiatis igitur quomodo de sacra hac disciplina Paulinum « symmystam, sodalem et amicum » alloquatur : « Oro te, frater carissime, inter haec vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quaerere, nonne tibi videtur iam hic in terris regni caelestis habitaculum? » (120). Alumnam vero suam, Paulam ita interrogat : « Oro te, quid hoc sacratius sacramento? quid hac voluptate iucundius? Qui cibi, quae mella sunt dulciora quam Dei scire prudentiam, in adyta eius intrare, sensum Creatoris inspicere et sermones Domini tui, qui ab huius mundi sapientibus deridentur, plenos docere sapientia spiritali? Habeant sibi ceteri suas opes, gemma bibant, serico niteant, plausu populi delectentur et per varias voluptates divitias suas vincere nequeant : nostrae deliciae sint, in lege Domini meditari die ac notte, pulsare ianuam non patentem, panes Trinitatis accipere et saeculi fluctus, Domino praeeunte, calcare » (121). Ad eandem Paulam et filiam eius Eustochium in commentario Epistulae ad Ephesios : « Si quidquam est, Paula et Eustochium, quod in hac vita sapientem teneat et inter pressuras et turbines mundi aequo animo manere persuadeat, id esse vel primum reor meditationem et scientiam Scripturarum » (122). Qua cum ipse uteretur, gravibus animi maeroribus corporisque aegrotationibus affectus, tamen pacis et interioris gaudii solacio fruebatur : quod quidem gaudium non erat in vana atque otiosa delectatione positum, sed, a caritate profectum, in caritatem actuosam erga Ecclesiam Dei convertebatur, cui divini verbi custodia a Domino commissa est.

Etenim in sacris utriusque Foederis Litteris Ecclesiae Dei laudes legebat passim praedicatas. Singulae fere illustres sanctaeque mulieres, quae in Veteri Testamento honorificum obtinent locum, nonne huius Christi Sponsae figuram praeferebant? Nonne sacerdotium et sacrificia, instituta et sollemnia, universae paene Veteris Testamenti res gestae ad eam adumbrandam pertinebant? Quid, quod tot Psalmorum et prophetarum vaticinationes in Ecclesia divinitus impletas intuebatur ? Non ipsi denique audita erant, a Christo Domino et ab Apostolis enuntiata, maxima eiusdem Ecclesiae privilegia ? Quidni igitur in animo Hieronymi amorem erga Christi Sponsam cotidie magis excitaverit scientia Scripturarum ? Iam vidimus, Venerabiles Fratres, quanta reverentia et quam flagranti caritate is Ecclesiam Romanam et Petri Cathedram prosequeretur; vidimus quam

acriter Ecclesiae adversarios impugnaret. Cum autem iuniori commilitoni Augustino, idem proelium proelianti, plauderei, et se una cum eo haereticorum invidiam in se suscepisse laetaretur : « Maete virtute », ita eum alloquitur, « in orbe celebraris. Catholici te conditorem antiquae rursum fidei venerantur atque suscipiunt, et, quod signum maioris gloriae est, omnes haeretici detestantur, et me pari persequuntur odio, ut quos gladiis nequeant, voto interficiant » (123). Quae egregie confirmat Postumianus, apud Sulpicium Severum de Hieronymo testatus : « Cui iugis adversum malos pugna perpetuumque certamen concivit odia perditorum. Oderunt eum haeretici, quia eos impugnare non desinit; oderunt clerici, quia vitam eorum insectatur et crimina. Sed piane eum omnes boni admirantur et diligunt » (124). Quo ex haereticorum perditorumque hominum odio multa perpessu aspera Hieronymus oppetiit, tum maxime cum Pelagiani coenobium Bethlehemiticum tumultuose adorti vastarunt; at omnes indignitates contumeliasque libenter pertulit, neque animo concidit, utpote qui pro tuenda Christi fide mori non dubitaret « Hoc meum gaudium est », ad Apronium scribit, « quando in Christo audio filios meos dimicare, et istum zelum in nos ipse confirmet, cui credimus, ut pro fide eius sanguinem voluntarie fundamus... Nostra autem domus secundum carnales opes haereticorum persecutionibus penitus eversa, Christo propitio spiritalibus divitiis piena est. Melius est enim panem manducare quam fidem perdere » (125). Quodsi errores nusquam impune serpere passus est, haud minore sane studio in perditos mores vehementi illo suo dicendi genere usus est, ut, quantum in se erat, Christo « exhiberet... gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata » (126). Quam graviter eos increpat, qui sacerdotalem dignitatem pravo vitae instituto violarent ! Quam eloquenter ethnicos vituperai mores, qui ipsam Urbem magna ex parte inficerent! Hanc vero vitiorum scelerumque omnium colluviem ut quoquo pacto cohiberet, opponere ipse virtutum christianarum praestantiam atque pulchritudinem, verissime ratus nihil tam ad malum aversandum valere quam rerum optimarum amorem; instare ut adulescentes pie ac recte instituerentur; gravibus consiliis coniuges ad vitae integritatem sanctitatemque hortari; studium virginitatis purioribus instillare animis ; arduam quidem sed suavem interioris vitae severitatem omnibus laudibus extollere; primam illam christianae religionis legem, caritatis scilicet cum labore coniunctae, qua servata, e perturbationibus ad tranquillitatem ordinis

se hominum societas feliciter reciperet, omni contentione urgere. De caritate autem ita praeclare ad Sanctum Paulinum : « Verum Christi templum anima credentis est : illam exorna, illam vesti, illi offer donaria, in illa Christum suscipe. Quae utilitas, parietes fulgere gemmis et Christum in paupere fame mori? » (127). Laboris vero legem non scriptis modo, sed totius quoque vitae exemplis tam impense omnibus suadebat, ut Postumianus, qui sex menses cum Hieronymo in urbe Bethlehem commoratus erat, apud Sulpicium Severum testatus sit : « Totus semper in lectione, totus in libris est : non die, non nocte requiescit; aut legit aliquid semper aut scribit » (128). Ceterum, quantum Ecclesiam adamaret, liquet etiam ex commentariis, in quibus nullam dilaudandae Christi Sponsae opportunitatem praeterit. Ita, exempli causa, in explanatione Aggaei prophetae legimus : « Venerunt electa omnium gentium et repleta est gloria domus Domini, quae est Ecclesia Dei viventis, columna et firmamentum veritatis... His metallis illustrior fit Ecclesia Salvatoris quam quondam synagoga fuerat : his lapidibus vivis aedificatur domus Christi et pax ei praebetur aeterna » (129). Et in Michaeam : « Venite, ascendamus in montem Domini ascensione opus est ut quis ad Christum valeat pervenire et domum Dei Iacob, Ecclesiam, quae est domus Dei, columna et firmamentum veritatis » (130). In prooemio commentarli in Matthaeum : « Ecclesia... supra petram Domini voce fundata est, quam introduxit Rex in cubiculum suum et ad quam per foramen descensionis occultae misit manum suam » (131).

Quemadmodum in postremis, quos attulimus, locis, sic plerumque Dominum Iesum intime cum Ecclesia coniunctum Dottor noster concelebrat. Caput enim cum a corpore mystico separari nequeat, necessario coniungitur cum Ecclesiae studio Christi amor, qui scientiae Scripturarum praecipuus atque dulcissimus omnium fructus habendus est. Hanc profecto sacri codicis scientiam adeo Hieronymus persuasum habebat usitatam esse viam qua ad cognitionem et amorem Christi Domini pervenitur, ut asseverare minime dubitaverit : « Ignoratio Scripturarum ignoratio Christi est » (132). Idem ad sanctam Paulam scribit : « Quae enim alfa potest esse vita sine scientia Scripturarum per quas etiam ipse Christus agnoscitur, qui est vita credentium ? » (133). In Christum enim veluti centrum omnes utriusque Testamenti paginae vergunt; et Hieronymus, cum verba Apocalypsis explanat quae sunt de fluvio et ligno

vitae, inter alia, haec habet : « Unus fluvius egreditur de throno Dei, hoc est gratia Spiritus Sancti, et ista gratia Spiritus Sancti in sanctis Scripturis est, hoc est in isto fluvio Scripturarum. Tamen iste fluvius duas ripas habet, et Vetus et Novum Testamentum, et in utraque parte arbor piantata Christus est » (134). Nihil igitur mirum si, quaecumque in sacro codice leguntur, ea, pia meditatione, ad Christum referre consueverat : « Ego quando lego Evangelium et video ibi testimonia de lege, testimonia de prophetis, solum Christum considero : sic vidi Moysen, sic vidi prophetas, ut de Christo intellegerem loquentes. Denique quando venero ad splendorem Christi et quasi splendidissimum lumen Ilari solis adspexero, lucernae lumen non possum viciere. Numquid lucernam si incendas in die, lucere potest ? Si sol luxerit, lux lucernae non paret sic et Christo praesente comparata lex et prophetae non apparent. Non detraho legi et prophetis, quin potius laudo, quia Christum praedicant. Sed sic lego legem et prophetas ut non permaneam in lege et prophetis, sed per legem et prophetas ad Christum perveniam » (135). Ita, qui Christum ubique pie quaereret, eum Scripturarum commentatione ad amorem et scientiam Domini Iesu mirifice efferri cernimus, in qua margaritam illam Evangelii pretiosam invenit : « Unum autem est pretiosissimum margaritam, scientia Salvatoris et sacramentum passionis illius et resurrectionis arcanum » (136). Qua Christi caritate cum flagraret, nimirum fiebat ut, pauper et humilis cum Christo, animo ab omnibus terrenis curis libero ac soluto, unice Christum quaereret, eius spiritu ageretur, cum eo coniunctissime viveret, eum patientem in se, imitando, effingeret, nihil haberet antiquius quam ut cum Christo et pro Christo pateretur. Quare, cum, iniuriis odiisque improborum hominum lacessitus, Damaso vita functo, Roma discessisset, in eoque esset ut navem conscenderet, haec scribebat : « Et licet me sceleratum quidam putent et omnibus flagitiis obrutum, et pro peccatis meis etiam haec parva sint, tamen tu bene facis, quod ex tua mente etiam malos bonos putas... Gratias ago Deo meo quod dignus sum quem mundus oderit... Quotam partem angustiarum perpessus sum qui cruci milito? Infamiam falsi criminis importarunt : sed scio per malam et bonam famam perveniri ad regna caelorum » (137). Et sanctam virginem Eustochium ad eiusmodi vitae labores pro Christo fortiter ferendos sic hortabatur : « Grandis labor, sed grande praemium, esse quod Martyres, esse quod Apostolos, esse quod Christus est... Haec omnia, quae digessimus, dura videbuntur ei qui non amat Christum. Qui autem omnem saeculi pompam

pro purgamento habuerit et vana duxerit universa sub sole, ut Christum lucrifaciat, qui commortuus est Domino suo et conresurrexit et crucifixit carnem cum vitiis et concupiscentiis, libere proclamabit : Quis nos separabit a caritate Christi? » (138). Fructus igitur e sacrorum voluminum lectione Hieronymus capiebat uberrimos : inde interiora illa lumina, quibus ad Christum magis magisque cognoscendum adamandumque trahebatur; inde spiritúzn illum orationis, de quo tam pulchra conscripsit; inde mirabilem illam cum Christo consuetudinem, cuius incitatus deliciis, per arduam crucis semitam, ad adipiscendam victoriae palmam sine intermissione procurrit. Idem continuo animi ardore in Sanctissimam Eucharistiam ferebatur, cum « nihil illo ditius qui Corpus Domini canistro vimineo, sanguinem portat vitro » (139) ; nec minore reverentia et pietate Deiparam colebat cuius perpetuam virginitatem pro viribus defendit; eandemque Dei Matrem, nobilissimum virtutum omnium exemplar, Christi sponsis proponere ad imitandum consueverat (140). Quamobrem nemo mirabitur, tam vehemeiiter Hieronymum allectum atque attractum esse iis Palaestinae locis quae Redemptor Noster et Sanctissima eius Mater consecravissent; ipsius profecto sententiam in iis licet agnoscere, quae Paula et Eustochium, eius discipulae, ex urbe .Bethlehem ad Marcellam conscripserunt : « Quo sermone, qua voce speluncam tibi possumus Salvatoris exponere? Et illud praesepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quam infirmo sermone honorandum est... Ergone erit illa dies, quando nobis liceat speluncam Salvatoris intrare, in sepulcro Domini fiere cum sorore, fiere cum matre? Crucis deinde lignum lambere et in Oliveti monte cum ascendente Domino, voto et animo sublevari? » (141). Has igitur recolens sacras memorias, Hieronymus, Roma procul, corpori quidem duriorem sed tam suavem animo vitam agebat, ut exclamaret : « Habeat Roma, quod angustior Urbe Romana possidet Bethlehem » (142).

Sanctissimi viri optatum, alia ratione atque ipse intellegebat, perfectum esse, est cur Nos gaudeamus et Romani cives

Nobiscum gaudeant; quas enim Doctoris Maximi reliquias, in illo ipso specu conditas, quem tamdiu incoluerat, Davidica nobilissima civitas se olim possidele gloliabatwr, eas iam felix Roma habet, in maiore Deiparae Basilica d.epositas, apud ipsum Praesepe Domini. Silet quidem vox illa, cuius sonum e solitudine olim prodeuntem totus audivit catholicus orbis;

sed scriptis suis, quae « per universum mundum quasi divinae lampades rutilant » (143), Hieronymus adhuc clamat. Clamat, quae sit Scripturarum praestantia, quae integritas et historica fides, quam dulces fructus earuni lectio pariat ac meditatio. Clamat, ut ad institutum vitae christiano nomine dignum omnes Ecclesiae filii redeant, et ab ethnicorum moribus, qui hac nostra aetate paene revixisse videntur, se immunes atque incolumes servent. Clamat, ut Petri Cathedra, Italorum praesertim pietate et studio, quorum in finibus divinitus constituta est, eo sit in honore, ea fruatur libertate, quam apostolici muneris dignitas atque ipsa perfunctio omnino postulant. Clamat, ut christianae illae gentes, quae ab Ecclesia Matre misere desciverunt, ad eam denuo confugiant, in qua spes omnis posita est salutis aeternae. Atque utinam his monitis obsequantur orientales in primis Ecclesiae, quae iam nimium diu a Petri Cathedra averso sunt animo. Hieronymus enim, cum in iis regionibus viveret et Gregorio Nazianzeno Didymoque Alexandrino usus esset magistris, orientalium aetatis suae populorum doctrinam ea complexus est pervulgata sententia : « Si quis in Noe arca non fuerit, periet regnante diluvio » (144). Cuius diluvii fluctus nonne hodie impendent ad omnia, nisi eos Deus avertat, hominum instituta destruenda ? Ecquid enim, sublato, universarum rerum auctore et conservatore, Deo, non corruat? Ecquid non pereat, quod ab se Christum, qui vita est, segregarit? Sed qui olim, discipulis comprecantibus, mare turbatum tranquillavit, potest idem pulcherrima pacis munera exagitatae hominum consortioni restituere. In quo opituletur Hieronymus Ecclesiae Dei, quam cum peramanter coluit, tum a quavis adversariorum oppugnatione strenue defendit; idque patrocinio suo impetret, ut, discidiis secundum Iesu Christi optata compositis, « fiat unum ovile et unus pastor ».

Iam quae, Venerabiles Fratres, quinto decimo a Doctoris Maximi obitu exeunte saeculo, vobiscum communicavimus, ea vos ad clerum populumque vestrum perferre ne cunctemini, ut omnes, Hieronymo duce ac patrono, non modo catholicam de divina Scripturarum inspiratione doctrinam retineant ac tueantur, sed etiam principiis studiosissime inhaereant, quae Litteris Encyclicis « Providentissimus Deus » et bisce Nostris praescripta sunt. Universis interea Ecclesiae filiis optamus, ut, sacrarum Litterarum dulcedine perfusi et roborati, supereminentem Iesu Christi scientiam assequantur : cuius auspicem paternaeque benevolentiae

Nostrae testem, vobis, Venerabiles Fratres, cunctoque clero et populo vobis concredito, apostolicam benedictionem amantissime in Domino impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum die XV mensis Septembris anno MDCCCCXX, Pontificatus Nostri septimo.

BENEDICTUS PP. XV

---

*A.A.S., vol. XII (1920), n. 10, pp. 385-422.

(1) Conc. Trid. s. V. decr. de reform. e. L.
(2) Sulp. Sev., Dial. 1, 7.
(3) Cass., De inc. 7, 26.
(4) S. Prosper, Carmen de ingratis, v. 57.
(5) De viris 111. 13.5.
(6) Ep. 82, 2, 2.
(7) Ep. 15, 1, 1; 10, 2, 1.
(8) In Abd. Praef.
(9) In Matth. 13, 41.
(10) Ep. 22, 30, 1. 2
(11) Ep. 84, 3, 1.
(12) Ep. 125, 12.
(13) Ep. 193, 9 al. 10; Ep. 127, 7, 1.
(14) Ep. 127, 7, 1 s.
(15) Ep. 36. 1; Ep. 32, 1.
(16) Ep. 45, 2; 126, 3; 127, 7.
(17) Ep. 84, 3, 1 s.
(18) Ad Domnionem et Fogationum in I Farai. Praef.
(19) Conc. Vat. s. III const. de fide cath. cap. 2.
(20) Tract. de Ps. 83.
(21) In Matth. 13, 44; tract. de Ps. 77.
(22) In Matth. 13, 45 ss.
(23) Quaest. in Gen., Praef.
(24) In Agg. 2, 1 ss.; cf. in Gai. 2, 10 etc.

(25) Adv. Helv. 19.
(26) Adv. Iovin. 1. 4.
(27) Ep. 49, al. 48, 14, 1.
(28) In Ier. 9, 12 ss.
(29) Ep. 78, 30, al. 28. mnnsio.
(30) Ep.27,1, 1s.
(31) In Ex. 1, 15 ss.
(32) In Mich. 2, 11 s.; 3, 5 ss.
(33) In Mich. 4, 1 ss.
(34) In Ier. 31, 35 SS.
(35) In Nah. 1, 9.
(36) Ep. 57, 7, 4.
(37) Ep. 82, 7, 2.
(38) Ep. 72, 2, 2.
(39) Ep. 18, 7, 4; cf. Ep. 46, 6, 2
(40) Ep. 36, 11, 2.
(41) Ep. 57, 9, 1.
(42) S. Aug. ad S. Hieron., inter epist. S. Hier. 1.16, 3.
(43) Litt. Enc. *Providentissimus Deus*.
(44) In Ier. 23, 15 ss.; in Matth. 14,8; adv. Hebr. 4.
(45) In Philem. 4.
(46) S. Ang.. Contra Faustum 26, 2 s. 6 s.
(47) Ioh. 19, :13.
(48) In Matth. Prol.
(49) Ep. 78, 1, 1; cf. in Marc. 1, 13-31
(50) S. Ang., C. Faustum 26, 8.
(51) Cf. Matth. 12, 3. 39-42; Luc. 17, 26-29. 32 etc..
(52) Matth. 5, 18.
(53) Ioh. 10, 35.
(54) Matth. 5, 19.
(55) Luc. 24. 43 s.
(56) Ep. 130, 20.
(57) Ep. 58, 9, 2; 11, 2.
(58) Matth. 13, 44.
(59) C. Aug. Conf. 3, 5; cf. 3, 12.
(60) Ep. 22, 30, 2.
(61) In Mich. 1, 10, 15.

(62) In Gal. 5, 19 ss.
(63) Ep. 108, 26, 2.
(64) Ad Domnionem et Rogatianum in 1. Par. Praef.
(65) Ep. 63, 2.
(66) Ep. 15, 1. 2. 4.
(67) Ep. 16, 2, 2.
(68) In Dan. 3, 37.
(69) Adv. Vigil. 6.
(70) Dial. c. Pelag., Prolog. 2.
(71) Contra Ruf. 3, 43.
(72) In Mich. 1, 10 ss.
(73) In Is. 1. 6 cap. 16, 1-5. 403
(74) In Tit. 3, 9.
(75) In Eph. 4, 31.
(76) Ep. 107, 9. 12.
(77) Ep. 22, 17, 2; cf. ib. 29, 2.
(78) Ep. 108, 26.
(79) Ep. 127, 7.
(80) Ps. 50, 8.
(81) Imit. Chr. 4, 11. 4.
(82) Imit. Chr. 4, 11. 4.
(83) Ep. 125, 7, 3; 11, 1.
(84) Ep. 52, 7, 1.
(85) Ep. 53, 3 ss.
(86) Ep. 27, 1, 2.
(87) Mal. 2, 7.
(88) Pius X in Litt. Ap. *Vinca electa*, 7 Maii 1909.
(89) Cf. 2 Tira. 3, 17.
(90) Tract. de Ps. 147.
(91) Rom. 2, 19 S.
(92) Thren. 4, 4.
(93) Ier. 12, 11.
(94) Ep. 52, 8, 1.
(95) In Amos 3, 3 ss.
(96) In Zach. 9, 15 s.
(97) Ep. 29, 1, 3.
(98) In Matth. 25, 13.

(99) Cf. in Ez. 38, 1 ss.; 41, 23 ss.; 42, 13 s.; in Marc. 1, 13-31; Ep. 129, 6, 1 etc.
(100) In Hab. 3, 14 ss.
(101) In Marc. 9, 1-7; ef. in Ez. 40. 24-27.
(102) In Eccle. 12, 9 R.
(103) Ep. 58, 9, 1.
(104) In Eccle. 2, 24 ss.
(105) In Amos 9. 6.
(106) In Is. 6, 1-7.
(107) 2 Tim. 3, 16.
(108) Ep. 49 al. 48, 17, 7.
(109) Io Gal. 1, 11 ss.
(110) In Amos, Praef. in 1. 3.
(111) In Gal. Praef. in 1. 3.
(112) Ep. 36, 14, 2; cf. Ep. 140, 1, 2
(113) Ep. 52, 8, 1.
(114) Dial. e. Lucif. 11.
(115) Ep. 53, 7, 2.
(116) In Tit. 1, 10 s.
(117) In Matth. 13, 32.
(118) Ep. 36, 14, 2.
(119) Ep. 48 al. 49, 4, 3.
(120) Ep. 53, 10, 1.
(121) Ep. 30, 13.
(122) In Eph., Prol.
(123) Ep. 141, 2; cf. Ep. 134, 1.
(124) Postumianus apud Sulp. Sev., Dial. 1, 9.
(125) Ep. 139.
(126) Eph. 5, 27.
(127) Ep. 58, 7, 1.
(128) Postumiauus npud Sulp. Sov., Dial. 1, 9,
(129) In agg. 2, 1 ss.
(130) In Mich, 4, 1 ss.
(131) In Matth., Prol.
(132) In Is., Prol.; cf. tract. de Ps. 77.
(133) Ep 80, 7.
(134) Tract de Ps. 1.

(135) Tract. in Marc. 9, 1-7.
(136) In Matth. 13, 45 s.
(137) Ep. 45, 1. 6.
(138) Ep. 22, 38 s.
(139) Ep. 125, 20, 4.
(140) Cf. Ep. 22, 38, 3.
(141) Ep. 46, 11. 13.
(142) Ep. 54, 13, 6.
(143) Cassian., De incarn. 7, 26.
(144) Ep. 15, 2, 1.

DODATEK II.

Okružní list Benedikta XV. „Duch Utěšitel".

Obsah: I. Úvod. II. Životopisný nástin sv. Jeronyma. III. Co soudil sv. Jeronym o biblické inspiraci; IV. o důkaznosti biblických výroků; V. o bezbludnosti bible; VI. a) o prvcích čelných a vedlejších, b) o pravdě naprosté a vztažné, c) o uvádění biblických míst (citacích). VII. Kde se sv. Jeronym té nauce naučil? VIII. Láska jeho k bibli. IX. Jak si možno znalost Písma osvojiti? — Odlukou od světa, pokorou, zbožností, modlitbami, úctou k vrchnosti, k výkladu v církvi ustálenému, úctou k církvi římské, rozhodností proti kacířům. X. Bibli dlužno denně čísti. XI. Četba bible užitečná jest popředně duchovním. XII. Kam znalost bible má cíliti? a) Má býti výživou duše. b) Má skýtati důvody k důkazu a obhajobě pravdy. c) Má podávati látku ke kázáním. XIII. Jak dlužno hledati pravý smysl bible podle sv. Jeronyma? XIV. Jak nalezený smysl dlužno podati? XV. Sladké ovoce, jež plodí četba bible: a) duchovní rozkoš, XVI b) účinná láska k církvi, XVII. c) láska ke Kristu. XVIII Závěr. XIX. Doslov.

Okružní list

patriarchům, primasům, arcibiskupům, biskupům i jiným řádným místním představeným, kteří jsou v milosti a ve spojení se Stolicí apoštolskou, na den 1500letých narozenin sv. Jeronyma, učitele církevního.

Papež Benedikt XV.

Ctihodní bratří!

Pozdrav a požehnání apoštolské!

(I.) Duch Utěšitel, obohativ lidstvo, aby je v taje božství zasvětil, Písmem svatým, vzbudil velmi prozřetelně postupem věků ne málo přesvatých a veleučených mužů, kteří by nebeský onen poklad netoliko nenechávali ležeti ladem (Sněm Tridentský, zased. V., dekret o opravě, k. 1.), ale svými studiemi i pracemi přehojnou z něho útěchu Písem věřícím křesťanům zjednávali. Mezi těmi čelné zajisté — podle společného souhlasu všech — místo zaujímá svatý Jeronym, kterého katolická církev uznává a ctí za největšího učitele daného jí od Boha k výkladu svatých Písem. Protož, chystajíce se na brzkou památku plných patnácti století od jeho smrti, nechceme, Ctihodní bratři, nechati si ujíti vítané příležitosti, abychom o Jeronymových chválách a zásluhách v příčině znalosti Písma Vás zejména neoslovili. Svědomí totiž apoštolského úřadu nás pudí, bychom na povznesení této přeušlechtilé vědy předložili k napodobení skvělý příklad muže tak velikého, a napomenutí a předpisy v tomto oboru veleužitečné, které vydali blahé paměti předchůdcové Naši Lev XIII. a Pius X., bychom též apoštolskou

Svou mocí potvrdili a těmto dobám církve přiléhavěji přizpůsobili. Neboť Jeroným, „muž nejkatoličtější a svatého zákona znatel největší" (Sulp. Sev. Dial. 1, 7), „učitel katolíků" (Kassian, De inc. 7, 26), „vzor mravů a učitel světa" (S. Prosper, Carm. de ingr. v. 57), tím, že nauku katolickou o svatých Písmech podivuhodně osvítil a břitce obhájil, poskytuje Nám věru množství poučení a to velmi závažných, kterých používáme k tomu, bychom všecky syny církve, popředně duchovní k úctě božských Písem, spojené se zbožnou jich četbou a ustavičným přemýšlením o nich vybídli.

(II.) Známo Vám, Ctihodní bratří, že se Jeronym narodil ve Stridoně, městě „na bývalém pomezí Dalmacie a Pannonie" (De viris ill. 135), že od kolébky byl katolickým mlékem živen (List 82, 2, 2), že přijav Kristovo roucho (List 15, 1, 1; 16, 2, 1) z posvátného pramene v tomto požehnaném Městě, pokud byl živ, všech sil, cokoliv jich měl, užil ke zkoumání svatých knih biblických, k výkladu a obraně jich. Byv vzdělán v Římě v latinském i řeckém písemnictví, sotva že vyšel ze školy řečníků, jsa ještě jinochem, pokusil se o překlad proroka Abdiáše; z tohoto cviku „dětské vlohy" (K Abd. Předml.) tak v něm vzrostla láska k Písmu, že jakoby byl nalezl skrytý poklad dle podobenství evangelického, měl za to, že jest mu pro něj pohrdnouti všemi zisky tohoto světa (K Mat. 13, 44). Pročež nedav se nijak odstrašiti žádnou drsností svého záměru, jako opustil domov, rodiče, sestru i příbuzné, tak vzdal se i obvyklé vybranější stravy, a přestěhoval se do posvátných krajů Východu, aby si zjednal hojněji Kristovo bohatství a znalost Spasitele četbou a studiem bible (List 22, 30, 1). Kterak se v té příčině lopotil ne jednou sám popisuje: „Podivuhodný žár učiti se mě unášel, avšak neučil jsem sebe sám dle opovážlivosti některých. Apollinaria Laodicejského v Antiochii často jsem poslouchal a ctil, a ač mě ve svatých Písmech vyučoval, nikdy jsem nepřijal jeho sporné zásady o smyslu" (List 84, 3, 1). Odtud uchýliv se do pustiny Chalkidské, krajiny to východní Syrie, aby slova Božího smysl dokonaleji vystihl, spolu pak aby žár věku ustavičnými studiemi krotil, dal se do učení kteréhosi bratra, který byl ze žida stal se věřícím, aby se naučil také řeči hebrejské a chaldejské. „Co jsem tam se nalopotil, co potíží jsem snesl, kolikráte jsem zmalomyslněl, kolikráte přestal a v úsilí učiti se znova počal, toho svědkem jest jak svědomí mne samého, který jsem trpěl, tak i těch, kteří žili se mnou. A děkuji Pánu, že z hořkého semene písemnictví mám sladké plody" (List 125, 12). Když však nebylo mu přáno ani na té pustině pokoje od bouří bludařů, odebral se do Cařihradu, kde bezmála po tři roky měl k výkladu svatých Písem vůdcem a učitelem svatého Řehoře Bohoslovce, tamějšího biskupa, který slynul převelikou chválou a slávou učenosti; za té doby přeložil do latiny Origenovy Homilie k prorokům a Eusebiovu Kroniku a vyložil vid Isaiášův o serafech. Když pak se vrátil do Říma pro potřeby věci křesťanské, papež Damas vlídně ho přijal a používal ho při vyřizování věcí církevních (List 123, 9, al. 10; List 127, 7, 1). Ačkoliv byl tím velmi zdržován, nepřestal nikterak Božích knih pročítati (List 127, 7, 1 n), rukopisů opisovati a srovnávati (List 36, 1; List 32, 1), předložených otázek řešiti a žáků obého pohlaví ve znalosti bible vzdělávati (List 45, 2; 126, 3; 127, 7); pracný pak úkol, který mu papež přikázal — opraviti latinský překlad Nového zákona, vykonal s úsudkem tak břitkým a důkladným, že i sami novější znalci tohoto oboru se dílu Jeronymovu den ze dne více obdivují a více si ho váží. Avšak, proto že byl všemi myšlenkami i touhou unášen k posvátným místům Palestiny, Jeronym uchýlil se po smrti Damasově do Betlema, kde zřídiv klášter u Kristových jeslí, všecek zasvětil se Bohu, a cokoli mu zbylo po modlitbě času, všechen ztrávil uče se a vyučuje bibli. Neboť, jak opět o sobě sám svědčí, „hlava již šedinami prokvétala a slušelo se, abych spíše byl učitelem nežli žákem; přece však chvátal jsem do Alexandrie, poslouchal jsem Didyma. Za mnoho mu vděčím.

Čeho jsem nevěděl, tomu jsem se naučil; a co jsem věděl, třeba že učil jinak, toho jsem nepozbyl. Lidé se domnívali, že jsem přestal se učiti; já však v Jerusalemě a v Betlemě s jakou námahou a za jakou cenu měl jsem v noci Baraninu učitelem! Bál se totiž Židů a mně byl druhým Nikodemem" (List 84, 3, 1 n). Aniž se spokojil výukou a zásadami těchto i jiných učitelů, ale kromě toho užil pomůcek všeho druhu, k pokroku užitečných; neboť vedle toho, že od počátku zjednal si nejlepší rukopisy a výklady biblické, také knihy synagog a závity knihovny cesarejské, sebrané od Origena a Eusebia, rozvíjel, aby srovnávaje jejich rukopisy se svými, dopídil se pravého tvaru znění biblického a pravého smyslu. Aby jej plněji vystihl, procestoval křížem a křížem Palestinu, ježto byl z celé duše přesvědčen o tom, co napsal Domnionovi a Rogaciánovi: „Do svatého Písma jasněji bude nahlédati, kdo viděl na své oči Judsko a kdo poznal památky starých měst, jakož i jména místní buď tatáž nebo změněná. Proto bylo i naší snahou, podejmouti se s nejučenějšími Židy této práce, abychom prošli krajinu, kterou opěvují všecky církve Kristovy" (Ad Domnionem et Rogatianum in 1. Paral. Praef.). Jeronym tedy sladkou onou pastvou duši ustavičně živil, listy Pavlovy vykládal, latinské rukopisy Starého zákona dle čtení řeckých opravoval, a bezmála všecky knihy z věrného hebrejského znění znova do latiny překládal, Písma svatá každý den bratřím shromážděným vykládal, odepisoval na listy, které odevšad přinášely k rozluštění otázky o Písmě, odpůrce jednoty a nauky katolické břitce potíral; aniž — tolik u něho zmohla láska k bibli — přestal psáti nebo diktovati, pokud mu neztuhly ruce a hlas smrtí nebyl přerván. Tak nešetřiv ničeho, ani námah, ani nocí, ani nákladů, do svrchovaného stáří vytrval u jesli v zákoně Páně rozjímaje ve dne v noci, a z pustiny příkladem života a spisy více užitku rozšířil do světa katolického nežli kdyby v Římě, hlavě okruhu zemského byl věk ztrávil.

(III.) Načrtnuvše život a činnost Jeronymovu, přistupme již, Ctihodní bratři, k úvaze nauky jeho o božské důstojnosti a naprosté pravdivosti Písma. V té příčině nelze zajisté ve spisech největšího učitele nalézti ni stránky, ze které by nevyplývalo, že s veškerou církví katolickou pevně a vytrvale držel, že posvátné knihy jsou sepsány vlivem Ducha svatého, Boha mají původcem a že jako takové církvi samé byly odevzdány. (Sněm Vatik., zas. III. Konst. de fide cath. hl. 2). Tvrdí totiž, že knihy posvátného rukopisu byly složeny tak, že Duch sv. je vdechoval, vnukal nebo vštěpoval, nebo i diktoval, ano že od Něho byly sepsány a vydány; nic však přes to nepochybuje, že každý jejich původce podle své povahy a vlohy svobodně s Bohem jej ovivajícím spolupracoval. Neboť netvrdí jen povšechně, co jest všem svatopiscům společno, že při psaní šli za Duchem Božím, takže třeba míti Boha za čelnou příčinu každého smyslu a všech myšlenek Písma; ale i k tomu, co má každý zvláštního, bedlivě hledí. Ukazuje zejména, že ve skladbě věcí, v řeči, ve druhu a tvaru mluvy tak každý užíval svých schopností a sil, že vlastní ráz každého a takořka zvláštní známky a rysy, jmenovitě proroků a apoštola Pavla z toho vyvozuje a popisuje. Kterážto společenství práce Boha s člověkem k dokonání jednoho a téhož díla Jeronym osvětluje přirovnáním k umělci, který při tvorbě nějaké věci užívá pomůcky nebo nástroje; neboť cokoliv svatopisci mluví „Boží slova jsou a nikoli jejich, a co skrze ústa jejich praví, jakoby skrze nástroj Pán promluvil" (Tract. de Ps 88). Vyšetřujeme-li také, jakým způsobem dlužno si představovati tuto sílu a činnost Boha, jakožto příčiny čelné, na svatopisce, možno pozorovati, že slova Jeronymova nelíší se nikterak v ničem od obecné nauky katolické o inspiraci, ježto jest pevně přesvědčen, že Bůh udílenou milostí drží před myslí spisovatelovou světlo, aby pravdu, o kterou jde, „jménem Božím" lidem předložil; kromě toho, že hýbe vůlí a ji k psaní pudí; a že konečně jemu zvláštním způsobem a ustavičně pomáhá, dokud knihy nedokoná. Z tohoto popředně důvodu muž přesvatý vyvozuje přednost a důstoj-

nost Písem, jejichžto znalost přirovnává ke vzácnému pokladu (In Math. 13, 44; tract de Ps 77) a ušlechtilé perle (In Math. 13, 45 nn) a tvrdí, že v nich lze najíti bohatství Kristovo (Quaest. in Gen., Praef.) a „stříbro, kterým se zdobívá dům Páně“ (In Agg. 2, 1 nn; srv. in Gal. 2, 10 atd.).

(IV.) Vynikající pak jejich autoritu tak slovy i příkladem doporoučel, že ať vznikl jakýkoli spor, k bibli, jakožto napěchované zbrojnici míval útočiště a svědectví z ní vyvozených, jakožto nejpádnějších důvodů, kterým odporovati nikterak není dovoleno, užíval k tomu, by usvědčil z bludů odpůrce. Tak Helvidiovi, popírajícímu věčné panenství Bohorodičky, zřejmě a prostě dí: „Jako toho, co jest psáno, nepopíráme, tak to, co není psáno, zamítáme. Věříme, že Bůh se narodil z Panny, protože to čteme. Že se snoubila Maria po porodu, nevěříme, protože toho nečteme.“ (Adv. Helv. 19.) Slibuje, že bude týmiž zbraněmi ostře bojovati proti Jovinianovi za katolickou nauku o stavu panickém, o setrvání, o zdrželivosti a zásluze dobrých skutků: „Proti každé větě jeho budu se opírati co nejvíce o svědectví Písma, aby skuhral nemohl tlachati, že byl spíše výmluvností nežli pravdou překonán.“ (Adv. Jovin. 1, 4.) A když hájí svých knih proti témuž kacíři, „Jakoby“ — píše — „měl býti prošen, aby mi ustoupil, a ne proti své vůli a přes odpor uveden v pouta pravdy.“ (List 49. al. 48, 14, 1.) O veškerém pak Písmu ve výkladu Jeremiáše, který mu smrt nedovolila dokončiti, vece: „Nesmíme jíti za bludem ani rodičů ani předků, ale za autoritou Písma a za příkazem Boha učícího.“ (In Jer 9, 12 nn.) O cestě a způsobu, jak proti nepřátelům bojovati, takto Fabiolu poučuje: „Až budeš v božských Písmech vzdělán, a poznáš, že zákony jejich a svědectví jsou pouta pravdy, budeš zápoliti s odpůrci, svážeš je a v poutech odvedeš do zajetí a z bývalých nepřátel a zajatců učiníš svobodné (dítky) Boží.“ (List 78, 30 al. 28 mansio.)

(V.) Dále Jeronym učí, že s božskou inspirací posvátných knih a se svrchovanou jejich autoritou nutně souvisí to, že jsou uchovány a prosty jakéhokoli bludu a klamu; tomu, jak to bylo od Otců podáno a všeobecně přijato, naučil se v nejslavnějších školách Západu i Východu. Protož, když byl k rozkazu papeže Damasa počal opravovati Nový zákon, a když kteřísi „človíčkové“ prudce ho napadali, že se opovážil proti autoritě starých a proti názoru celého světa některé věci v evangeliích měniti, krátce odpověděl, že nebyl tak tupé mysli a tak hrubé nevzdělanosti, aby se domníval, že dlužno něco ze slov Páně opraviti nebo že není něco od Boha vdechnuto. (List 27, 11 n.) Vykládaje pak první vid Ezechielův o čtyřech evangeliích, poznamenal: „Tomu, že celé tělo i se zády plná jsou očí, přisvědčí ten, kdo uvidí, že nic není v evangeliích, co by nesvítilo a leskem svým světa neosvěcovalo, tak že i věci, které jsou pokládány za malé a bezcenné, stkví se velebou Ducha svatého.“ (In Ez 1, 15 nn.) A co tuto tvrdí o evangeliích, totéž vyznává o všech ostatních „slovech Páně“ v jednotlivých kommentářích, jakožto zákon a základ katolického výkladu; a po tomto znaku pravdivosti lze rozpoznati podle Jeronyma proroka pravého od lživého. (In Mich 2, 11 nn; 3, 5 nn.) Neboť „slova Páně jsou pravdivá, a jeho slovo je skutek.“ (In Mich 4, 1 nn.) Tedy: „Písmo lháti nemůže“ (In Jer 31, 35 nn) a bezbožno jest říci, že Písmo lže (In Nah 1, 9), ano jen omyl jména ve slovech jeho připustiti. (List 57, 7. 4.) Svatý učitel dodává kromě toho, že „jinak hledí na apoštoly, jinak na ostatní učitele,“ to jest světské; „oni že vždycky mluví pravdu, tito v něčem, jakožto lidé, že bloudí“ (List 82, 7, 7, 2); a třebaže řečeno jest v Písmě mnoho věcí, které se zdají býti neuvěřitelné, že jsou přece pravdivé (List 72, 2, 2); v tomto „slově pravdy“ nelze najíti žádných věcí ani myšlenek, které by se potíraly, „nic rozporného, nic dvojakého“ (List 18, 7, 4; srv. L. 46, 6, 2); pročež „zdá-li se, že si Písmo odporuje, obé že jest pravdivo, ježto jde o věci jinaké“ (List 36, 11, 2). Této zásady statečně se přidržuje, zdálo-li se, že si některé věci

v Písmě odporují, všecku péči a myšlenky Jeronym obrátil na to, aby otázku rozuzlil; měl-li pak za to, že věc není ještě přiměřeně rozřešena, badal příležitostně opět a opět s láskou o ní, ne vždy se zdařilým výsledkem. Nikdy však neviní svatopisce z klamavosti ani nejmenší — „to je totiž věc bezbožníků, Celsa, Porfyria, Juliana" (List 57, 9, 1). V tom dokonale souhlasí s Augustinem, který v listě Jeronymovi praví, že toliko knihám posvátným vzdává tu úctu a čest, že pevně věří, že žádný z jejich původců při psaní nepobloudil, a proto, narazí-li na něco v těch písmech, co se zdá příčiti pravdě, toho že se nedomnívá, ale buď že chybný jest rukopis, nebo že překladatel pochybil nebo že sám věci nikterak nechápe; k tomu dokládá toto: „Aniž se domnívám, bratře můj, že ty jinak smýšlíš: dokonce nemám za to, že si přeješ, aby tvé knihy byly čteny jako (knihy) prorokův a apoštolův, o jejichž spisech pochybovati, že jsou prosty každého bludu, bezbožno jest." (Sv. Aug. Jeronymovi mezi listy sv. Jeronyma 116, 3.) Tato tedy nauka Jeronymova výborně potvrzuje a osvětluje to, čím blahé paměti předchůdce náš Lev XIII. starou a ustavičnou víru církve slavnostně prohlásil, že totiž Písmo jest venkoncem prosto jakýchkoli bludů: „Daleko jest do toho, aby pod Boží inspirací nějaký blud tajiti se mohl, spíše ona sama sebou netoliko blud jakýkoli vylučuje, ale tak nutně vylučuje a jemu se příčí, jako jest nutno, aby Bůh, svrchovaná pravda žádného dokonce bludu původcem nebyl." A po uvedených výměrech sněmu Florenckého a Tridentského, potvrzených na synodě Vatikánské, kromě toho praví: „Pročež nic na tom valně nemění, že Duch svatý přibral si lidi za nástroje k psaní, jakoby tu ne sice čelnému původci, ale inspirovaným spisovatelům něco nepravdivého vyklouznouti mohlo. Neboť nadpřirozenou silou sám je psáti tak povzbudil a pohnul, tak píšícím pomáhal, že to všecko a to jediné, co sám kázal, i správně myslí pojímali, i věrně sepsati chtěli, i přiměřeně neomylnou pravdivostí vyjádřili: jinak nebyl by sám původcem Písma celého." (List okružní „Nejvýš prozřetelný Bůh".)

(VI. a) Ačkoli tato slova našeho předchůdce neponechávají místa pochybnostem a vytáčkám, třeba litovati, Ctihodní bratři, že netoliko mezi těmi, kteří jsou vně, ale i mezi syny církve katolické, ba ani — a to ducha Našeho velmi palčivě mučí — mezi samými duchovními a učiteli posvátných věd nescházelo těch, kteří opírajíce se pyšně o svůj soud, církevní úřad učitelský v této věci buď otevřeně zavrhli, nebo tajně proti němu bojovali. Schvalujeme sice záměr těch, kdož chtějíce vybaviti sebe i jiné z obtíží posvátných knih, aby je zahladili, nové cesty a způsoby hledají, opírajíce se o všecky pomůcky studií a umění kritického; avšak bídně od toho, co si vytkli, zabloudí a vzdálí se, zanedbají li předpisy předchůdce našeho a přestoupí-li jisté meze a hranice od Otců stanovené. Ve kterýchžto předpisech a mezích zajisté nedrží se mínění těch novějších, kteří zavedše rozdíl mezi prvkem Písma čelným nebo náboženským a podřadným čili světským, vztahují sice inspiraci samu na všecky myšlenky, ano i na každé biblické slovo, ale její účinky a zejména bezbludnost a naprostou pravdivost na prvek čelný čili náboženský omezují a zužují. Dle jejich mínění stanoví Bůh v Písmech a učí toliko tomu, co se týká náboženství; ostatní věci však, které patří do věd světských a nauce zjevené, za jakési vnější roucho Boží pravdy slouží, toliko dopouští a ponechává křehkosti pisatelově. Není prý tedy nic divného, vyskytuje-li se ve věcech přírodopisných, dějepisných a jiných podobných v bibli dosti mnoho, co venkoncem se srovnati nedá s pokroky vědy naší doby. Někteří tvrdí, že jmenované smýšlené domněnky nikterak neodporují předpisům předchůdce Našeho, který prohlásil, že svatopisec mluví ve věcech přírody podle vnější podoby, ovšem klamavé. Jak opovážlivě, jak bludně to tvrdí, vyplývá zřetelně ze samých slov papežových. Neboť zevnější podoba věcí, o které Lev XIII., následuje Augustina a Tomáše Akvinského, velemoudře byl řekl, že dlužno si ji všímati, nepotřísňuje

Božího Písma žádnou poskvrnou bludu, ježto zásadou zdravé filosofie jest, že smysly poznávajíce bezprostředně věci, jichž poznání jim přísluší, nikterak se neklamou. Kromě toho předchůdce Náš, zamítnuv jakýkoli rozdíl prvku tak řečeného čelného a podřadného, a odstraniv všelikou obojakost, jasně ukázal, že je daleko pravdy mínění těch, kteří se domnívají, že tu, „kde běží o pravdivost myšlenek, nemá býti tolik zkoumáno, co řekl Bůh, jako spíše uvažováno, proč to řekl;" též učí, že Boží ovanutí ke všem částem bible bez jakéhokoli výběru a rozdílu se odnáší, a že do inspirovaného znění žádný blud nemůže se vtrousiti: „Ale bylo by venkoncem bezbožno buďto inspiraci toliko na některé části svatého Písma obmezovati nebo připouštěti, že sám posvátný původce pobloudil."

(VI. b) Neméně odporují nauce církve, svědectvím Jeronyma i ostatních otců potvrzené ti, kteří se domnívají, že dějinné části Písma nespočívají na pravdě událostí naprosté, ale toliko na vztažné, jak ji nazývají, a na souhlasném mínění lidu; a to neostýchají se vyvozovati ze samých slov papeže Lva, ježto prý pravil, že zásady, stanovené o věcech přírodních lze přenésti na vědy dějepisné. Tvrdí tedy, že svatopisci, jako ve věcech přírodních mluví podle toho, co se jeví, tak že i událostí neznalí jsouce podali je, pokud se zdálo, že jsou zjištěny z obecného mínění lidu nebo z bludných svědectví jiných, že však neoznačili pramenů toho, co zvěděli, aniž vypravování jiných pokládají za svá. Věc předchůdci našemu venkoncem křivdící, mylnou a plnou bludu, proč bychom měli široce odbývati? Neboť jaká jest podobnost věcí přírodních dějinám, když tě věci přírodní tkví v tom, co se smyslům jeví a proto mají se srovnávati s jevy, kdežto proti tomu hlavní zákon dějin je ten, že věci psané mají se shodovati s událostmi, jak se skutečně udály. Jakmile bychom přijali mínění těchto, jakým způsobem obstála by bez poruchy ona pravdivost posvátných dějin, prostá všelikého omylu, které, jak předchůdce Náš veškerou souvislostí svého listu hlásá, nutno se držeti? Tvrdí-li, že lze s užitkem na dějiny a příbuzné vědy přenésti tytéž zásady, které se uplatňují ve věcech fysických, nestanoví to povšechně, ale dává toliko návod, abychom užívali podobného způsobu k odbytí úskoků odpůrců i k obraně dějinné hodnověrnosti svatých Písem proti jejich útokům. A kéž by přátelé novot na tom přestávali; ale zacházejí tak daleko, že i učitele stridonského na obranu svého názoru se dovolávají, ježto prý tvrdil, že v bibli šetřeno jest dějinné hodnověrnosti a řádu „ne podle toho, co bylo, ale podle toho, co za té doby pokládáno bylo" a toto prý jest „pravý zákon dějin" (In Jer 23, 16 nn; in Matth 14, 8; adv. Helv. 4). V té věci jest na podiv, jak velice ke svým smyšlenkám zkrucují slova Jeronymova. Neboť kdo nevidí, že tím Jeronym nepraví, že svatopisec vypravující události, neznaje pravdy, přizpůsobuje se mylné domněnce lidu, ale že dávaje jméno osobám a věcem přidržuje se obecného způsobu mluvy? Když na př. jmenuje svatého Josefa otcem Ježíšovým, co o tom jménu otce smýšlí, sám postupem veškerého vypravování zřetelně dává na jevo. „Pravý zákon dějin" podle smýšlení Jeronymova jestiť ten, že spisovatel, když běží o taková pojmenování, daleko-li je jakékoliv nebezpečí bludu, drží se obvyklého způsobu mluvení, protože obyčej jest soudcem a pravidlem mluvy. Proč události, které bible vypravuje, ne jinak jmenovaný náš světec předkládá nežli nauky, kterým dlužno věřiti vérou, ke spáse nutnou? Vždyť ve výkladu listu Filemonovi toto praví: „Co však pravím, je toto: Věří někdo v Boha stvořitele? Nemůže věřiti, neuvěří-li prve o jeho svatých, že pravda jest, co psáno jest." Když pak byl uvedl množství příkladů z Písma Starého zákona, končí takto: „Těmto a jiným věcem, které jsou psány o svatých, neuvěří-li všem, v Boha svatých věřiti nebude moci." (In Philem. 4.) Jeronym tedy vyznává venkoncem totéž, co psal Augustin, shrnuv obecné smýšlení veškerého křesťanského dávnověku: „Cokoliv o Henochovi, o Eliášovi a o Mojžíšovi, Písmo svaté, postavené jistými a velikými důkazy své hodnověrnosti na nejvyš-

šim vrcholu autority svědčí, tomu věříme . . . Ne tedy proto věříme, že se narodil z Panny Marie, jako by jinak v pravém těle býti a lidem se ukazovati nemohl (jak tomu chtěl Faustus), ale proto, že je tak psáno v onom Písmě, kterému neuvěříme-li, nebudeme ani křesťany ani spaseni býti moci." (Sv. Aug., Contra Faustum 26, 3 n. 5 n.)

(VI. c) Ani jiných snižovatelů Písmu svatému neschází; myslíme ty, kteří správných, pokud jsou drženy v jistých pevných mezích, zásad zneužívají tak, že základy hodnověrnosti bible otřásají a nauku katolickou, obecně od Otců podávanou, podkopávají. Na ty by Jeronym, kdyby dosud byl živ, jistě metal ony nejostřejší šípy své výmluvnosti, že smyslu a soudu církve nedbajíce, příliš lehko k tak zvaným citacím zahrnutým nebo k vypravováním zdánlivě dějinným se utíkají; nebo tvrdí, že jsou v posvátných knihách jakési slovesné druhy, se kterými úplná a dokonalá slova Božího hodnověrnost nemůže býti sloučena; nebo mají o původu bible domněnky takové, že upadá nebo dokonce zaniká její autorita. Co teprve souditi o těch, kteří vykládajíce samá evangelia, hodnověrnost lidskou, jim příslušnou zmenšují a božskou vyvracejí? Neboť co Pán náš Ježíš Kristus řekl, co činil, o tom se domnívají, že nedošlo nás neporušeno a nezměněno, jak by svědčili ti, kteří by byli to, co viděli a slyšeli svědomitě vypsali; ale — zejména v příčině čtvrtého evangelia že to vyšlo dílem z evangelistů, kteří prý mnoho sami vymyslili a přidali, dílem že je to složeno z vypravování věřících jiného věku; z té příčiny vody, ze dvou zřídel plynoucí jsou prý dnes v jednom korytě tak obsaženy, že nelze jich dle žádného jistého znaku rozlišiti. Ne tak Jeronym, Augustin a ostatní církevní učitelové dějinné hodnověrnosti evangelií rozuměli, o které „ten, jenž viděl, vydal svědectví, a pravdivé jest svědectví jeho. A on ví, že pravdivé věci mluví, abyste i vy uvěřili." (Jan 19, 35.) Proti tomu Jeronym pokárav kacíře, kteří byli podvržená evangelia složili, proto, že „snažili se více spořádati vypravování nežli setkati dějinnou pravdu" (In Math. Prol.), píše o kanonických Písmech: „Nikomu nebudiž pochybno, že se událo, co psáno jest" (List 78, 1, 1; srv. in Marc 1, 13—31); opět a opět souhlasí s Augustinem, který o evangeliích slavně praví: „Pravdivá jsou a o onom věrně a pravdivě jsou napsána, aby každý, kdo evangeliu jeho uvěří, pravdou byl poučen a ne lží oklamán." (S. Aug., Contra Faustum 26, 8.)

(VII) I vidíte, Ctihodní bratří, jak velmi třeba jest vám usilovati o to, by nemoudré svobody mínění, které s veškerou pečlivostí Otcové se varovali, synové církve s pečlivostí nemenší se vystříhali. Toho dosáhnete tím snáze, přesvědčíte-li jak duchovní tak i laiky, které Duch svatý svěřil vašemu vedení, že Jeronym a ostatní Otcové církevní této nauce o svatých knihách nenaučili se nikde jinde nežli ve škole samého božského Mistra Ježíše Krista. Zda čteme, že něco jiného soudil o Písmu Pán? Z jeho slov „psáno jest" a „musí se naplniti Písmo" vyplývá důkaz nade vší pochybnost povýšený, který všecky spory má ukončiti. Avšak, abychom se při věci poněkud zdrželi, kdož neví nebo se nepamatuje, že Pán Ježíš v řečech, které měl k lidu, jak na hoře nedaleko jezera Genezaretského, tak v synagoze Nazaretské a v městě svém Kafarnau, hlavní prvky své nauky a důvody k jejímu důkazu vzal z Písma svatého? Zdaž ve sporech s farisei a sadducei nebral nepřemožitelné zbraně také tamodtud? Buďže učí nebo rozpráví, z kterékoli části Písma uvádí myšlenky a příklady, uvádí je jako takové, kterým třeba jest závazně věřiti; v tom ohledu na Jonáše a Ninivany, na kralovnu ze Sáby a Šalomouna, na Eliáše a Elisea, na Davida, na Noe, na Lota a Sodomany i na samou manželku Lotovu, bez jakéhokoliv rozdílu poukazuje. (Srv. Mat 12, 3. 39—42.) Pravdivost pak Písem dosvědčuje tak, že slavnostně praví: „Nepomine jediné písmě neb jediná čárka ze zákona, až se všecko stane" (Mat 5, 18) „a písmo nemůže se zrušiti." (Jan 10, 35) „Kdo by" tedy „zrušil jedno

z přikázání těchto nejmenších, a vyučil tak lidi, nejmenším slouti bude v království nebeském“ (Mat 5, 19). Aby apoštolové, které hodlal brzy již zanechati na zemi, tuto nauku dokonale si vštípili, prve než k Otci na nebe vstoupil, „vyložil jim smysl, aby rozuměli Písmům, a řekl jim: „Tak jest psáno, (a tak bylo třeba), aby Kristus trpěl a třetího dne vstal z mrtvých.“ (Luk 24, 45 n.) Nauka tedy Jeronymova o přednosti a pravdivosti Písma, abychom věc jedním slovem vyjádřili — naukou Kristovou jest. Protož všecky syny církve, zejména pak ty, kteří v této vědě vzdělávají chovance svatyně, snažně nabádáme, aby s myslí vytrvalou po stopách učitele stridonského chodili; tím zajisté tento poklad Písem, jako si ho vážil on, tak vysoko budou i sami ceniti a z jeho držby budou vážiti nejsladší ovoce blaženosti.

(VIII.) Užívati totiž učitele největšího za vůdce a mistra, má výhody netoliko ty, které jsme výše připomenuli, ale také jiných nemálo a ne prostředních, které hodláme s Vámi, Ctihodní bratři, několika slovy opět probrati. Abychom tím počali, tane Nám popředně na mysli ona horoucí láska k bibli, kterou Jeronym veškerým příkladem života svého i slovy, plnými Ducha Božího prokázal a v myslích věřících každý den více buditi se snažil. „Miluj Písma svatá,“ tak v panně Demetriadě napomínati všecky se zdá, „a milovat bude tebe moudrost; miluj ji, a zachová tě; cti ji a bude tě objímati. Tyto šperky nechť visí na prsou a na uších tvých.“ (List 24, 45 n.) Ustavičná četba Písma a nejbedlivější zkoumání každé knihy, ano i každé myšlenky a každého slova věru způsobila, že ovládal knihu svatou tak dokonale, jako žádný jiný spisovatel církevního starověku. Této znalosti bible, spojené s důkladností soudu třeba jest přičítati, že obecný překlad, od učitele našeho pořízený, dle souhlasu všech nestranných soudců, daleko vyniká nad ostatní staré překlady, ježto zřejmě přesněji a uhlazeněji podává původní předlohu. Obecný překlad pak sám, o kterém, „ježto dlouhým tolika věků používáním v církvi samé byl schválen,“ sněm Tridentský ustanovil, že má býti pokládán za ověřený a že ho má býti používáno při vyučování i v modlitbě, těšíme se, dopřeje-li nám nejdobrotivější Bůh déle užívati tohoto světla, že jej uvidíme věrně dle rukopisů opravený a obnovený; nepochybujeme nikterak, že z této obtížné a namáhavé práce, od našeho předchůdce, blahé paměti Pia X., bratřím benediktinům prozřetelně svěřené vzejdou nové pomůcky k porozumění Písem. Láska k nim vyniká popředně z Jeronymových listů tou měrou, že se zdá, jakoby ze samých slov Božích setkány byly; a jako Bernardovi nic nechutnalo, v čem nebylo nejsladšího jména Ježíš, tak náš (Jeronym) neměl radosti ze žádných listů, které postrádaly světel Písem. Pročež svatému Pavlinovi, muži vynikajícímu kdysi hodností senatora a konsula, který nedávno teprve byl se obrátil na víru Kristovu, upřímně psal toto: „Kdybys měl tento základ (to jest znalost Písem), ano kdyby jako posledním tahem bylo dílo tvé jí dokonáno, nic krásnějšího, nic učenějšího, nic latinštějšího bychom neměli nad tvé svazky ... K této obezřelosti a výmluvnosti kdyby se přidružilo buď studium nebo porozumění Písem, viděl bych brzy, že jsi zaujal vrcholné místo mezi našimi.“ (List 58, 9, 2.)

(IX.) Jakou však cestou a způsobem veliký tento poklad, od Otce nebeského na útěchu synů cizinou putujících udělený, s radostnou nadějí v dobrý výsledek má býti hledán, Jeronym sám svým příkladem naznačuje. A nejprve napomíná, bychom bedlivou přípravu a vůli k dobrému nakloněnou ke studiím tohoto oboru přinesli. Sám totiž když byl křtem omyt, aby odstranil všecky vnější překážky, které mohly ho zdržovati od svatého úmyslu, napodobuje onoho člověka, jenž naleznuv poklad, „radostí nad ním jde a prodá všecko, co má, a koupí pole to“ (Mat 13, 44), vrátké a prázdné rozkoše tohoto světa opustil, po samotě zatoužil, přísný způsob života tím úsilovněji si zamiloval, čím lépe postřehl, že ve vnadidlech neřesti kdysi spása byla v nebezpečí. A věru, po odstranění těch

překážek zbývalo, aby také ducha na znalost Ježíše Krista připravil, a Toho oblékl, který jest „tichý a pokorný srdcem;" byltě na sobě zakusil to, co se přihodilo Augustinovi, jak sám svědčí, když nastupoval studia Písem svatých. Ten, když se byl v mládí do spisů Cicerona a jiných ponořil, a potom Písma svatého počal si všímati, „Zdálo se mi," praví, „že jest nehodno, abych je přirovnal k důstojnosti Tulliově. Nadutost má totiž hrozila se zevnějšku jeho a bystrost má nepronikala jeho nitra. Ono přece mělo růsti s maličkými, já však pokládal jsem to pod svou důstojnost, abych byl maličký, a nadutý jsa povýšeností, zdál jsem se sám sobě velikým býti" (S. Aug. Conf. 3, 5; srv. 8, 12). Ne jinak Jeronym, ačkoliv byl se uchýlil do samoty, světským písemnictvím těšil se tou měrou, že poníženého Krista v poníženosti Písma ještě nepoznával. „Já tedy ubožák," praví, „chtěje čísti Tullia, postil jsem se. Po častých nocích probděných, po slzách, které mi vzpomínka na minulé hříchy z nejhlubších útrob vyváděla, Plauta brál jsem do rukou. Počal-li jsem někdy, všed opět do sebe, čísti proroky, děs budila drsná řeč a protože jsem světla slepýma očima neviděl, nepřičítal jsem viny očím, ale slunci" (List 22, 30, 2). Avšak brzy pošetilost kříže tak si zamiloval, že je důkazem, jak velmi mysl pokorná a zbožná k porozumění bible přispívá. Protože tedy byl si sám vědom toho, že „při výkladu Písem svatých vždycky potřebujeme příchodu Ducha svatého" (In Mich 1, 10, 15), a že ne jinak má býti Písmo čteno a chápáno, nežli „jak žádá smysl Ducha svatého, v jakém jest sepsáno" (In Gal 5, 19 nn), přesvatý muž pomoc Boží a světla Utěšitelova, používaje také modliteb svých přátel, úpěnlivě si vyprošuje; a čteme o něm, že pomocí Boží a modlitbám bratří výklady svatých knih, které byl počal, doporoučel i přičítal, když je byl šťastně dokonal. Kromě toho, jak Boží milosti, tak i autoritě starších se svěřuje, aby tvrditi mohl, že „tomu, čemu se naučil, nenaučil se sám od sebe, to jest od nejhoršího učitele opovážlivosti, ale od osvícených mužů církevních" (List 108, 26, 2—6); doznává totiž, že „v závitech Božích nikdy vlastním silám nevěřil" (Ad Domnionem et Rogatianum in I. Par. Praef.); a Theofilovi, biskupovi Alexandrijskému, těmito slovy oznamuje zákon, dle kterého byl život svůj a posvátná studia uspořádal: „Věz však, že nám nic není světějšího nežli zachovati křesťanova práva, nepřekládati mezníky otcův a vždycky míti na paměti, že římská víra byla ústy apoštolskými pochválena" (List 63, 2). A církvi, nejvyšší učitelce v římských papežích, celým srdcem se podrobuje a jí poslouchá; z pustiny Syrie tedy, kde byl rozbroji kacířů tísněn, aby spor východňanů o tajemství nejsvětější Trojice Římskému stolci k rozhodnutí předložil, takto píše Damasovi papeži: „Proto měl jsem za to, že třeba se zeptati stolce Petrova a víry, ústy apoštolskými pochválené, tamodtud žádaje pokrmu pro svou duši, kde jsem kdysi roucho Kristovo přijal... Já nejdu za nikým jiným prvním nežli za Kristem se Svatostí Tvou, to jest se stolcem Petrovým jsem sjednocen. Vím, že na té skále jest vystavěna církev... Rozhodněte, prosím; libo-li, nebudu se ostýchati o třech hypostasích mluviti; kážete-li, budiž nová víra po nicejské založena, a podobnými slovy s Ariany ji vyznávejme my, pravověrní" (List 15, 1, 2, 4). Konečně toto slavné vyznání víry své v nejbližším listě opakuje: „Já zatím prohlašuji: „Je-li kdo se stolcem Petrovým spojen, jest můj" (List 16, 2, 2). Tohoto pravidla víry při studiu Písem ustavičně se drže nesprávný kterýsi výklad svaté knihy tímto jediným důvodem zamítá: „Avšak toho nepřijímá církev Boží" (In Dan 3, 37), a podvrženou knihu, které Vigilantius kacíř proti němu byl se dovolával, zavrhuje několika těmito slovy: „Já jsem té knihy nikdy nečetl. Nač třeba do rukou bráti knihu, které církev nepřijímá?" (Adv. Vigil. 6). Ježto tedy, kde šlo o udržení neporušené víry, byl tak velice pečlivý, ostře bojoval s těmi, kteří od církve byli odpadli a je pokládal takměř za své vlastní odpůrce: „Krátce odpovím, že jsem nikdy kacířů nešetřil a všemožně se vynasnažoval, aby nepřátelé církve byli také nepřáteli mými" Dial

c. Pelag, Prol. 2); a když psal Rufinovi, „V jedné věci", praví „nebude mi možno, s tebou souhlasiti, abych šetřil kacířů, abych nedokazoval, že jsem katolík" (Contra Ruf. 3, 43). Odpadu jejich však žele prosil, aby k zarmoucené matce, jediné příčině spásy se vrátili (In Mich 1, 10 nn), a za ty, „kteří z církve vystoupili a opustivše nauku Ducha svatého šli za svým smyslem", se modlil, aby celou myslí k Bohu se obrátili. (In Is 1, 6 cap. 16, 1—5). Jestli kdy jindy, Ctihodní bratři, tedy zejména za naší doby, kdy mnozí Boha zjevujícího a církve učící autoritu i vladařskou moc zatvrzele snižují, jest nutno, aby duchem učitele největšího všichni duchovní i lid křesťanský byli naplněni. Známoť vám — nač byl již Lev XIII. upozornil — „jací lidé na odpor se stavějí a dorážejí, na jaká umění a na jaké zbraně se spoléhají." Na výsost je tedy třeba, byste co nejvíce a co nezpůsobilejších vzbudili obhájců nejsvětější věci, kteří by bojovali ne toliko proti těm, již všecek řád nadpřirozený popírajíce, žádného zjevení Božího ani nadchnutí neznají, ale kteří by dali se do zápasu i s těmi, již světských novot žádostivi jsouce, Písma svatá jako knihu venkoncem lidskou vykládati se opovažují, nebo se uchylují od zásad, v církvi od dávného starověku přijatých, nebo učitelského jejího úřadu v té míře nedbají, že ustanovení Apoštolského stolce a výnosy papežské biblické komise podceňují nebo mlčky přecházejí nebo i ke svým libůstkám úskočně a lehkomyslně skrucují. Kéž všickni katolíci drží se zlatého pravidla svatého učitele a poslouchajíce matčiny mluvy ve starých mezích od Otců položených a od církve schválených se zdržují.

(X.) Než — vraťme se k věci vytčené. Jeronym tedy duše, zbožností a ponížeností připravené vybízí ke studiu bible. A nejprve všem opět a zase denní četbu slova Božího doporučuje: „Není-li jen tělo naše poddáno hříchům, vejde v nás moudrost; nechať cvičí se mysl, nechť duše každý den Boží četbou se napase" (In Tit. 1, 9.) A k listu Efezským: „Protož veškerým úsilím dlužno jest nám čísti Písmo a v zákoně Páně přemýšleti ve dne v noci, abychom jako zkušení peněžoměnci věděli, který peníz jest pravý, který falešný" (In Eph. 4, 31). Aniž z tohoto obecného zákona vyjímá paní a panny. Létě, paní římské dává mezi jinými tyto příkazy o výchově dcery: „Ať odvede ti každý den ustanovený úkol z Písem ... Místo drahokamů a hedvábí ať si zamiluje Boží knihy ... Ať se učí nejprve žaltáři, těmi zpěvy ať se veselí, a v Příslovích Šalomounových ať se vzdělává pro život. V Kazateli navykniž si šlapati po věcech tohoto světa. V Jobu ať jde za příklady ctnosti a trpělivosti. Přejdouc k Evangeliím ať jich nikdy z rukou neodkládá. Skutky apoštolské a listy veškerou chtivostí srdce svého ať si osvojí. — Až pak komůrku své hrudi těmito statky obohatí, ať si vštěpuje do paměti proroky a Heptateuch,*) jakož i knihy Králů a Paralipomenon, závit Esdrášův a Ester, aby posléze bez nebezpečí mohla se učiti Písni písní" (List 107, 9, 12). Ne jinak napomíná pannu Eustochium: „Velmi často čítej a nauč se co nejvíce. Ať spánek tě přepadne s knihou v ruce a klesající tvář zachytiž posvátná stránka" (List 22, 17, 2; srv. tamže 29, 2). A když jí posílal list — pohřební řeč nad hrobem matky Pavly, přesvatou ženu také z toho důvodu chválí, že spolu s dcerou tak se vzdělala studiemi Písma, že je dokonale znala a na paměť uměla. Kromě toho dokládá: „Řeknu i něco jiného, co snad sokynim neuvěřitelným by zdáti se mohlo. Hebrejské řeči, které já od mládí s velikou námahou a jen z části jsem se naučil a které neunavným přemýšlením nenechávám, abych sám nebyl nechán od ní, učiti se zachtělo se jí a dosáhla jí tou měrou, že žalmy hebrejsky zpívala a řečí mluvila bez jakýchkoli zvláštností jazyka latinského. Což i podnes na svaté dceři její Eustochiu vidíme." (List 108, 26). Aniž pomíjí svatou Marcellu, která také prý znala Písma velmi dobře (List 127, 7.) A věru, koho je tajno, jak mnoho prospěchu a příjemnosti

*) Heptateuch = sedmero prvních knih dějepisných St. z.

do duší náležitě spořádaných vyplývá ze zbožné četby svatých knih? Kdokoliv totiž přistoupí k bibli se zbožnou myslí, s pevnou věrou, s pokornou duší a s vůlí pokračovati, ten najde tam a jísti bude onen chléb, který s nebe sestoupil, a zakusí v sobě ono Davidovo: „Neznámou a skrytou svou moudrost oznámils mi" (Ž 50, 8), ježto věru tento stůl slova Božího" obsahuje nauku svatou, vzdělává ve víře pravé a pevně dovádí až do nitra za oponu, kde jest svatyně nejsvětější" (Násl. Krista 4, 11, 4). Co pak na nás jest, Ctihodní bratří, všech věřících po vzoru Jeronymově nikdy nepřestávejme napomínati, aby zejména v přesvatých Evangeliích, jakož i ve Skutcích a v listech Apoštolských denní četbou listovali a snažili se je obrátiti v morek a krev. O této výroční slavnosti myšlení naše se zálibou zalétá ke společnosti, která má jméno svatého Jeronyma; se zálibou tím větší, že jsme My sami súčastnili se zakládání a zdokonalování této věci; jako jsme radostně se přesvěčili o minulém jejím rozvoji, tak i tušíme s myslí radostnou pokrok příští. Není vám neznámo, Ctihodní bratří, že tato společnost má za úkol, čtyři Evangelia a Skutky apoštolské co nejdále rozšířiti, aby již nebylo křesťanské rodiny, která by jich postrádala, a všichni by si navykli každý den z nich čísti a rozjímati. Vroucně si přejeme, aby toto dílo nám velmi milé pro jeho nesporný užitek, o kterém jsme se přesvědčili, aby se po vašich diecésích rozšířilo a rozlilo tím, že budou všude společnosti téhož jména i stanov zakládány a k římské přivtěleny. Na témže poli o věc katolickou veliké zásluhy si zjednávají ti ze všelikých zemí mužové, kteří přebedlivě se postarali a i nyní se starají o to, aby všecky Nového zákona a vybrané knihy Zákona starého v pohodlné a vkusné úpravě, byly vydány a rozšířeny; jest známo, že odtud nemalé množství užitků do církve Boží se vyřinulo, ježto již mnohem více jest těch, kteří přistupují k tomuto stolu nebeské nauky, který Pán náš skrze proroky, apoštoly a učitele světu křesťanskému připravil (Násl. Krista 4, 11, 4).

XI. Žádá-li však Jeronym studia svaté knihy ode všech věřících, žádá ho popředně od těch, kteří „si položili jho Kristovo na šíji", a kteří jsou povoláni od Boha k tomu, by hlásali slovo Boží. Tak totiž ve mnichu Rustikovi všecky duchovní oslovuje: „Pokud jsi ve vlasti své, měj komůrku za ráj, všelijaká jablka Písem česej, užívej těchto rozkoší, těš se v jejich náručí ... Nikdy ať z rukou a s očí tvých neschází kniha, žaltáři nauč se doslova, modlitba tvá buď bez ustání, mysl bdělá a marným myšlením nepřístupná" (List 125, 7, 3; 11, 1) Nepociána pak kněze takto napomíná: „Boží Písma častěji čítej, ano nikdy z rukou svých posvátné četby neodkládej. Uč se, čemu bys učil. Drž se spolehlivého slova, které jest podle učení, abys mohl i přimlouvati v učení zdravém i usvědčovati odpůrce" (List 52, 7, 1). Když pak byl svatému Pavlínovi na paměť uvedl příkazy, které dal Pavel žákům svým Timoteovi a Titovi o znalosti Písem dodává toto: „Svatá totiž nevzdělanost sama sobě toliko prospívá, a jako vzdělává církev Kristovu zásluhou života, takovou měrou ji škodí, nestaví-li se proti odporujícím. Malachiáš prorok, ano skrze Malachiáše Pán: „Zeptej se", praví, „kněží na zákon". Jest tedy povinnost kněze, aby otázán jsa odpovídal o zákonu. A v Deuteronomiu čteme: „Ptej se otce svého, a poví ti, taž se kněží svých, oni ti to řeknou ..." Daniel ke konci posvátného vidu svého praví, že spravedlivci se stkví jako hvězdy a rozumějící, to jest učení jako obloha. Vidíš, jak daleko jsou od sebe svatá nevzdělanost a učená spravedlnost? Jedni jsou přirovnáni ke hvězdám, jiní k nebesům" (List 53, 3 nn). Také jiných duchovních „spravedlivou nevzdělanost" v listě Marcelle štiplavě kárá: „tu (nevzdělanost) samu za svatost pokládají, tvrdíce, že jsou žáci rybářův, jako by proto byli spravedliví, že nic nevědí" (List 27, 1, 2). Poznamenává však, že netoliko takoví nevzdělaní, ale že i vzdělaní duchovní neznalostí Písem hřeší, a nejdůtklivějšími slovy kněžím vštěpuje, aby ustavičně se obírali posvátnými svazky. Pečlivě se přičiňte, Ctihodní bratří, aby tato na-

učení přesvatého vykladače v duších duchovního dorostu a kněží co nejhlouběji utkvěla; jeť popředně vaší povinností bedlivě jim připomínati, aby uvažovali, co od nich žádá povaha božského úřadu, na který byli povýšeni, nechtějí-li prokázati, že jsou ho nehodni. „Neboť rty kněze mají dbáti vědy a z úst jeho hledati budou zákona, neboť posel Hospodina, Boha zástupů jest“ (Mal 2, 7). Ať tedy vědí, že nesmějí studium Písem ani zanedbávati, ani jinou cestou na ně se vydávati, nežli jak Lev XIII. v okružním listě „Nejvýš prozřetelný Bůh“ zejména předepsal. Taktéž zajisté něco dokonalejšího získají, budou-li navštěvovati v hojném počtu ústav biblický, který podle přání Lva XIII. nejbližší předchůdce Náš založil, a to k velikému užitku církve svaté, jak jest zkušeností těchto desíti roků dokonale dokázáno. Ježto však většině jest to nemožno, žádoucno jest, aby vybraní muži z obého stavu duchovního, na váš popud, Ctihodní bratří, a za vašeho vedení, odevšad do Města se scházeli, aby se věnovali biblickému studiu na Našem ústavě. Chovancům, kteří se sejdou, bude lze z příčiny nejedné ústav navštěvovati. Jedni totiž dle hlavního účelu této vysoké školy budou se zabývati biblickými studiemi tak, „aby je později jak soukromě tak veřejně, jak písmem tak slovem pěstovati mohli, buď v úřadě učitelů na katolických školách, nebo v povolání spisovatelském na obranu pravdy katolické, aby její vznešenosti hájiti mohli“ (Pius X. v Listě apošt. „Vinea electa“, 7. května 1909); jiným pak, kteří jsou již k posvátné službě vysvěceni, bude lze zjednati si větší, nežli za studií bohosloveckých, znalost Písma svatého, jakož i velikých jeho vykladatelů a časů i míst biblických; tato znalost bude hleděti popředně k potřebě praktické, k tomu totiž, aby se stali dokonalými slova Božího přísluhovateli, ke každému skutku dobrému způsobilými (Srv. 2. Tim 3, 17).

(XII.) Poznali jste, Ctihodní bratří, z Jeronymova příkladu a autority, jakými ctnostmi má býti vybaven, kdokoliv se oddá četbě nebo studiu bible; nyní poslyšme jeho samého, kam má znalost svatých Písem hleděti a jaký účel míti. Nejprve na těch stránkách dlužno hledati pokrm, který by život ducha k dokonalosti živil; proto Jeronym měl ve zvyku v zákoně Páně přemýšleti ve dne v noci a v Písmech svatých jísti chléb s nebes a mannu nebeskou, všecky rozkoše v sobě mající (Tract. de Ps. 147). Jak by mohl duch náš bez tohoto pokrmu býti? A kterak církevní muž cestě spásy jiné mohl by učiti, kdyby, zanedbávaje rozjímati o Písmě, sebe samého neučil? Nebo jakým způsobem, přisluhuje svátostmi mohl by si důvěřovati, „že jest vůdcem slepých, světlem těch, kteří jsou ve tmě, vychovatelem nemoudrých, učitelem nedospělých, majícím obraz poznání a pravdy v zákoně“ (Řím 2, 19 n), jestliže tuto nauku zákona promýšleti nechce a světlu shora přistoupiti překáží? Běda, kolik jest přisluhovatelů svátostí, kteří podceňujíce četbu bible, hladem sami hynou a jiných příliš mnoho zahynouti nechávají, ježto jest psáno: „Maličcí žádali chleba, a nebyl, kdo by ho lámal jim“ (Pláč 4, 4). „Zpustne všecka země, neboť není žádného, kdo by to rozvažoval srdcem“ (Jer. 12, 11). Potom, jak toho věc bude žádati, důvody třeba z Písem vážiti, abychom jimi články víry vysvětlili, potvrdili, obhájili. To podivuhodně on vykonal proti kacířům svého času bojuje: jak ostré, jak mocné zbraně z míst Písma vzal, aby je porazil, všecka jeho díla hojně ukazují. Budou-li ho napodobovati v té věci naši vykladatelé Písem, bude zajisté dosaženo toho, co předchůdce náš v okružním listě „Nejvýš prozřetelný Bůh“ „velmi žádoucím a nutným“ nazval, aby „používání jmenovaného Písma na všecek obor bohosloví mělo vliv a bylo takořka jeho duší.“ Hlavní konečně používání Písma týká se služby slova Božího, aby svatě a zdárně byla vykonávána. A tu jest velmi milo, že můžeme největšího učitele slovy zdůrazniti příkazy, které jsme My okružním listem „Lidského pokolení“ o kázání slova Božího dali. Vždyť vynikající tlumočník tak důrazně, tak často ustavičnou svatých Písem četbu k tomu konci popředně kněžím doporučuje, aby úřad uči-

telský a kazatelský důstojně zastávali. Jejich řeč totiž neměla by důrazu ani váhy ani účinnosti ke zpracování duší, kdyby nebyla Písmem svatým oduševnělá a kdyby si od něho sílu svou a moc nevypůjčila. „Řeč knězova četbou Písem budiž kořeněna" (List 52, 8, 1). Neboť „cokoliv jest v Písmech svatých řečeno, polnice poplašná jest a silným zvukem věřících pronikající" (In Amos 3, 3 nn.) „Neboť nic nebije tolik, jako příklad ze svatých Písem" (In Zach 9, 15).

(XIII) Co má svatý učitel o zákonech, které při používání bible dlužno zachovávat, to, ačkoliv se větším dílem týká také vykladačů, kněží při kázání slova Božího mějtež před očima. Nejprve napomíná, bychom sama slova Písma velmi bedlivě uvážili, aby bylo jisto, co svatopisec řekl. Vždyť není nikomu neznámo, že Jeronym, když bylo třeba, utíkával se k původnímu rukopisu, překlad s překladem srovnával, význam slov vyšetřoval, a naskytl-li se nějaký omyl, příčiny omylu odkrýval, aby o samém čtení byla odstraněna jakákoliv pochybnost. Dále však dlužno podle nauky jeho hledati, jaký význam a myšlenka tkví ve slovech, ježto „tomu, kdo o Písmech svatých pojednává, není tak potřebí slov jako smyslu" (List 29, 1, 3). Při takovém vyšetřování významů nikterak nepopíráme, že Jeronym, učitele latinské a některé řecké starších dob napodobuje, snad více nežli slušno allegorickým výkladům zprvu se poddal. Avšak sama láska k svatým Písmům, ustavičná námaha, vynaložená na to, by je znal a skrz na skrz ovládl, způsobila, že den ze dne ve správném oceňování smyslu literního prospíval a zdravé zásady v té příčině podal; ježto ony i nyní bezpečnou všem cestu razí, aby plný ze svatých knih smysl vyvážili, krátce je vyložíme. Popředně tedy třeba jest, bychom liternímu čili dějinnému výkladu pozornost věnovali: „Moudrého čtenáře vždycky napomínám, aby se nespokojoval s výklady pověrčivými a s těmi, které kusovitě podávají podle své libovůle ti, kteří je vymýšlejí, ale aby uvážil to, co předchází, co jest uprostřed a co následuje, a všecko, co jest psáno, aby si spojil" (In Mat 25, 13). Dodává, že každý další druh výkladu spočívá na smyslu literním jako na základě (Srv. in Ez. 38, 1 nn; 41, 23 nn; in Marc. 1, 13—31: List 129, 6, 1 atd.); nelze míti za to, že tohoto není ani tehdy, když jest něco vyjádřeno přeneseně; neboť „často událost sama v obraze jest zosnována a v obraze . . . hlásána" (In Hab 3, 14 nn). Ty však, kteří se domnívají, že učitel náš některým místům Písma přičítá tu vlastnost, že smyslu dějinného postrádají, ty sám vyvrací: „Nepopíráme událost, ale duchovnímu pojetí dáváme přednost" (In Marc. 9, 1—7; srv. In Ez 40, 24—27). Literní čili dějinný význam zajistiv, vnitřnější a hlubší vykutává smysly, aby vybranějšími hody ducha hostil; učí totiž o knize Přísloví, a totéž i o ostatních částech Písma připomíná, že nesmíme ulpívati toliko na smyslu literním, ale „jako v zemi zlato, v ořechu jádro, v ostnatých tobolkách kaštanů skryté ovoce bývá vyhledáváno, tak že v nich dlužno Boží smysl hlouběji vyšetřovati" (In Eccle 12, 9 nn) Protož, když svatého Pavlina vyučoval, „po které v Písmech svatých stezce mělo by se choditi", „všecko", praví „co čteme v Božích knihách, stkví se sice a září i na kůře, ale sladší jest ve dřeni. Kdo jísti chce jádro, rozlouskne ořech" (List 58, 9, 1.) Napomíná však, když jde o to, aby takový vnitřní smysl byl hledán, že třeba jakési míry užívati, „aby se nezdálo, že jdouce za duchovním bohatstvím, pohrdáme chudobou děje" (In Eccle 2, 24 nn). I zavrhuje nemálo mystických výkladů starších spisovatelů z té hlavně příčiny, že se neopírají nikterak o smysl literní: „aby všecky jeho sliby, o kterých svatí proroci ústy svými zpívali, nebyly prázdným zvukem a naduřelými jmény toliko slovných obratů, ale aby stály na zemi a majíce základy v událostech došly vrcholu duchovního pojetí" (In Amos 9, 6). V té příčině moudře poznamenává, že nemáme se vzdáliti od stop Krista a apoštolů, kteří, ačkoliv Starý zákon za přípravu na Nový a za jeho předobrazení považují, a proto mnoho míst předobrazně vykládají, přece nepřitahují všecko k před-

obraznému významu. Aby věc potvrdil, často se dovolává apoštola Pavla, který na př. „vykládaje tajemství Adama a Evy, nepopřel jejich utvoření, ale na základě události duchovní pojetí staveje, dí: Protož opustí člověk atd.“ (In Is. 6, 1—7.) Půjdou-li vykladači svatých Písem a hlasatelé slova Božího za příkladem Krista a apoštolů, poslechnou-li napomenutí Lva XIII. a nezanedbají-li těch věcí, které od týchž Otců na allegorický nebo podobný smysl byly přeneseny, zejména tehdy, kdy vycházejí z literního smyslu a o autoritu mnohých se opírají, a jestliže s mírou a zdrželivě od smyslu literního k vyšším věcem povstanou a se povznesou, s Jeronymem zakusí, jak pravdivé je slovo Pavlovo: „Všecko Písmo od Boha vdechnuté je (také) užitečno k učení, ke kárání, k napravování, k výchově ve spravedlnosti“ (2. Tim 3, 16) a z nekonečného pokladu Písem budou míti hojně pomocných věcí a myšlenek, kterými by statečně i příjemně život a mravy věřících k svatosti vzdělávali.

(XIV.) Co se týče pak způsobu výkladu a kázání, ježto při správcích tajemství Božích se vyžaduje, aby každý byl shledán věrným, stanoví Jeronym, že třeba popředně „věrnosti výkladu“ se držeti a že „vykladatelovým úkolem jest vykládati ne co by sám mínil, ale co smýšlí ten, jejž tlumočí;“ (List 49 al. 48, 17, 7) dokládá však, „že jest veliké nebezpečí v církvi mluviti, aby snad zvráceným výkladem z evangelia Kristova nestalo se evangelium člověkovo.“ (In Gal 1, 11 nn.) Dále „při výkladu svatých Písem neběží o slova uhlazená a řečnickou květomluvou zdobená, ale o vzdělání a prostotu pravdy.“ (In Amos, Praef. in 1, 3.) Když dle této zásady spisy své skládal, ve výkladech vyznává, to že si vytkl za účel, ne aby slova jeho „byla chválena, ale aby to, co jest od jiného dobře řečeno, tak bylo chápáno, jak bylo řečeno;“ (In Gal. Praef. in 1, 3.) při výkladu pak slova Božího, že se vyžaduje ona mluva, která žádnou hledaností nezaváněje... věc vykládá, smysl podává, temné osvětluje, ne ta, která uhlazeností slov by hýřila“ (List 36, 14, 2; srv. List 140, 1, 2). A tu se nám zdá za dobré více Jeronymových míst předložiti, ze kterých vyplývá, jak velice se hrozil oné výmluvnosti, deklamatorům vlastní, která prázdným třeskem slov a rychlostí mluvy nicotného potlesku dojíti chce. „Nechci,“ napomíná Nepociana kněze, „abys byl deklamatorem, dryáčníkem a tlachalem, ale tajemství znalý a ve svatých věcech Boha svého co nejlépe vzdělán. Chrliti slova a rychlostí řeči u nezkušeného lidu buditi obdiv, jest obyčej lidí neučených.“ (List 52, 8, 1.) „Kdožkoli ze vzdělanců v písemnictví dnes na duchovní svěcení bývají, o to se starají, ne jak by morek Písem vyssáli, ale jak by uším lidu květomluvou deklamatorů lahodili.“ (Dial. contra Lucif. 11, 8.) „Mlčím o sobě podobných, kteří jestli snad k Písmům svatým po světském písemnictví přišli a řečí uhlazenou uchu lidu zalahodili, cokoli řeknou, to za zákon Boží považují, aniž pokládají za hodno zvěděti, co proroci, co apoštolové smýšleli, ale k svému smyslu přizpůsobují nevhodná svědectví; jakoby velikolepý a ne nejpochybenější způsob mluvy byl zpotvořovati myšlenky a po své vůli si natahovati odporující Písmo.“ (List 53, 7, 2.) „Neboť bez autority Písem tlachavost by nenalézala víry, leč by se zdálo, že zvrhlou nauku i Božími svědectvími potvrzují.“ (In Tit. 1, 10 n.) Avšak tato tlachavá výmluvnost a mnohomluvná nevzdělanost nejeví „nic kousavého, nic živého, nic životného, ale všecku svou zvadlost, matnost a změkčilost vychlejstne na zeliny a byliny, které rychle seschnou a rozpadávají se;“ prostá proti tomu nauka Evangelia, podobná nejmenšímu zrnu hořčičnému, neraší v zeliny, ale roste v strom, takže ptáci nebeští... přicházejí a bydlí na ratolestech jeho.“ (In Mat 13, 32.) Protož této svaté prostoty mluvy, s průzračností a půvabem nehledaným spojené, sám ve všem se držel: „Ať si jiní jsou výmluvni, ať jsou chváleni jak chtějí, a z nafouklých papulí pěnivá slova nechať odvažují; mně stačí mluviti tak, aby mně bylo rozuměti, a o Písmech jednaje, abych Písem prostotu napodobil.“ (List 36,

14, 2.) Neboť „překlad církevní, i když vykazuje půvab mluvy, má jej tajiti a utíkati před ním, aby nemluvil nezaměstnaným školám filosofů a několika žákům, ale veškerému pokolení lidskému." (List 48 al 49, 4, 3.) Uskuteční-li tyto rady a příkazy mladší kněží a starší budou-li je míti ustavičně před očima, doufáme, že dušim věřících křesťanů svatou službou velmi prospějí.

(XV.) Zbývá, Ctihodní bratři, bychom „sladké ovoce" připomněli, které Jeronym z „hořkého semene písemnictví" česal, kojice se tou nadějí, že jeho příkladem kněží i věřící vaší péči svěření bu ou rozníceni, aby poznali a pronikli sílu posvátné bible. Přejeme si však, abyste tak veliké a tak libé rozkoše ducha, kterými zbožný poustevník oplýval, raději takořka z jeho úst nežli z Našich slov si osvojili. Slyšte tedy, jakým způsobem o této svaté vědě Pavlina, „spoluzasvěcence, druha a přítele svého" oslovuje: „Prosím tě, nejmilejší bratře, v tom žíti, o tom rozjímati, nic jiného neznati, nic jiného nehledati, zdali nezdá se ti to býti již tu na zemi příbytkem království nebeského?" (List 53, 10, 1.) Své pak svěřenky Pavly takto se táže: „Prosím tě, co jest tohoto tajemství posvátnější? Co této rozkoše příjemnější? Které pokrmy, které medy jsou sladší nežli znáti Boží moudrost, do jeho svatyní vstupovati, nahlédati do smyslu Stvořitelova a ukazovati, že řeči Pána tvého, jimž moudří tohoto světa se posmívají, jsou plné moudrosti duchovní. Mějtež si ostatní svoje statky, z křišťálů pijtež, potleskem lidu se kochejtež, nebuďtež s to, aby všelikými rozkošemi bohatství své mohli rozplýtvati; našimi požitky budiž v zákoně Páně rozjímati ve dne v noci, tlouci na dveře neotvírající se, bráti chleby Trojice a po vlnách světa za Pánem šlapati." (List 30, 13.) Téže Pavle a dceři její Eustochiu ve výkladu listu Efezským (píše): „Je-li co, Pavlo a Eustochium, co by v tomto životě moudrého drželo, a jej přimělo, by v tísních a bouřích světa zůstal klidné mysli, to jest to první, domnívám se, rozjímání a znalost Písem." (In Eph., Prol.) Protože sám jí používal, těžkými duševními bolestmi i tělesnými nemocemi jsa stíhán, přece z pokoje a z útěchy vnitřní radosti se těšil; kterážto radost nezakládala se na marné a prázdné rozkoši, ale vycházejíc z lásky obracela se v účinnou lásku k církvi Boží, které stráž slova Božího od Pána svěřena jest.

(XVI.) Vždyť ve svatých Písmech obého Zákona opět a opět čítal chvály, církvi Boží vzdávané. Každá bezmála osvícená a svatá žena, která ve starém Zákoně čestné zabírá místo, zdaliž nebyla této Kristovy choti předobrazem? Zdaliž kněžství a oběti, zařízení a slavnosti a bezmala všecky události Starého zákona jí nepředobrazovaly? Co říci o tom, že viděl tolik proroctví žalmů a proroků v církvi od Boha splněných? Byly mu konečně neslýchány převeliké téže církve výsady, od Krista Pána a od apoštolů vyslovené? Jak by tedy znalost Písem nebyla budila v mysli Jeronymově den co den větší a větší lásku ke Kristově choti? Viděli jsme již, Ctihodní bratří, s jakou úctou a s jakou plamennou láskou církev římskou a stolec Petrův provázel; viděli jsme, jak ostře na protivníky církve útočil. Když pak mladšího spolubojovníka, Augustina, týž boj bojujícího chválil a veselil se, že se sdílí s ním o zášť kacířů, „Buď šťasten," tak ho oslovuje, „na celém světě jsi slaven. Katolíci tebe jakožto obnovitele staré víry ctí a vynášejí, a — co jest znamení větší slávy — všichni kacíři tě proklínají a mě stejnou pronásledují záští, aby ty, kterých nemohou meči, přáním zabili" (List 141, 2; srv. List 134, 1). Výborně to potvrzuje Postumianus, u Sulpicia Severa o Jeronymovi svědčící: „Ustavičný boj proti zlým a věčný zápas vzbudil mu nenávist zatracenců. Nenávidí ho kacíři, ježto nepřestává je napadati; nenávidí ho duchovní, ježto stíhá jejich život a zločiny. Ovšem však všichni dobří se mu obdivují a jej milují" (Postumianus u Sulp. Sev., Dial. 1, 9). Pro toto záští kacířů a zatracenců Jeronym zakusil mnoho, co bylo kruto snášeti, zejména tehdy, kdy Pelagiáni klášter betlemský oborem napadše zpustošili; ale všecky nešetrnosti a potupy

ochotně snesl a na mysli neklesl ten, který za obranu Kristovy víry neváhal umříti: „To jest má radost," píše Aproniovi, „když slyším, že synové moji v Kristu bojují, a to horlení v nás utvrdiž ten, jemuž věříme, že bychom za jeho víru krev ochotně prolili ... Naše pak bydliště, co do bohatství hmotného útoky kacířů z kořene vyvrácené, milosrdenstvím Kristovým duchovních bohatství plno jest. Jeť lépe chléb jísti nežli víru ztratiti" (List 139). Nepřipustil-li nikdy, aby bludy beztrestně se ploužily, úsilím věru nemenším užil prudké oné své mluvy proti zkaženým mravům, aby, pokud bylo na něm, Kristu „představil ... církev jako slavnou, jako takovou, která by neměla poskvrny ani vrásky neb něco podobného, nýbrž aby byla svatá a bezúhonná" (Ef. 5, 27). Jak důrazně kárá ty, kteří kněžskou důstojnost nepravým způsobem života zneuctívali! Jak výmluvně vytýká pohanské mravy, které i samé Město s veliké části nakazily! Aby pak tuto záplavu všech neřestí a zločinů jak jen možno zastavil, sám kladl proti nim přednosti a krásu křesťanských ctností, velmi správně maje za to, že nic nemůže vzbuditi takový odpor ke zlému jako láska k statkům nejlepším; naléhal na to, by mládež byla zbožně a správně vzdělávána; důtklivými radami manžely k neporušenosti a svatosti života povzbuzoval; úsilí o panenství do čistých duší vštěpoval; obtížnou sice, ale příjemnou přísnost vnitřního života všemi chválami vynášel; na první onen křesťanského náboženství zákon, to jest na zákon lásky, spojené s prací veškerým úsilím naléhal, ježto, bude-li té šetřeno, společnost lidská z bouří k pokojnému řádu šťastně se dostane. O lásce takto skvěle svatému Pavlinovi píše: „Pravým chrámem Kristovým jest duše věřícího; tu zdob, tu šať, té podávej dary, v té Krista přijímej. Jaký to prospěch, třpytí-li se stěny drahokamy, ale Kristus v chuďasovi hladem umírá?" (List 58, 7, 1.) Zákon pak práce ne toliko spisy, ale i příklady celého života tak úsilovně všem doporoučel, že Postumianus, který šest měsíců s Jeronymem ve městě Betlemě pobyl, u Sulpicia Severa dosvědčil: „Všecek vždycky v četbě, všecek v knihách jest; ani ve dne ani v noci neodpočívá; vždy buď něco čte nebo píše" (Postumianus u Sulp. Severa, Dial, 1, 9). Ostatně, jak velice miloval církev, vyplývá také z výkladů, ve kterých nepomíjí žádné příležitosti k pochvale Kristovy choti. Tak na příklad ve výkladu proroka Aggea čteme: „Přišly skvosty všech národů a naplněn byl slávou dům Páně, to jest církev Boha živého, sloup a základ pravdy ... Těmito kovy stává se skvělejší církev Spasitelova nežli byla kdysi synagoga; z těchto kamenů živých je stavěn dům Kristův a dostává se mu pokoje věčného" (In Agg 2, 1 nn). A k Micheášovi: „Pojďte, vystupme na horu Hospodinovu; třeba vystoupiti, aby mohl kdo dostati se ke Kristu a do domu Boha Jakobova, do církve, která jest dům Boží, sloup a základ pravdy" (In Mich 4, 1 nn). V předmluvě k výkladu Matouše: „Církev ... na skále Hospodinově vpravdě jest založena; tu uvedl král do ložnice své a po té otvorem tajného sestupu vztáhl ruku svou" (In Matth. Prol.).

(XVII.) Jako na posledních místech, která jsme uvedli, tak velmi často učitel náš Pána Ježíše úzce s církví spojeného spolu slaví. Protože totiž hlava od duchovního těla nemůže býti odloučena, oddanost církvi nutně je spojena s láskou ke Kristu, kterou dlužno míti za čelné a ze všech nejsladší ovoce znalosti Písem. O této znalosti posvátných knih Jeronym byl tak přesvědčen, že je to obyčejná cesta, kterou lze dojíti poznání a lásky ke Kristu Pánu, že se nikterak nerozpakoval tvrditi: „Neznalost Písem neznalost Krista jest" (In Is., Prol.; srv. tract. de Ps. 77). Totéž svaté Pavle píše: „Jaký totiž jiný může býti život bez znalosti Písem, kterými i sám Kristus bývá poznáván, jenž jest život věřících?" (List 30, 7.) Vždyť ke Kristu jakožto středu všecky obého Zákona stránky tíhnou; a Jeronym, vykládaje slova Zjevení o řece a stromu života, mezi jiným také toto má: „Jedna řeka vychází od trůnu Božího, to jest milost Ducha svatého, a tato milost Ducha svatého ve svatých Písmech jest, to jest v této řece Písem. Ale ta řeka má dva

břehy, Starý a Nový zákon, a na obou stranách štípený strom Kristus jest" (Tract. de Ps. 1). Není tedy divu, odnáší-li obyčejně zbožným rozjímáním ke Kristu vše, co se v posvátné knize čte: „Já když čtu Evangelium a vidím tam svědectví o zákoně, svědectví o prorocích, samého Krista mám na mysli; tak jsem hleděl na Mojžíše, tak jsem hleděl na proroky, že jsem chápal o Kristu řeči jejich. Konečně, když přijdu k lesku Kristovu a pohlédnu na něho jako na nejlesklejší světlo jasného slunce, světla svítilny nemohu viděti. Může-li svítilna, rozžehneš-li ji za dne, svítiti? Zasvitne-li slunce, světla svitilny není viděti; tak ani k přítomnému Kristu přirovnaného zákona a proroků neviděti. Nesnižuji zákona ni prorokův, ba spíše chválím je, ježto hlásají Krista. Ale tak čtu zákon a proroky, že nezůstávám v zákoně a prorocích, nýbrž zákonem a proroky ke Kristu dospívám" (Tract. in Marcum 9, 1—17). Takto vidíme, že ten, který všude zbožně hledal Krista, přemýšlením o Písmech ku podivu povznáší se k lásce a znalosti Pána Ježíše, ve které nalézá onu vzácnou perlu evangelia: „Jedna však nejvzácnější perla jest, znalost Spasitele, tajemství utrpení jeho a co jest ukryto v jeho vzkříšení" (In Matth. 13, 45 n). Protože touto láskou plápolal, proto jsa chudý a pokorný s Kristem, srdcem ode všech pozemských starostí osvobozeným a odloučeným, jedině Krista hledal, jeho duchem byl puzen, s ním v nejužším spojení žil, jej trpícího napodobováním na sobě zobrazoval, nic nemaje za věc žádoucnější nežli s Kristem a pro Krista trpěti. Proto křivdami a záštím bezbožných lidí byv roztrpčen, když po smrti Damasově z Říma odešel a na loď vstoupiti se chystal, psal toto: „A jakkoliv mě někteří pokládali za zločince a do všech neřestí zabředlého, a jakkoliv za hříchy mé i to málo jest, přece ty dobře činíš, že dle svého smýšlení i zlé za dobré pokládáš . . . Děkuji Bohu svému, že hoden jsem, aby mne svět nenáviděl . . . Kolikátý díl úzkostí vytrpěl jsem já, který kříži bojuje sloužím? Uvedli mě do špatné pověsti, křivě mě obviňujíce; ale vím, že lze pověstí zlou i dobrou dojíti království nebeských" (List 45, 1. 6). A svatou pannu Eustochium, aby takové obtíže života pro Krista statečně snášela, takto napomínal: „Veliká námaha, ale veliká odměna, býti co mučedníci, býti co apoštolové, býti co Kristus jest . . . To všecko, co jsme rozložili, tvrdým bude se zdáti tomu, kdo Krista nemiluje. Kdo však všecek přepych světa bude míti za kal, a za marnost pokládati bude vše, co jest pod sluncem, aby Krista získal, kdo zemřel s Pánem svým, a s ním z mrtvých vstal, kdo ukřižoval tělo s vášněmi a žádostmi, svobodně zvolá: „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?" (List 22, 38 n). Ovoce tedy z četby svatých svazků Jeronym česal velmi hojně: odtud vnitřní ona světla, která ho táhla, aby Krista víc a více poznával a jej si zamiloval; odtud onoho ducha modlitby, o kterém tak krásné věci sepsal; odtud podivuhodné ono s Kristem obcování, jehožto rozkošemi jsa poháněn po drsné stezce kříže bez ustání běžel v před, aby dostihl palmy vítězství. Rovněž ustavičným žárem ducha k nejsvětější Eucharistii byl unášen, ježto „nic není bohatšího nežli ten, kdo tělo Páně v košíku pleteném, krev nosí ve skle" (List 125, 20, 4); nemenší úctou a zbožností ctil Bohorodičku, jejíhož věčného panenství seč byl, hájil; tutéž Boží matku za nejvznešenější vzor všech ctností předkládati měl v obyčeji Kristovým chotím, aby je napodobovaly. (Srv. List 22, 38, 3). Protož nikdo nebude se diviti, že byl Jeronym tak mocně váben a přitahován těmi místy Palestiny, které Vykupitel náš a přesvatá jeho matka byli posvětili; jeho věru smýšlení lze poznati v tom, co Pavla a Eustochium, jeho žačky z města Betlema Marcelie napsaly: „Jakou řečí, jakým hlasem mohly bychom ti vylíčiti jeskyni Spasitelovu? A ony jesle, ve kterých nemluvňátko plakalo, dlužno spíše mlčením než slabou řečí uctíti . . . Přijde-liž tedy onen den, kdy nám bude lze vstoupiti do jeskyně Spasitelovy, ve hrobě Páně plakati se sestrou, plakati s matkou? Poté dřevo kříže celovati a na hoře Olivové s Pánem na nebe vystupujícím touhou a myslí se vznésti?" (List 46, 11. 13). Tyto tedy posvátné památky

opět a opět uctívaje, Jeronym, daleko Říma, tělu sice velmi tuhý, ale duši příjemný život vedl, že zvolal: „Kéž má Řím, co má Betlem, mnohem menší než město Řím“ (List 54, 13. 6).

(XVIII.) Přání svatého muže jiným způsobem splněné nežli mu sám rozuměl, je důvod, bychom se radovali My a s námi by se radovali Římané; neboť ostatky největšího učitele, ve jmenované jeskyni uložené, kterou tak dlouho byl obýval, majetek, kterým vznešené město Davidovo kdysi bylo se honosilo, ty ostatky má již šťastný Řím uschované ve velké basilice Bohorodičky u samých jeslí Páně. Umlkl sice onen hlas, jehož zvuku, z pustiny kdysi vycházejícímu naslouchal všecek katolický svět; avšak spisy svými, které „po celém světě jako Boží lampy září“ (Kassian, De incarn. 7, 26), Jeronym dosud volá. Volá, jaké jsou přednosti Písem, jaká neporušenost a dějepisná hodnověrnost, jak sladké ovoce jejich četba a rozjímání plodí. Volá, aby ke způsobu života, hodnému křesťanského jména, všichni synové církve se vrátili a sebe zachovali bezúhonnými a neporušenými mravy pohanů, které za našeho věku, jakoby znova oživaly. Volá, aby Petrův stolec, zejména zbožností a snahou Vlachův, na jejichž území od Boha jest postaven, byl v té úctě a požíval té svobody, kterou apoštolského úřadu důstojnost a sama jeho správa venkoncem vyžaduje. Volá, aby oni křesťanští národové, kteří od církve matky bídně odpadli, k ní opět se utekli, ježto v ní jest uložena všeliká naděje na věčnou spásu. Kéž poslechnou těchto napomenutí jmenovitě východní církve, které již příliš dlouho od Petrova stolce myslí jsou odvráceny. Jeronym totiž, když v oněch krajinách žil a když byl použil za učitele Řehoře Nazianského a Didyma Alexandrijského, nauku východních národů souvěkých shrnul v onu velmi běžnou větu: „Nebude-li kdo v arše Noemově, zahyne za vládnoucí potopy“ (List 15, 2, 1). Zdaliž nehrozí dnes vlnobití této potopy, že všecka zřízení lidská zničí, neodvrátí-li jí Bůh? Neboť co se nesřítí, bude-li odstraněn všech věcí původce a zachovatel, Bůh? Co nezahyne, odloučí-li od sebe Krista, který jest život? Avšak ten, který kdysi na žádost učedníků moře rozbouřené utišil, může též nejkrásnější dary míru rozkolísané společnosti lidské vrátiti. V tom pomáhejž Jeronym církvi Boží, kterou nejen velmi rád ctil, nýbrž i proti každému útoku odpůrců statečně hájil; a to svou přímluvou vyprosiž, aby podle přání Ježíše Krista spory byly urovnány a „byl jeden ovčinec a jeden pastýř.“

(XIX.) Nuže, Ctihodní bratří, oč jsme se sdělili s vámi na sklonku patnáctého století od smrti největšího učitele, to neváhejte donésti vy duchovenstvu a lidu svému, aby všichni, za vedení a pod ochranou Jeronymovou, ne toliko katolickou nauku o Boží inspiraci Písem podrželi a jí hájili, ale také velmi bedlivě lpěli na zásadách, které okružním listem „Nejvýš prozřetelný Bůh,“ jakož i tímto Naším, předepsány jsou. Zatím všem synům církve přejeme, aby sladkostí svatých Písem se rozplývajíce a jimi jsouce posilněni, došli znalosti Ježíše Krista, vše převyšující; jakožto jejího posla a o otcovské blahovůli Naší svědka vám, Ctihodní bratří, jakož i všemu duchovenstvu a lidu vám svěřenému, apoštolské požehnání s veškerou láskou v Pánu udělujeme.

Dáno v Římě u svatého Petra dne 15. měsíce září roku MDCCCCXX, papežství Našeho sedmého.

PAPEŽ BENEDIKT XV.

ORDINARIÁTNÍ LIST
PRAŽSKÉ ARCIDIECÉSE.

1920. Laudetur Jesus Christus! Č. 12.

Okružní list

patriarchům, primasům, arcibiskupům, biskupům i jiných území řádným představeným, kteří jsou v milosti a ve spojení se Stolicí apoštolskou, na den 1500letých narozenin sv. Jeronyma, učitele církevního.

Papež Benedikt XV.

Ctihodní bratři!

Pozdrav a požehnání apoštolské.

Duch Utěšitel, obohativ lidstvo, aby je v taje božství zasvětil, Písmem svatým, vzbudil velmi prozřetelně postupem věků ne málo přesvatých a veleučených mužů, kteří by nebeský onen poklad netoliko nenechávali ležeti ladem (Sněm Tridentský, zased. V., dekrét o opravě, k. 1.), ale svými studiemi i pracemi přehojnou z něho útěchu Písem věřícím křesťanům zjednávali. Mezi těmi čelné zajisté — podle společného souhlasu všech — místo zaujímá svatý Jeronym, kterého za učitele největšího k výkladu svatých Písem od Boha jí daného katolická církev uznává a ctí. Protož, chystajíce se na brzkou památku plných patnácti století od jeho smrti, nechceme, Ctihodní bratři, nechati si ujíti vítané příležitosti, abychom o Jeronymových chvalách a zásluhách v příčině znalosti Písma Vás zejména neoslovili. Svědomí totiž apoštolského úřadu nás pudí, bychom na povznesení této přeušlechtilé vědy skvělý příklad muže tak velikého předložili k napodobení, a napomenutí a předpisy v tomto oboru veleužitečné, které vydali blahé paměti předchůdcové Naši Lev XIII. a Pius X., bychom též apoštolskou Svou mocí potvrdili a těmto dobám církve přiléhavěji přizpůsobili. Neboť Jeronym, »muž nejkatoličtější a svatého zákona znatel největší« (Sulp. Sev. Dial. 1, 7), »učitel katolíků« (Kassian, De inc. 7, 26), »vzor mravů a učitel světa« (S. Prosper, Carm. de ingr. v. 57), tím, že nauku katolickou o svatých Písmech podivuhodně osvítil a břitce obhájil, poskytuje Nám věru množství poučení a to velmi závažných, kterých používáme k tomu, bychom všecky syny církve, popředně duchovní k úctě božských Písem, spojené se zbožnou jich četbou a ustavičným přemýšlením vybídli.

Známo Vám, Ctihodní bratři, že se Jeronym narodil ve Stridoně, městě »na bývalém pomezí Dalmacie a Pannonie« (De viris ill. 135), že od kolébky byl katolickým mlékem živen (List 82, 2, 2), že přijav Kristovo roucho (List 15, 1, 1; 16, 2, 1) z posvátného pramene v tomto požehnaném Městě, pokud byl živ, všech sil, cokoliv jich měl, užil ke zkoumání svatých knih biblických, k výkladu a obraně jich. Byv vzdělán v Římě v latinském i řeckém písemnictví, sotva že vyšel ze školy řečníků, jsa ještě jinochem, pokusil se o překlad proroka Abdiáše; z tohoto cviku »dětské vlohy« (K Abd. Předml.) tak v něm vzrostla láska k Písmu, že jakoby byl nalezl skrytý poklad dle podobenství evangelického, měl za to, že jest mu pro něj pohrdnouti všemi zisky tohoto světa (K Mat. 13, 44). Pročež nedav se nijak odstrašiti žádnou drsností svého záměru, jako opustil domov, rodiče, sestru i příbuzné, tak vzdal se i obvyklé vybranější stravy, a přestěhoval se do posvátných krajů Východu, aby si zjednal hojněji Kristovo bohatství a znalost Spasitele četbou a studiem bible (List 22, 30, 1). Kterak se v té příčině lopotil ne jednou sám popisuje:, »Podivuhodný žár učiti se mě unášel, avšak neučil jsem sebe sám dle opovážlivosti některých. Apollinaria Laodicejského v Antiochii často jsem poslouchal a ctil, a ač mě ve svatých Písmech vyučoval, nikdy jsem nepřijal jeho sporné zásady o smyslu« (List 84, 3, 1). Odtud uchýliv se do pustiny Chalkidské, krajiny to východní Syrie, aby slova Božího smysl dokonaleji vystihl, spolu pak aby žár věku ustavičnými studiemi krotil, dal se do učení kteréhosi bratra, který byl ze žida stal se věřícím, aby se naučil také řeči hebrejské a chaldejské. »Co jsem tam se nalopotil, co potíží jsem snesl, kolikráte jsem zmalomyslněl, kolikráte přestal a v úsilí učiti se znova počal, toho svědkem jest jak svědomí mne samého, který jsem trpěl, tak i těch, kteří žili se mnou. A děkuji Pánu, že z hořkého semene písemnictví mám sladké plody« (List 125, 12). Když však nebylo mu přáno ani na té pustině pokoje od bouří bludařů, odebral se do Cařihradu, kde bezmála po tři roky měl k výkladu svatých Písem vůdcem a učitelem svatého Řehoře Bohoslovce, tamějšího biskupa, který slynul převelikou chválou a slávou učenosti; za té doby přeložil do latiny Origenovy Homilie ku prorokům a Eusebiovu Kroniku a vyložil vid Isaiášův o serafech. Když pak se vrátil do Říma pro potřeby věci křesťanské, papež Damas vlídně ho přijal a používal ho při vyřizování věcí církevních

(List 128, 9, al. 10; List 127, 7, 1). Ačkoliv byl tím velmi zaměstnán, nepřestal přemítati Božích knih (List 127, 7, 1 n.), opisovati a srovnávati rukopisů (List 36, 1; List 32, 1), předložených otázek řešiti a žáků oblíbo pohlaví ve znalosti bible vzdělávati (List 45, 2; 126, 8; 127, 7); pracný pak úkol, který mu papež přikázal — opraviti latinský překlad Nového zákona, vykonal s úsudkem tak břitkým a důkladným, že i sami nejlepší znalci tohoto oboru se dílu Jeronymovu den ze dne více obdivují a více si ho váží. Avšak, proto že byl všemi myšlenkami i touhou unášen k posvátným místům Palestiny, Jeronym uchýlil se po smrti Damasově do Betlema, kde zřídiv klášter u Kristových jeslí, všecek zasvětil se Bohu, a cokoli mu zbylo po modlitbě času, vše ztrávil učením se a vyučováním bibli. Neboť, jak opět o sobě sám svědčí, »hlava již šedinami prokvétala a slušelo se, abych spíše byl učitelem nežli žákem, přece však chvátal jsem do Alexandrie, poslouchal jsem Didyma. Mnoho mu vděčím. Čeho jsem nevěděl, tomu jsem se naučil: a co jsem věděl, třeba že učil jinak, toho jsem nepozbyl. Lidé se domnívali, že jsem přestal se učiti; pak v Jerusalemě a v Betlemě s jakou námahou a za jakou cenu měl jsem v noci Baraninu učitelem! Bál se totiž Židů a mně byl druhým Nikodemem« (List 84, 3. 1 n.). Aniž se spokojil výukou a zásadami těchto i jiných učitelů, ale kromě toho užil pomůcek všeho druhu, ku pokroku užitečných; neboť vedle toho, že od počátku zjednal si nejlepší rukopisy a výklady biblické, také knihy synagog a závity knihovny císařské, sebrané od Origena a Eusebia, rozvíjel, aby srovnávaje jejich rukopisy se svými, dopídil se pravého tvaru znění biblického a pravého smyslu. Aby jej plněji vystihl, procestoval křížem a křížem Palestinu, ježto byl z celé duše přesvědčen o tom, co napsal Domnionovi a Rogaciánovi: »Do svatého Písma jasněji bude nahlédati, kdo viděl na své oči Judsko a kdo poznal památky starých měst, jakož i jména místní buď tatáž nebo změněná. Proto bylo i naší snahou, podejmouti se s nejučenějšími Židy této práce, abychom prošli krajinu, kterou oznivají všecky církve Kristovy« (Ad Domnionem et Rogationum in Paral. Praef.). Jeronym tedy sladkou onou pastvou duši ustavičně živil, listy Pavlovy vykládal, latinské rukopisy Starého zákona dle čtení řeckých opravoval, a bezmála všecky knihy z věrného hebrejského znění znova do latiny překládal. Písma svatá každý den bratřím shromážděným vykládal, odepisoval na listy, které odevšad přinášely k rozluštění otázky o Písmě, odpůrce jednoty a nauky katolické břitce potíral; aniž — tolik u něho zmohla láska k bibli — přestal psáti nebo diktovati, pokud mu neztuhly ruce a hlas smrtí nebyl přerván. Tak, nešetřiv ničeho, ani námah, ani nocí, ani nákladů, do svrchovaného stáří vytrval u jeslí v zákoně Páně rozjímaje ve dne v noci, a z pustiny příkladem života a spisy více užitku rozšířil do světa katolického nežli kdyby v Římě, hlavě okruhu zemského byl věk ztrávil.

Načrtnuvše život a činnost Jeronymovu, přistupme již, Ctihodní bratří, k úvaze nauky jeho o božské důstojnosti a naprosté pravdivosti Písma. V té příčině nelze zajisté ve spisech největšího učitele nalézti ni stínku, že které by nevyplývalo, že s veškerou církví katolickou pevně a vytrvale držel, že posvátné knihy jsou sepsány vlivem Ducha svatého, Boha mají původcem a že jako takové církvi samé byly odevzdány. (Sněm Vatik., zas. III Konst. de fide cath. hl. 2). Tvrdí totiž, že knihy posvátného rukopisu byly složeny tak, že Duch sv. je vdechoval, vnukal nebo vštěpoval, nebo i diktoval, ano že od Něho byly sepsány a vydány; nic však přes to nepochybuje, že každý jejich původce podle své povahy a vlohy svobodně s Bohem jej ovládajícím spolupracoval. Neboť netvrdí jen povšechně, co jest všem svatopiscům společno, že při psaní šli za Duchem Božím, takže třeba míti Boha za čelnou příčinu každého smyslu a všech myšlenek Písma; ale i k tomu, co má každý zvláštního, bedlivě hledí. Ukazuje zejména, že ve skladbě věcí, v řeči, ve druhu a tvaru mluvy tak každý užíval svých schopností a sil, že vlastní ráz každého a takořka zvláštní známky a rysy, jmenovitě proroků a apoštola Pavla z toho vyvozuje a popisuje. Kteréžto společenství práce Boha s člověkem k dokonání jednoho a téhož díla Jeronym osvětluje přirovnáním k umělci, který při tvorbě nějaké věci užívá pomůcky nebo nástroje; neboť cokoliv svatopisci mluví »Boží slova jsou a nikoli jejich, a co skrze ústa jejich praví, jakoby skrze nástroj Pán promluvil« (Tract. de Ps 88). Vyšetřujeme-li také, jakým způsobem dlužno si představovati tuto sílu a činnost Boha, jakožto příčiny čelné, na svatopisce, možno pozorovati, že slova Jeronymova neliší se nikterak v ničem od obecné nauky katolické o inspiraci, ježto jest pevně přesvědčen, že Bůh udílenou milostí drží před myslí spisovatelovou světlo, aby pravdu, o kterou jde, »jménem Božím« lidem předložil; kromě toho, že hýbe vůlí a ji ku psaní pudí; a že konečně jemu zvláštním způsobem a ustavičně pomáhá, dokud knihy nedokoná. Z tohoto popředně důvodu muž přesvatý vyvozuje přednost a důstojnost Písem, jejichžto znalost přirovnává ke vzácnému pokladu (In Math. 13, 44; tract de Ps 77.) a ušlechtilé perle (In Math. 13. 45 nn.) a tvrdí, že v nich lze najíti bohatství Kristovo (Quaest. in Gen., Praef.) a »stříbro, kterým se zdobívá dům Páně« (In Agg. 2, 1 nn.; srv. in Gal. 2, 10 atd.).

Vynikající pak jejich autoritu tak slovy i příkladem doporoučel, že ať vznikl jakýkoli spor, k bibli, jakožto napěchované zbrojnici míval útočiště a svědectví z ní vyvozených, jakožto nejpádnějších důvodů, kterým odporovati nikterak není dovoleno, užíval k tomu, by usvědčil z bludů odpůrce. Tak Helvidiovi, popírajícímu věčné panenství Bohorodičky, zřejmě a prostě dí: »Jako toho, co jest psáno, nepopíráme, tak to, co není psáno, zamítáme. Věříme, že Bůh se narodil z Panny, protože to čteme. Že se snoubila Maria po porodu, nevěříme, protože toho nečteme.« (Adv. Helv. 19.) Slibuje, že bude týmiž zbraněmi ostře bojovati proti Jovinianovi za katolickou nauku o stavu panickém, o setrvání, o zdrželivosti a zásluze dobrých skutků: »Proti každé větě jeho budu se opírati co nejvíce o svědectví Písma, aby skuhral nemohl tlachati, že byl spíše výmluvnosti nežli pravdou překonán«. (Adv. Jovin. 1, 4.) A když hájí svých knih proti témuž kacíři, »Jakoby« — píše — »měl býti prošen, aby mi ustoupil, a ne proti své vůli a přes odpor uveden v pouta pravdy«. (List 49. al. 48, 14, 1.) O veškerém pak Písmu ve výkladu Jeremiáše, který mu smrt nedovolila dokončiti, vece:

»Nesmíme jíti za bludem ani rodičů ani předků, ale za autoritou Písma a za příkazem Boha učícího.« (In Jer 9, 12 nn.) O cestě a způsobu, jak proti nepřátelům bojovati, takto Fabiolu poučuje: »Až budeš v božských Písmech vzdělán, a poznáš, že zákony jejich a svědectví jsou pouta pravdy, budeš zápolití s odpůrci, svážeš je a v poutech odvedeš do zajetí a z bývalých nepřátel a zajatců učiníš dítky Boží.« (List 78, 30 al. 28 mansio).

Dále Jeronym učí, že s božskou inspirací posvátných knih a se svrchovanou jejich autoritou nutně souvisí to, že jsou uchovány a prosty jakéhokoli bludu a klamu; tomu, jak to bylo od Otců podáno a všeobecně přijato, naučil se v nejslavnějších školách Západu i Východu. Protož, když byl k rozkazu papeže Damasa počal opravovati Nový zákon, a když kteřísi »človíčkové« prudce ho napadali, že se opovážil proti autoritě starých a proti názoru celého světa některé věci v evangeliích měniti, krátce odpověděl, že nebyl tak tupé mysli a tak hrubé nevzdělanosti, aby se domníval, že dlužno něco ze slov Páně opraviti nebo že není něco od Boha vdechnuto. (List 27, 11 n.) Vykládaje pak první vid Ezechielův o čtyřech evangeliích, poznamenal: »Tomu, že celé tělo i se zády plná jsou očí, přisvědčí ten, kdo uvidí, že nic není v evangeliích, co by nesvítilo a leskem svým světa neosvěcovalo, tak že i věci, které jsou pokládány za malé a bezcenné, stkví se velebou Ducha svatého«. (In Ez 1, 15 nn.) A co tuto tvrdí o evangeliích, totéž vyznává o všech ostatních »slovech Páně« v jednotlivých kommentářích jakožto zákon a základ katolického výkladu: a dle tohoto znaku pravdivosti lze rozpoznati dle Jeronyma proroka pravého od lživého. (In Mich 2, 11 nn; 3, 5 nn.) Neboť »slova Páně jsou pravdivá, a jeho slovo je skutek.« (In Mich 4, 1 nn.) Tedy: »Písmo lháti nemůže«. (In Jer. 31, 35 nn.) a bezbožnost jest říci, že Písmo lže (In Nah. 1, 9.), ano jen omyl jména ve slovech jeho připustiti. (List 57, 7. 4.) Svatý učitel dodává kromě toho, že »jinak hledí na apoštoly, jinak na ostatní učitele,« to jest světské; »oni že vždycky mluví pravdu, tito v něčem, jakožto lidé, že bloudí« (List 82, 7, 7, 2.); a třebaže řečeno jest v Písmě mnoho věcí, které se zdají býti neuvěřitelné, že jsou přece pravdivé (List. 72, 2, 2.); v tomto »slově pravdy« nelze najíti žádných věcí ani myšlenek, které by se potíraly, »nic rozporného, nic dvojakého« (List 18, 7, 4; srv. L. 46, 6, 2); pročež »zdá-li se, že si Písmo odporuje, obé že jest pravdivo, ježto jde o věci jinaké« (List 36, 11, 2.) Této zásady statečně se přidržuje, zdálo-li se, že si některé věci v Písmě odporují, všecku péči a myšlenky Jeronym obrátil na to, aby otázku rozuzlil; pakli měl za to, že věc není ještě přiměřeně rozřešena, badal příležitostně opět a opět s láskou o ní, ne vždy se zdařilým výsledkem. Nikdy však nevinil svatopisce z klamavosti ani nejmenší — »to je totiž věc bezbožníkův, Celsa, Porfyria, Juliana« (List 57, 9, 1.). V tom dokonale souhlasí s Augustinem, který v listě Jeronymovi praví, že toliko knihám posvátným vzdává tu úctu a čest, že pevně věří, že žádný z jejich původců při psaní nepobloudil, a proto, narazí-li na něco v těch písmech, co se zdá příčiti pravdě, toho že se nedomnívá, ale buď že chybný jest rukopis, nebo že překladatel pochybil nebo že sám věci nikterak nechápe; k tomu dokládá toto: »Aniž se domnívám, bratře můj, že ty jinak smýšlíš: dokonce nemám za to, že si přeješ, aby tvé knihy byly čteny jako (knihy) proroků a apoštolův, o jejichž spisech pochybovati, že jsou prosty každého bludu, bezbožno jest«. (Sv. Aug. Jeronymovi mezi listy sv. Jeronyma 116, 3.) Tato tedy nauka Jeronymova výborně potvrzuje a osvětluje to, čím blahé paměti předchůdce náš Lev XIII. starou a ustavičnou víru církve slavnostně prohlásil, že totiž Písmo jest venkoncem prosto jakýchkoli bludů: »Tak ... daleko jest toho, aby pod Boží inspirací nějaký blud tajiti se mohl, že ona sama sebou netoliko blud jakýkoli vylučuje, ale tak nutně vylučuje a jemu se příčí, jako jest nutno, aby Bůh, svrchovaná pravda žádného dokonce bludu původcem nebyl«. A po uvedených výměrech sněmu Florenckého a Tridentského, potvrzených na synodě Vatikánské, kromě toho praví: »Pročež nic na tom valné nemění, že Duch svatý přibral si lidi za nástroje ku psaní, jakoby tu ne sice čelnému původci, ale inspirovaným spisovatelům něco nepravdivého vyklouznouti mohlo. Neboť nadpřirozenou silou sám je ku psaní tak povzbudil a pohnul, tak píšícím pomáhal, že to všecko a to jedině, co sám kázal, i správně myslí pojímali, i věrně sepsati chtěli, i přiměřeně neomylnou pravdivostí vyjádřili: jinak nebyl by sám původcem Písma celého«. (List okružní »Nejvýš prozřetelný Bůh«.) Ačkoli tato slova našeho předchůdce neponechávají místa pochybnostem a vytáčkám, třeba litovati, Ctihodní bratří, že netoliko mezi těmi, kteří jsou vně, ale i mezi syny církve katolické, ba ani — a to ducha Našeho velmi palčivě mučí — mezi samými duchovními a učiteli posvátných věd nescházelo těch, kteří opírajíce se pyšně o svůj soud, církevní úřad učitelský v této věci buď otevřeně zavrhli, nebo tajně proti němu bojovali. Schvalujeme sice záměr těch, kdož chtějíce vybaviti sebe i jiné z obtíží posvátných knih, aby je zahladili, opírajíce se o všecky pomůcky studií a umění kritického, nové cesty a způsoby hledají; avšak bídně od toho, co si vytkli, zabloudí a vzdálí se, zanedbají-li předpisy předchůdce našeho a přestoupí-li jisté meze a hranice od Otců stanovené. Ve kterýchžto předpisech a mezích zajisté nedrží se mínění těch novějších, kteří zavedše rozdíl mezi prvkem Písma čelným nebo náboženským a podřadným čili světským, vztahují sice inspiraci samu na všecky myšlenky, ano i na každé biblické slovo, ale její účinky a zejména bezbludnost a naprostou pravdivost na prvek čelný čili náboženský stahují a zužují. Dle jejich mínění stanoví Bůh v Písmech a učí toliko tomu, co se týká náboženství; ostatní věci však, které patří do věd světských a nauce zjevené, jakoby jakési vnější roucho Boží pravdy slouží, toliko dopouští a ponechává křehkosti pisatelově. Není prý nic divného, vyskytuje-li se ve věcech přírodopisných, dějepisných a jiných podobných v bibli dosti mnoho co venkoncem se srovnati nedá s pokroky vědy naší doby. Někteří tvrdí, že jmenované smyšlené domněnky nikterak neodporují předpisům předchůdce Našeho, který prohlásil, že svatopisec mluví ve věcech přírody podle vnější podoby, ovšem klamavé. Jak opovážlivě, jak bludně to tvrdí, vyplývá zřetelně ze samých slov papežových. Neboť zevnější podoba věcí, o které Lev XIII., následuje Augustina a Tomáše Akvinského, vele-

mnoho byl řekl, že dlužno si jí všímati, nepotřišuje Božího Písma žádnou poskvrnou bludu, jelikož zásadou skutečné filosofie jest, že smysly pomahající bezprostředně věci, jichž poznání jim přísluší, nikterak se nemýlí. Kromě toho předchůdce Náš, zamítnuv jakýkoli rozdíl prvku tak řečeného čelného a podřadného, a odstraniv všelikou obojakost, jasně ukázal, že je daleko pravdy mínění těch, kteří se domnívají, že to, kde běží o pravdivost myšlenek, nemá býti tolik zkoumáno, co řekl Bůh, jako spíše uvažováno, proč to řekl; též učí, že Boží ovanutí ku všem částem bible beze jakéhokoli výběru a rozdílu se odnáší, a že do inspirovaného znění žádný blud nemůže se vtrousiti: »Ale bylo by venkoncem bezbožno budto inspiraci toliko na některé části svatého Písma obmezovati nebo připouštěti, že sám posvátný původce pobloudil.«

Neméně nauce církve, svědectvím Jeronyma i ostatních otců potvrzené odporuji ti, kteří se domnívají, že dějinné části Písma nespočívají na pravdě události, nýbrž prosté, ale toliko na vztažné, jak ji nazývají, a na svorném mínění lidu; a to neostýchají se vyvozovati ze samých slov papeže Lva, ježto prý pravil, že zásady, stanovené o věcech přírodních lze přenésti na vědy dějepisné. Tvrdí tedy, že svatopisci, jako ve věcech přírodních mluví podle toho, co se jeví, tak že i události neznalí podají, pokud se zdálo, že jsou zjištěny z obecného mínění lidu nebo z bludných svědectví jiných, že však neoznačili pramenů toho, co zvěděli, aniž vypravování jiných pokládají za svá. Věc předchůdci našemu venkoncem křivdící, mylnou a plnou bludu, prvé bychom měli široce odbývati? Neboť jaká jest podobnost věcí přírodních dějinám, když se věci přírodní týkají v tom, co se smyslům jeví a proto mají se srovnávati s jevy, kdežto proti tomu hlavní zákon dějin je ten, že věci psané mají se shodovati s událostmi, jak se skutečně udály. Jakmile bychom přijali mínění těchto, jakým způsobem obstála by bez poškrvny ona pravdivost posvátných dějin, prostá všelikého omylu, které, jak předchůdce Náš veškerou souvislostí svého listu hlásá, nutno se držeti? Tvrdí-li, že lze s ohledem na dějiny a příbuzné vědy přenésti tytéž zásady, které se uplatňují ve věcech fysických, nestačí to povšechné, ale dává toliko návod, abychom užívali podobného způsobu k odbytí úskoků odpůrců i k obraně dějinné hodnověrnosti svatých Písem proti jejich útokům. A kéž by přátelé novot na tom přestávali: neboť zacházejí tak daleko, že i učitele stridonského na obranu svého názoru se dovolávají, ježto prý tvrdil, že v bibli šetřeno jest dějinné hodnověrnosti a řadu »ne podle toho, co bylo, ale podle toho, co za té doby pokládáno bylo« a toto prý jest »pravý zákon dějin« (In Jer. 28, 10 nn; in Matth. 14, 8; adv. Helv. 4.) Též věci jest na podiv, jak velice ke svým smyšlenkám zkrucují slova Jeronymova. Neboť kdo nevidí, že tím Jeronyma nepravil, že svatopisec vypravující události, neznaje pravdy, přizpůsobuje se mylné domněnce lidu, ale že dávaje jméno osobám a věcem přidržuje se obecného způsobu mluvy? Když na př. jmenuje svatého Josefa otcem Ježíšovým, co o tom jménu otce smýšlí, sám postupem veškerého vypravování zřetelně dává na jevo. »Pravý zákon dějin« podle smýšlení Jeronymova jestiť ten, že spisovatel, když běží o takovéto pojmenování, daleko-li je jakékoliv nebezpečí bludu, drží se obvyklého způsobu mluvení, protože obyčej jest soudcem a pravidlem mluvy. Proč události, které bible vypravuje, ne jinak jmenovaný náš světec předkládá nežli nauky, kterým dlužno věřiti věrou, ke spáse nutnou? Vždyť ve výkladu listu Filemonovi toto praví: »Co však pravím, je toto: Věří někdo v Boha stvořitele? Nemůže věřiti, neuvěří-li prve o jeho svatých, že pravda jest, co psáno jest.« Když pak byl uvedl množství příkladů z Písma Starého zákona, končí takto: »Těmto a jiným věcem, které jsou psány o svatých, neuvěří-li všem, v Boha svatých věřiti nebude moci.« (In Philem. 4.) Jeronym tedy vyznává venkoncem totéž, co psal Augustin, shrnuv obecné smýšlení veškerého křesťanského dávnověku: »Cokoliv o Henochovi, o Eliášovi a o Mojžíšovi, Písmo svaté, jistými a velikými hodnověrnosti svými důkazy na nejvyšším vrcholu autority postavené svědčí, tomu věříme . . . Ne tedy proto věříme, že se narodil z Panny Marie, jako by jinak v pravém těle býti a lidem se ukazovati nemohl (jak tomu chtěl Faustus), ale proto, že je tak psáno v onom Písmě, kterému neuvěříme-li, nebudeme ani křesťany ani spaseny býti moci.« (Sv. Aug., Contra Faustum 26, 3 n. 5 n. — Ani jiných snižovatelů Písmu svatému neschází; myslíme ty, kteří správných, zdržují-li se v nějakých pevných mezích, zásad zneužívají tak, že základy hodnověrnosti bible otřásají a nauku katolickou, obecně od Otců pobibl dávanou, podkopávají. Na ty Jeronym, kdyby dosud byl živ, jistě metal by ony nejostřejší šípy své výmluvnosti, že smyslu a soudu církve nedbajíce, příliš lehko k tak zvaným citacím, zahrnutým nebo k vypravováním zdánlivě dějinným se utíkají; nebo tvrdí, že jsou v posvátných knihách jakési slovesné druhy, se kterými úplná a dokonalá slova Božího hodnověrnost nemůže býti sloučena: nebo mají o původu bible domněnky takové, že upadá nebo dokonce zaniká její autorita. Co teprve souditi o těch, kteří vykládajíce sama evangelia, hodnověrnost lidskou, jim příslušnou zmenšují a božskou vyvracejí? Neboť co Pán náš Ježíš Kristus řekl, co činil, o tom se domnívají, že nedošlo nás neporušeno a nezměněno, jak by svědčili ti, kteří co byli viděli a slyšeli, byli by svědomitě vypsali; ale — zejména v příčině čtvrtého evangelia — že to vyšlo dílem z evangelistů, kteří prý mnoho sami vymyslili a přidali, dílem že je to složeno z vypravování věřících jiného věku; z té příčiny vody, ze dvou zřídel plynoucí jsou prý dnes v jednom korytě tak obsaženy, že nelze jich dle žádného jistého znaku rozlišiti. Ne tak Jeronym, Augustin a ostatní církevní učitelové dějinné hodnověrnosti evangelií rozuměli, o které »ten, jenž viděl, vydal svědectví, a pravdivé jest svědectví jeho. A on ví, že pravdivé věci mluví, abystei vy uvěřili. (Jan 19, 35.)« Proti tomu Jeronym kacíře, kteří byli podvržená evangelia složili, pokárav proto, že »snažili se více spořádati vypravování nežli setkati dějinnou pravdu« (In Math. Prol.), píše o kanonických Písmech: »Nikomu nebuďž pochybno, že se událo, co psáno jest« (List 78, 1, 1; srv. in Marc 1, 13—31); opět a opět souhlasí s Augustinem, který o evangeliích slavně praví: »Pravdivá jsou a o onom věrně a pravdivě jsou napsána, aby každý, kdo evangeliu jeho uvěří, pravdou byl pouče a ne lží oklamán.« (S. Aug., Contra Faustum 26, 8).

I vidíte, Ctihodní bratří, jak velmi dlužno vám jest usilovati o to, by nemudré svobody mínění, které s veškerou pečlivostí Otcové se varovali, synové církve s pečlivostí nemeškali se vystříhali. Toho dosáhnete tím snáze, přesvědčíte-li jak duchovní tak i laiky, které Duch svatý církevní této nauce o svatých knihách nenaučili se nikde jinde nežli ve škole samého božského Mistra Ježíše Krista. Zda čteme, že něco jiného soudil o Písmu Pán? Z jeho slov »psáno jest« a »musí se naplniti« který všecky spory má ukončiti. Avšak, abychom se při věci poněkud zdrželi, kdož neví nebo se nepamatuje, že Pán Ježíš v řečech, které měl k lidu, jak na hoře nedaleko jezera Genezaretského, tak v synagoze Nazaretské a v městě svém Kafarnau, hlavní prvky své nauky a důvody k jejímu důkazu vzal z Písma svatého? Zdaž ve sporech s farisei a sadducei nebral nepřemožitelné zbraně také tamodtud? Bodže učí nebo rozpráví, z kterékoliv části Písma uvádí myšlenky a příklady, uvádí je jako takové, kterým třeba jest závazně věřiti; v tom ohledu na Jonáše a Ninivany, na královnu ze Sáby a Šalomouna, na Eliáše a Elisea, na Davida, na Noe, na Lota a Sodomany i na samou manželku Lotovu, bez jakéhokoliv rozdílu poukazuje. (Srv. Matth. 12, 3, 39—42.) Pravdivost však Písem dosvědčuje tak, že slavnostně praví: »Nepomine jediné písmě neb jediná čárka ze zákona, až se všecko stane« (Matth. 5, 18.) »a písmo nemůže se zrušiti.« (Jan 10, 35.) »Kdo by tedy zrušil jedno z přikázání těchto nejmenších, a vyučil tak lidi, nejmenším slouti bude v království nebeském« (Matth. 5, 19). Aby apoštolové, které hodlal brzy již zanechati na zemi, tuto nauku dokonale si vštípili, prve než k Otci na nebe vstoupil, »vyložil jim smysl, aby rozuměli Písmům, a řekl jim: »Tak jest psáno, (a tak bylo třeba), aby Kristus trpěl a třetího dne vstal z mrtvých.« (Luk. 24, 45 n.) Nauka tedy Jeronymova o přednosti a pravdivosti Písma, abychom věc jedním slovem vyjádřili — naukou Kristovou jest. Protož všecky syny církve, zejména pak ty, kteří v této vědě vzdělávají chovance svatyně, snažně nabádáme, aby s myslí vytrvalou po stopách učitele stridonského chodili; tím zajisté tohoto pokladu Písem, jako si ho vážil on, tak vysoko budou jej i sami ceniti a z jeho držby budou vážiti nejsladší ovoce blaženosti.

Užívati totiž učitele největšího za vůdce a mistra, to má výhody netoliko ty, které jsme výše připomenuli, ale také jiných nemálo a ne prostředních, které hodláme s Vámi, Ctihodní bratří, několika slovy opět probrati. Abychom tím počali, tane Nám popředně na mysli ona horoucí láska k bibli, kterou veškerým příkladem života svého i slovy, plnými Ducha Božího Jeronym prokázal a v myslích věřících každý den více budíti se snažil. »Miluj Písma svatá« tak v panně Demetriadě napomínati všecky se zdá, »a milovat bude tebe moudrost; miluj ji, a zachová tě; cti ji a bude tě objímati. Tyto šperky nechť visí na prsou a na uších tvých.« (List 24, 45 n.). Ustavičná zajisté Písma četba a nejbedlivější zkoumání každé knihy, ano i každé myšlenky a každého slova způsobila, že ovládal knihu svatou tak dokonale, jako žádný jiný spisovatel církevního starověku. Této znalosti bible, spojené s důkladností soudu třeba jest přičítati, že obecný překlad, od učitele našeho pořízený, dle souhlasu všech nestranných soudců, daleko vyniká nad ostatní staré překlady, ježto zřejmě přesněji a uhlazeněji podává původní předlohu. Obecný překlad pak sám, o kterém, »ježto dlouhým toliko věků používáním v církvi samé byl schválen«, sněm Tridentský ustanovil, že má býti pokládán za ověřený a že ho má býti používáno při vyučování i v modlitbě, těšíme se, dopřeje-li nám nejdobrotivější Bůh déle užívati tohoto světla, že jej uvidíme věrně dle rukopisů opravený a obnovený; nepochybujeme nikterak, že z této obtížné a namáhavé práce, od našeho předchůdce, blahé paměti Pia X., bratřím benediktinům prozíravě svěřené vzejdou nové pomůcky k porozumění Písem. Láska k nim vyniká popředně z Jeronymových listů tou měrou, že se zdá, jakoby ze samých slov Božích setkány byly; a jako Bernardovi nic nechutnalo, v čem nebylo nejsladšího jména Ježíš, tak náš (Jeronym) neměl radosti ze žádných listů, které postrádaly světel Písem. Proč ž svatému Paulinovi, muži vynikajícímu kdysi hodnosti senatora a konsula, který nedavno teprve byl se obrátil na víru Kristovu, upřímně psal toto: »Kdybys měl tento základ (to jest znalost Písem), ano kdyby jako posledním tahem bylo dílo tvé již dokonáno, nic krásnějšího nic učenějšího, nic latinštějšího bychom neměli nad tvé svazky . . . K této obeznělosti a výmluvnosti kdyby se přidružilo buď studium nebo porozumění Písem, viděl bych brzy, že jsi zaujal vrcholné místo mezi našimi.« (List 58, 9, 2).

Jakou však cestou a způsobem velký tento poklad, od Otce nebeského na útěchu cizinou putujících synů uděleny, s radostnou nadějí v dobrý výsledek, má býti hledán, Jeronym sám svým příkladem naznačuje. A nejprve napomíná, bychom bedlivou přípravu a vůli k dobrému nakloněnou ke studiím tohoto oboru přinesli. Sám totiž když byl křtem omyt, aby odstranil všecky vnější překážky, které mohly ho zdržovati od svatého úmyslu, napodobuje onoho člověka, jenž naleznuv poklad, »radostí nad ním jde a prodá všecko, co má, a koupí pole to,« (Matth. 13, 44) vratké a prázdné tohoto světa rozkoše opustil, po samotě zatoužil, přísný způsob života tím úsilovněji si zamiloval, čím lépe postřehl, že ve vnadidlech nevěsti kdysi spása byla v nebezpečí. A věru, po odstranění těch překážek zbývalo, aby také ducha na znalost Ježíše Krista připravil, a Toho obětkl, který jest »tichý a pokorný srdcem«; byliť na sobě zakusil to, co se přihodilo Augustinovi, jak sám svědčí, když nastupoval studia Písem svatých. Ten, když se byl v mládí do spisů Cicerona a jiných ponořil, a potom Písma svatého počal si všímati, »zdálo se mi,« praví, »že jest nehodno, abych je přirovnal k důstojnosti Tulliově. Nadutost má totiž hrozila se podoby jeho a bystrost má nepronikala jeho nitra. Ono přece mělo růsti s maličkými, já však pokládal jsem to pod svou důstojnost, abych byl maličký, a naduty jsa povýšeností, zdál jsem se sám sobě velikým býti« (S. Aug. Conf. 3, 5; srv. 8, 12). Ne jinak Jeronym, ačkoliv byl se uchýlil do samoty, světským písemnictvím těšil se tou měrou, že poníženého Krista v poníženosti Písma ještě nepoznával. »Já tedy ubožák,« pravil, »chtěje čísti Tullia, postil jsem se. Po častých nocích probděných, po slzách, které mi

vzpomínka na minulé hříchy z nejhlubších útrob vyvádělá. Plauta brał jsem do rukou. Počal-li jsem někdy, vsed opět do sebe, čísti proroky, děs budila drsná řeč a protože jsem světla slepýma očima nevidél, nepřičítal jsem viny očím, ale slunci« (List 22, 30, 2). Avšak brzy pošetilost kněze tak si zamiloval, že je důkazem jak velmi mysl pokorná a zbožná k porozumění bible přispívá. Protože tedy byl si sám vědom toho, že »při výkladu Písem svatých vždycky potřebujeme příchodu Ducha svatého« (In Mich. 1, 10, 15), a že ne jinak má býti Písmo čteno a chápáno, nežli »jak žádá smysl Ducha svatého, v jakém jest sepsáno« (In Gal. 5, 19 nn.), přesvatý muž pomoc Boží a světla Učitelova, používaje také modliteb svých přátel, upěnlivě si vyprošuje; a čteme o něm, že pomocí Boží a modlitbám bratří výklady svatých knih, které byl počal, doporučel i přičítal, když je byl šťastně dokonal. Kromě toho, jako Boží milosti, tak i autoritě starších se svěřuje, aby tvrditi mohl, že »tomu, čemu se naučil, nenaučil se sám od sebe, to jest od nejhoršího učitele opovážlivosti, ale od osvícených mužů církevních« (List 108, 26, 2—6); doznává totiž, že »v závitech Božích nikdy vlastním silám nevěřil« (Ad Domnionem et Rogaianum in l. Par. Praef.); a Theofilovi, biskupovi alexandrijskému, zákon, dle kterého byl život svůj a posvátná studia uspořádal, oznamuje těmito slovy: »Věz však, že nám nic není světějšího nežli zachovati křesťanova práva, nepřekládati mezníky otcův a vždycky míti na paměti, že římská víra byla ústy apoštolskými pochválena« (List 68, 2). A církvi, nejvyšší učitelce v římských papežích, celým srdcem se podrobuje a jí poslouchá; z pustiny Syrie tedy, kde byl rozbrojí kacířů tísněn, aby spor východanů o tajemství nejsvětější Trojice Římskému stolci k rozhodnutí předložil, takto píše Damasovi papeži: »Proto měl jsem za to, že třeba se zeptati stolce Petrova a víry, ústy apoštolskými pochválené, tamodtud žádaje pokrmu pro svou duši, kde jsem kdysi roucho Kristovo přijal . . . Já nejda za nikým jiným prvním nežli za Kristem se Svatostí Tvou, to jest se stolcem Petrovým jsem sjednocen. Vím, že na té skále jest vystavěna církev . . . Rozhodněte, prosím; libo-li, nebudu se ostýchati o třech hypostasích mluviti; káže-te-li, budiž nová víra po nicejské založena, a podobnými slovy s Ariany ji vyznávejme my pravověrní« (List 15, 1, 2, 4). Konečně toto slavné vyznání víry své v nejbližším listě opakuje: »Já zatím prohlašuji: « Je-li kdo se stolcem Petrovým spojen, jest můj« (List 16, 2, 2). Tohoto pravidla víry při studiu Písem ustavičně se drže, nesprávný kterýsi výklad svaté knihy tímto jediným důvodem zamítá: »Avšak toho nepřijímá církev Boží (In Dan. 3, 37,) a podvrženou knihu, které Vigilantius kacíř proti němu byl se dovolával, zavrhuje několika těmito slovy: »Já jsem té knihy nikdy nečetl. Nač třeba do rukou bráti knihu, které církev nepřijímá?« (Adv. Vigil. 6). Ježto tedy, kde šlo o udržení neporušené víry, byl tak velice pečlivý, ostře bojoval s těmi, kteří od církve byli odpadlí a je pokládal takměř za své vlastní odpůrce: »Krátce odpovím, že jsem nikdy kacířů nežetřil a všemožně se vyhýbával, aby nepřátelé církve byli také nepřáteli mými« (Dial c. Pelag., Prolog. 2); a když psal Rufinovi, »V jedné věci,« praví, »nebude mi možno, s tebou souhlasiti, abych šetřil kacířů, abych nedokazoval, že jsem katolík« (Contra Ruf. 3, 43). Odpadu jejich však žele prosil, aby k zármoucené matce, jediné příčině spásy se vrátili (In Mich. 1, 10 nn.), a za ty, »kteří z církve vystoupili a opustivše nauku Ducha svatého šli za svým smyslem,« modlil se, aby celou myslí k Bohu se obrátili. (In Is. 6 cap. 16, 1—5). Bylo-li kdy jindy, Ctihodní bratří, zejména za naší doby, kdy Boha zjevující-ho a církve učící autoritu i vladařskou moc mnozí zatvrzele snižují, jest nutno, aby duchem učitele největšího všichni duchovní i lid křesťanský byli naplněni. Známoť vám — nač byl již Lev XIII. upozornil — »jací lidé na odpor se staví a dorážejí, na jakáj umění a na jaké zbraně se spoléhají. »Na výsost je tedy třeba, byste co nejvíce a co nejzpůsobilejších vzbudili obhájců nejsvětější věci, kteří by bojovali ne toliko proti těm, jimž, ježto všecek řád nadpřirozený popírají, není žádného zjevení Božího ani nadchnutí, ale kteří by dali se do zápasu i s těmi, již světských novot žádostivi jsouce Písma svatá jako knihu venkovcem liddskou vykládati se opovažují, nebo se uchylují od myšlenek, v církvi od dávného starověku přijatých, nebo učitelského jejího úřadu v té míře nedbají, že ustanovení Apoštolského stolce a výnosy papežské biblické komise podceňují nebo mlčky přecházejí nebo i ke svým libůstkám úskočně a lehkomyslně skrucují. Kéž všichni katolíci drží se zlatého pravidla svatého učitele a poslouchajíce matčiny mluvy ve starých mezích od Otců položených a od církve schválených se zdržují.

Než — vraťme se k věci vytčené. Jeronym tedy duše, připravené zbožností a ponížeností vybízí ke studiu bible. A nejprve všem opět a zase denní četbu slova Božího doporučuje: »Není-li jen tělo naše poddáno hříchům, vejde v nás moudrost; nechať cvičí se smysl, nechť duše každý den Boží četbou se pase« (In Tit. 9). A k listu Efezským: »Protož veškerým úsilím dlužno jest nám čísti Písmo a v zákoně Páně přemýšleti ve dne v noci, abychom jakožto zkušení penězoměnci věděli, který peníz jest pravý, který padělaný« (In Eph. 4, 31). Aniž z tohoto obecného zákona vyjímá paní a panny. Létě, paní římské, dává mezi jinými tyto příkazy o výchově dcery: »Ať odvede ti každý den ustanovený úkol z Písem . . . Místo drahokamů a hedvábí ať si zamiluje Boží knihy . . . Ať se učí nejprve žaltáři, těmi zpěvy ať se veselí, a v Příslovích Šalomounových ať se vzdělává pro život. V Kazateli navykniž si šlapati po věcech tohoto světa. V Jobu ať jde za příklady ctnosti a trpělivosti. Přejdouc k Evangeliím ať jich nikdy z rukou neodkládá. Skutky apoštolské a listy veškerou chtivostí srdce svého ať vpíjí. Až pak komůrku své hrudi těmito statky obohatí, ať si vštěpuje do paměti proroky a Heptateuch, jakož i knihy Králů a Paralipomenon, závit Esdrášův a Ester, aby posléze bez nebezpečí mohla se učiti Písni písní« (List 107, 9, 12). Ne jinak napomíná pannu Eustochium: »Velmi často čítej a nauč se co nejvíce. Ať spánek tě přepadne s knihou v ruce a klesající tvář zachytiž posvátná stránka« (List 22, 17, 2; srv. tamže 29, 2). Téže když posílal list na hrob matky Pavly, přesvatou ženu také z toho důvodu chválí, že spolu s dcerou tak se vzdělala studiemi Písma, že je dokonale

znala a na paměť uměla. Kromě toho dokládá: »Řeknu i něco jiného, co snad sokyním neuvěřitelným by zdáti se mohlo: Hebrejské řeči, které já od mládí s velikou námahou a potom jsem se jen z části naučil a které neunavným přemýšlením nenechávám, abych sám nebyl nechán od ní, učiti se jí zachtělo a dosáhla jí tou měrou, že žalmy hebrejsky zpívala a řečí mluvila bez jakýchkoli zvláštností jazyka latinského. Což i podnes na svaté dceři její Eustochiu vidíme« (List 108, 26). Aniž pomíjí svatou Marcellu, která také znala prý Písma velmi dobře (List 127, 7.) A věru, koho je tajno, ze zbožné četby svatých knih jak mnoho prospěchu a příjemnosti do duší náležitě spořádaných vyplývá? Kdokoliv totiž přistoupí k bibli se zbožnou myslí, s pevnou věrou, s pokornou duší a s vůlí pokračovati, ten najde tam a jísti bude onen chléb, který s nebe sestoupil, a zakusí v sobě ono Davidovo: »Neznámou a skrytou svou moudrost oznámils mi« (Ž. 50, 8). ježto věru tento stůl slova Božího« obsahuje nauku svatou vzdělává ve víře pravé a pevně dovádí až do nitra za oponu, kde jest svatyně nejsvětější« (Násl. Krista 4, 11, 4). Co pak na nás jest, Ctihodní bratří, všech věřících na popud Jeronymův nikdy nepřestávejme napomínati, aby zejména v přesvatých Evangeliích, jakož i ve Skutcích apoštolských a v listech denní četbou listovali a snažili se je obrátiti v morek a krev. O této výročni slavnosti tedy myšlení naše se zálibou zaletá ke společnosti, která má jméno svatého Jeronyma; se zálibou tím větší, že jsme My sami súčastnili se při zakládání a zdokonalování této věci; jako jsme radostně se přesvědčili o minulém jejím rozvoji, tak i tušíme s myslí radostnou pokrok příští. Není vám neznámo, Ctihodní bratří, že tato společnost má za úkol, čtyři Evangelia a Skutky apoštolské co nejdále rozšířiti, aby již nebylo křesťanské rodiny, která by jich postrádala, a všichni by si navykli každý den z nich čísti a rozjímati. Vroucně si přejeme, aby toto dílo, nám velmi milé pro jeho nesporný užitek, o kterém jsme se přesvědčili, aby se po vašich diecésích rozšířilo a rozlilo tím, že budou všude společnosti téhož jména i stanov zakládány a k římské přivtěleny. Na témže poli o věc katolickou veliké zásluhy si zjednávají ti ze všelikých zemí mužové, kteří přebedlivě se postarali a i nyní se starají o to, aby všecky Nového zákona a vybrané knihy Zákona starého v pohodlné a vkusné úpravě. byly vydány a rozšířeny; jest známo, že odtud nemalé množství užitků do církve Boží se vyřinulo, ježto již mnohem více jest těch, kteří přistupují k tomuto stolu nebeské nauky, kterou Pán náš skrze proroky, apoštoly a učitele světu křesťanskému předložil (Násl. Krista 4, 11, 4).

Žádá-li však Jeronym studia svaté knihy ode všech věřících, žádá-ho popředně od těch, kteří »si položili jho Kristovo na šíji«, a kteří jsou povoláni od Boha k tomu, by hlásali slovo Boží. Tak totiž ve mnichu Rustikovi všecky duchovní oslovuje: »Pokud jsi ve vlasti své, měj komůrku za ráj, všelijaká jablka Písem česej, užívej těchto rozkoší, těš se v jejich náruči . . . Nikdy ať z rukou a s očí tvých nescházi kniha, žaltáři nauč se doslova, modlitba bez ustání, bdělá mysl a marným myšlením nepřístupná« (List 125, 7, 3; 11, 1). Nepociána pak kněze takto napomíná: »Boží Písma častěji čítej, -ano nikdy z rukou svých posvátné četby neodkládej. Uč se, čemu bys učil. Drž se spolehlivého slova, které jest podle učení, abys mohl i přimlouvati v učení zdravém i usvědčovati odpůrce« (List 52, 7, 1). Když pak byl svatému Paulínovi na paměť uvedl příkazy, které dal Pavel žákům svým Timoteovi a Titovi o znalosti Písem, dodává toto: »Svatá totiž nevzdělanost sama sobě toliko prospívá, a jako vzdělává církev Kristovu zásluhou života, takovou měrou jí škodí, nestaví-li se proti odporujícím. Malachiáš prorok, ano skrze Malachiáše Pán: »Zeptej se«, praví, »kněží na zákon«. Jest tedy povinnost kněze, aby otázán jsa odpovídal o zákonu. A v Deuteronomiu čteme: »Ptej se otce svého, a poví ti, taž se předků svých, oni ti to řeknou . . .« Daniel ke konci posvátného vidu svého praví, že spravedlivci se stkví jako hvězdy a rozumějící, to jest učení jako obloha. Vidíš, jak daleko jsou od sebe svatá nevzdělanost a učená spravedlnost? Jedni jsou přirovnáni ke hvězdám, jiní k nebesům« (List 53, 3 nn.). Také jiných duchovních »spravedlivou nevzdělanost« v listě Marcelle štiplavě kárá: »tu (nevzdělanost) samu za svatost pokládají, tvrdíce, že jsou žáci rybářův, jako by proto byli spravedliví, že nic nevědí« (List 27, 1, 2). Poznamenává však, že netoliko takoví nevzdělaní, ale že i vzdělaní duchovní neznalostí Písem hřeší, a nejdůtklivějšími slovy kněžím vštěpuje, aby ustavičně se obírali posvátnými svazky. Pečlivě se přičiňte, Ctihodní bratří, aby tato naučeni přesvatého vykladače v duších duchovního dorostu a kněží co nejhlubšji utkvěla; jeť popředně vaší povinností bedlivě jim připomínati, aby uvažovali, co od nich žádá povaha božského úřadu, na který byli povýšeni, nechtějí-li prokázati, že jsou ho nehodni. »Neboť rty kněze mají dbáti vědy a z úst jeho hledati budou zákona, neboť posel Hospodina, Boha zástupů jest« (Mal. 2, 7). Ať tedy vědí, že nesmějí studium Písem ani zanedbávati, ani jinou cestou na ně se vydávati, nežli jak Lev XIII. v okružním listě »Nejvýš prozřetelný Bůh« zejména předepsal. Taktéž zajisté něco dokonalejšího získají, budou-li navštěvovati v hojném počtu ústav biblický, který dle přání Lva XIII. nejbližší předchůdce Náš založil, a to k velikému užitku církve svaté, jak jest zkušenosti těchto desíti roků dokonale dokázáno. Ježto však většině jest to nemožno, žádoucno jest, aby vybraní muži z obého stavu duchovního, na váš popud, Ctihodní bratří, a za vašeho vedení, odevšad do Města se scházeli, aby se věnovali biblickému studiu na Našem ústavě. Chovancům, kteří se sejdou, bude lze z příčiny jednoté ústav navštěvovati. Jedni totiž dle hlavního účelu této vysoké školy budou se zabývati biblickými studiemi tak, »aby je později jak soukromě tak veřejně, jak písmem tak slovem pěstovati mohli, buď v úřadě učitelů na katolických školách, nebo v povolání spisovatelském na obranu pravdy katolické, aby její vznešenosti hájiti mohli« (Pius X. v Listě apošt. »Vinea electa«, 7. května 1909); jiným pak, kteří jsou již k posvátné službě vysvěceni, bude lze zjednati si větší, nežli za studií bohosloveckých, znalost Písma svatého, jakož i velikých jeho vykladatelů a časů i míst biblických; tato znalost bude hleděti popředně k potřebě praktické, k tomu totiž, aby se stali dokonalými

slova Božího příslušovateli, ke každému skutku dobrému
ospůsobilými. Srv. 2. Tim. 3, 17).

Poznali jste, Cti dni bratří, z Jeronymova příkladu a autority, jakými ctnostmi má býti vybaven, kdokoliv se oddá četbě nebo studiu bible; nyní poslyšme jeho samého, kam má znalost svatých Písem hleděti a jaký účel míti. Nejprve na těch stránkách dlužno hledati pokrm, který by život ducha k dokonalosti živil; proto Jeronym v zákoně Páně premýšleti ve dne v noci a v Písmech svatých chléb s nebes a mannu nebeskou, všecky rozkoše v sobě mající, měl ve zvyku jísti (Tract. de Ps. 147). Jak by mohl duch náš bez tohoto pokrmu býti? A kterak církevní muž cestě spásy jiné mohl by učiti, kdyby, zanedbávaje rozjímati o Písmě, sebe samého neučil? Nebo jakým způsobem, příslušuje svátostmi, mohl by si důvěřovati, »že jest vůdcem slepých, světlem těch, kteří jsou ve tmě, vychovatelem nemoudrých, učitelem nedospělých, majícím obraz poznání a pravdy v zákoně« (Řím. 2, 19 n.), jestliže tuto nauku zákona promýšleti nechce a světlu shora přistoupiti překáží? Běda, kolik jest příslušovatelů svátosti, kteří podceňujíce četbu bible, hladem sami hynou a jiných přitom mnoho zahynouti nechávají, ježto jest psáno: »Maličcí žádali chleba, a nebyl, kdo by ho lámal jim« (Pláč 4, 4). »Zpustne všecka země, neboť není žádného, kdo by to rozvažoval srdcem« (Jer. 12, 11). Potom, jak toho věc bude žádati, důvody třeba z Písem vážiti, abychom jimi články víry vysvětlili, potvrdili, obhájili. To podivuhodně on vykonal proti kacířům svého času bojuje: jak ostré, jak mocné zbraně z míst Písma vzal, aby je porazil, všecka jeho díla hojně ukazují. Budou-li ho napodobovati v té věci naši výkladatelé Písem, bude zajisté dosaženo toho, co předchůdce Naš v okružním listě »Nejvýš prozřetelný Bůh« »velmi žádoucím a nutným« nazval, aby »používání jmenovaného Písma na všecek obor bohosloví mělo vliv a bylo takořka jeho duší«. Hlavní konečně používání Písma týká se služby slova Božího, aby svatě a zdárně byla vykonávána. A tu jest velmi milo, že můžeme největšího učitele slovy zdůrazniti příkazy, které jsme My okružním listem »Lidského pokolení« o kázání slova Božího dali. Vždyť vynikající tlumočník tak důrazně, tak často ustavičnou svatých Písem četbu k tomu konci posluchačům kněžím doporučuje, aby úřad učitelský a kazatelský důstojně zastávali. Jejich řeč totiž neměla by důrazu, ani váhy, ani účinnosti ke zpracování duší, kdyby nebyla Písmem svatým odušovnělá a kdyby si od něho sílu svou a moc nevypůjčila. »Řeč knězova čerpou Písem budiž kořeněna« (List 52, 8, 1). Neboť »cokoliv jest v Písmech svatých řečeno, polnice připlálná jest a silným zvukem uši věřících pronikající« (In Amos 3, 3 nn.). »Neboť nic nebije tolik, jako příklad ze svatých Písem« (In Zach. 9, 15).

Co má svatý učitel o zákonech, které při používání bible dlužno zachovávati, to, ačkoliv se většinou dílem týká také výkladačů, kněží při kázání slova Božího mějež před očima. Nejprve napomíná, bychom sama slova Písma velmi bedlivě uvážili, aby bylo jisto, co svatopisec řekl. Vždyť není nikomu neznámo, že Jeronym, když bylo třeba, utíkával se k původnímu rukopisu, výklad s výkladem srovnával, význam slov vyšetřoval, a nazdá-li se nějaký omyl, přičasty omylu odkrýval, aby o samém čtení byla odstraněna jakákoliv pochybnost. Dále však dlužno dle nauky jeho hledati, jaký význam a myšlenka tkví ve slovech, ježto »tomu, kdo o Písmech svatých pojednává, není kovům vyšetřování významů nikterak nepopíráme, že Jeronym, učitele latinské a některé řecké starších dob napodobuje, snad více nežli slušno allegorickým výkladům zprvu se poddal. Avšak sama láska ke svatým Písmům způsobila, ustavičná námaha, vynaložená na to, by je znal a skrz na skrz ovládl, způsobila, že den ze dne ve správném oceňování smyslu literního prospíval a zdravé zásady v té příčině podal; ježto ony i nyní bezpečnou všem cestu razí, aby plný ze svatých knih smysl vyvážili, krátce je vyložíme. Popředně tedy třeba jest, bychom liternímu čili dějinnému výkladu pozornost věnovali: »Moudrého čtenáře vždycky napomínám, aby se nespokojoval s výklady pověrčivými a s těmi, které kusovitě podávají dle své libovůle ti, kteří je vymýšlejí, ale aby uvážil to, co předchází, co jest uprostřed a co následuje, a všecko, co jest psáno, aby si spojil« (In Matth. 25, 13). Dodává, že každý další druh výkladu spočívá na smyslu literním jako na základě (Srv. in Ez. 38, 1 nn.; 41, 23 nn.; in Marc. 1, 13—31; List 129, 6, 1 atd.); nelze míti za to, že tohoto není ani tehdy, když jest něco vyjádřeno přeneseně; neboť »často událost sama přenesená jest zosnována a v obraze . . . hlásána« (In Hab. 3, 14 nn.). Ty však, kteří se domnívají, že učitel náš některým místům Písma přičítá tu vlastnost, že smyslu dějinného postrádají, ty sám vyvrací: »Nepopíráme událost, ale duchovnímu pojetí dáváme přednost« (In Marc. 9, 1—7; srv. in Ez. 40, 24—27). Literní čili dějinný význam zajistiv, vniternější a hlubší vykutává smysly, aby vybranějšími hody ducha hostil; učí totiž o knize Přísloví, a totéž i o ostatních částech Písma připomíná, že nesmíme ulpívati toliko na smyslu literním, ale, »jako v zemi zlato, v ořechu jádro, v ostnatých tobolkách kaštanů skryté ovoce bývá vyhledáváno, tak že v nich dlužno Boží smysl hlouběji vyšetřovati« (In Eccle 12, 9 nn.). Protož, když svatého Pavlína vyučoval, »po které v Písmech svatých stezce mělo by se choditi«, »všecko«, praví, »co čteme v Božích knihách, stkví se sice a září i na kůře, ale sladší jest ve dřeni. Kdo jísti chce jádro, rozlouskne ořech« (List 58, 9, 1). Napomíná však, když jde o to, aby takový vnitřní smysl byl hledán, že třeba jakési míry užívati, »aby se nezdálo, že jdouce za duchovním bohatstvím, pohrdáme chudobou děje« (In Eccle 2, 24 nn.). I zavrhuje ne málo mystických výkladů starších spisovatelů z té hlavně příčiny, že se neopírají nikterak o smysl literní: »aby všecky jeho sliby, o kterých svatí proroci ústy svými zpívali, nebyly prázdným zvukem a nadurělými jmény toliko slovných obratů, ale aby stály na zemi a majíce základy v událostech došly vrcholu duchovního pojetí« (In Amos 9, 6). V té příčině moudře poznamenává, že nemáme se vzdáliti od stop Krista a apoštolů, kteří, ačkoliv Starý zákon za přípravu na Nový a za jeho předobrazení považují, a proto mnoho míst předobrazně vykládají, přece nepřitahují všecko k předobraznému významu. Aby věc potvrdil, často se dovolává apoštola Pavla, který na př. »vykládaje tajemství Adama a Evy, nepopřel jejich utvoření, ale na základě události duchovní pojetí stavě, dí: Protož opustí člověk atd.« (In Is. 6, 1—7). Půjdou-li vykladači svatých Písem a hlasatelé slova Božího za příkladem Krista a apoštolů, poslechnou-li napomenutí Lva XIII. a nezanedbají-li těch věcí, které od týchž Otců na allegorický nebo podobný smysl byly přeneseny, zejména proto, že vycházejí z literního smyslu a o autoritu mnohých se opírají«, a že s mírou a zdrželivě od smyslu literního ku vyšším věcem povstávají a se povznášejí, s Jeronymem zakusí, jak pravdivé jest slovo Pavlovo: »Všecko Písmo od Boha vdechnuté jest (také) užitečno k učení, ke kárání, k napravování, k výchově ve spravedlnosti« (2. Tim. 3, 16) a z nekonečného pokladu Písem budou míti hojně pomocných věcí a myšlenek, kterými by statečně i příjemně život a mravy věřících ke svatosti vzdělávali.

Co se týče pak způsobu výkladu a mluvy, ježto při správcích tajemství Božích se vyžaduje, aby každý byl shledán věrným, stanoví Jeronym, že třeba popředně »věrnosti výkladu« se držeti a že »vykladatelovým úkolem jest ne co by sám mínil, ale co smýšlí ten, jejž tlumočí, vykládati«; (List 40 al. 48, 17, 7.) dokládá však, »že jest veliké nebezpečí v církvi mluviti, aby snad zvráceným výkladem z evangelia Kristova nestalo se evangelium člověkovo«. (In Gal. 1, 11 nn.) Dále »při výkladu svatých Písem nebéží o slova uhlazená a řečnickou květomluvou zdobená, ale o vzdělání a prostotu pravdy.« (In Amos, Praef. in l. 3.) Když dle této zásady spisy své skládal, ve výkladech vyznává, to že si vytkl za účel, ne aby slova jeho »byla chválena, ale aby to, co jest od jiného dobře řečeno, tak bylo chápáno, jak bylo řečeno«; (In Gal. Praef. in l. 3.) při výkladu pak slova Božího, že se vyžaduje ona mluva, která žádnou hledaností nezavánějíc . . . věc vykládá, smysl podává, temné osvětluje, ne ta, která uhlazeností slov by hýřila« (List 36, 14, 2; srv. List 140, 1, 2.) A tu se zdá nám za dobré více Jeronymových míst předložiti, ze kterých vyplývá, jak velice se hrozil oné výmluvnosti, deklamatorům vlastní, která prázdným třeskem slov a rychlostí mluvy nicotného potlesku dojíti chce. »Nechci«, napomíná Nepociana kněze, »abys byl deklamatorem, dryáčníkem a tlachalem, ale tajemství znalý a ve svatých věcech Boha svého co nejlépe vzdělán. Chrlití slova a rychlostí řeči u nezkušeného lidu budíti obdiv, jest obyčej lidí neučených«. (List 52, 8, 1.) »Kdožkoli ze vzdělanů v písemnictví dnes na duchovní svěceni bývají, o to se starají, ne jak by morek Písem vyssáli, ale jak by ušim lidu květomluvou deklamatorů lahodili«. (Dial. contra Lucif. II, 8.) »Mlčím o sobě podobných, kteří snad k Písmům svatým po světském písemnictví přišli a řečí uhlazenou uchu lidu zalahodili, cokoli řeknou, to za zákon Boží považují, aniž pokládají za hodno zvěděti, co proroci, co apoštolové smýšleli, ale k svému smyslu přizpůsobují nevhodná svědectví; jakoby velikolepý a ne nejpochybenější způsob mluvy byl zpotvořovati myšlenky a po své vůli si natahovati odporující Písmo«. (List 53, 7, 2.) »Neboť bez autority Písem tlachavost by nenalézala víry, leč by se zdálo, že zvrhlou nauku i Božími svědectvími potvrzují«. (In Tit. 1, 10 n.) Avšak tato tlachavá výmluvnost a mnohomluvná nevzdělanost nejeví nic kousavého, nic živého, nic životného, ale všecku svou zvadlost, matnost a změkčilost vychlejstne na zeliny a byliny, které rychle seschnou a rozpadávají se«; prostá proti tomu nauka Evangelia, podobná nejmenšímu zrnu hořčičnému, neráší v zeliny, ale roste v strom, takže ptáci nebeští . . . přicházejí a bydlí na ratolestech jeho.« (In Matth. 13, 32.) Protož této svaté prostoty mluvy, s průzračností a půvabem nehledaným spojené, sám ve všem se držel: »Ať si jiní jsou výmluvní, ať jsou chváleni jak chtějí, a z nafouklých papuli pěnivá slova nechať odvažují; mě stačí mluviti tak, aby mně bylo rozuměti, a o Písmech jednaje, abych Písem prostotu napodobil.« (List 36, 14, 2.) Neboť »překlad církevní, i když vykazuje půvab mluvy, má jej tajiti a utíkati před ním, aby nemluvil nezaměstnaným školám filosofů, a několika žákům, ale veškerému pokolení lidskému«. (List 48 al 49, 4, 3.) Uskutečni-li tyto rady a příkazy mladší kněží a starší budou-li je míti ustavičně před očima, doufáme, že duším věřících křesťanů svatou službou velmi prospějí.

Zbývá, Ctihodní bratří, bychom »sladké ovoce« připomněli, které Jeronym z hořkého semene písemnictví česal, kojice se tou naději, že jeho příkladem kněží i věřící vaší péči svěření budou rozniceni, aby poznali a pronikli sílu posvátné bible. Přejeme si však, abyste tak veliké a tak libé rozkoše ducha, kterými zbožný poustevník opíval, raději takořka z jeho úst nežli z Našich slov si osvojili. Slyšte tedy, jakým způsobem o této svaté vědě Pavlina, »spoluzasvěcence, druha a přítele svého« oslovuje: »Prosím tě, nejmilejší bratře, v tom žíti, o tom rozjímati, nic jiného neznati, nic jiného nehledati, zdali nezdá se ti to býti již tu na zemi přibytkem království nebeského?« (List 53, 10, 1.) Své pak svěřenky Pavly takto se táže: »Prosím tě, co jest tohoto tajemství posvátnější? Co této rozkoše příjemnější? Které pokrmy, které medy jsou sladší nežli znáti Boží moudrost, do jeho svatyní vstupovati, nahlédati do smyslu Stvořitelova, a ukazovati, že řeči Pána tvého jimž moudří tohoto světa se posmívají, jsou plné moudrosti duchovní, Mějtež si ostatní svoje statky, z křišťálů pijtež, potleskem lidu se kochejtež, nebuďtež s to, aby všelikými rozkošemi bohatství své mohli rozplývati; našimi požitky budiž v zákoně Páně rozjímati ve dne v noci, tlouci na dveře neotvírající se, bráti chleby Trojice a po vlnách světa za Pánem šlapati« (List 30, 13.) Téže Pavle a dceři její Eustochiu ve výkladu listu Efezským: »Je-li co, Pavlo a Eustochium, co by v tomto životě moudrého drželo, a jej přimělo, by v tísních a bouřích světa zůstal klidné mysli, to jest to první, domnívám se, rozjímání a znalost Písem«. (In Eph., Prol.) Protože sám ji používal, těžkými duševními bolestmi i tělesnými nemocemi jsa stíhán, přece z pokoje a z útěchy vnitřní radosti se těšil; kterážto radost nezakládala se na marné a prázdné rozkoši, ale vycházejíc z lásky obracela se v účinnou lásku k církvi Boží, které stráž slova Božího od Pána svěřena jest.

Vždyť ve svatých Písmech obého Zákona opět a opět čítal chvály, církvi Boží vzdávané. Každá bezmála osvícená a svatá žena, která ve starém Zákoně čestné zabírá místo, zdaliž nebyla této Kristovy choti předobrazem? Zdaliž kněžství a oběti, zařízení a slav-

nosti a bezmála všecky události Starého zákona ji nepředobrazovaly? Co říci o tom, že viděl tolik proroctví žalmů a proroků v církvi od Boha splněných? Byly mu konečně neslýchány převeliké těže církve výsady, od Krista Pána a od apoštolů vyslovené? Jak by tedy znalost Písem nebyla budila v mysli Jeronymově den co den větší a větší lásku ke Kristově choti? Vždyť jsme již, Ctihodní bratří, s jakou úctou a s jakou plamennou láskou církev římskou a stolec Petrův prozíral; viděli jsme, jak ostře na protivníky církve útočil. Když pak mladšího spolubojovníka, Augustina, týž boj bojujícího chválil a veselil se, že se sdílí s ním o zášť kacířů, »Buď šťasten«, tak ho oslovuje, »na celém světě jsi slaven. Katolíci tebe jakožto obnovitele staré víry ctí a vynášejí, a — co jest znamení větší slávy, — všichni kacíři tě proklínají a mě stejnou pronásledují měrou, aby ty, kterých nemohou meči, přáním zabili« (List 141, 2; srv. List 134, 1). Výborně to potvrzuje Postumianus, u Sulpicia Severa o Jeronymovi svědčící: »Ustavičný boj proti zlým a věčný zápas vzbudil mu nenávist zatracenců. Nenáviděli ho kacíři, ježto nepřestával je napadati; nenáviděli ho duchovní, ježto stihal jejich život a zločiny. Ovšem však všichni dobří se mu obdivují a jej milují« (Postumianus u Sulp. Sev., Dial. 1, 9). Pro toto zášti kacířů a zatracenců Jeronym zakusil mnoho, co bylo kruto snášeti, zejména tehdy, kdy Pelagiáni klášter betlemský oborem napadše zpustošili; ale všecky nešetrnosti a potupy ochotně snesl a na mysli neklesl ten, který za obranu Kristovy víry neváhal umříti: »To jest má radost«, píše Aproniovi, »když slyším, že synové moji v Kristu bojují, a to hořlení proti nám utvrdiž ten, jemuž věříme, že bychom za jeho víru krev ochotně prolili... Naše pak bydliště, co do bohatství hmotného útoky kacířů z kořene vyvrácené, milosrdenstvím Kristovým duchovních bohatství plno jest. Jet lépe chleb jísti nežli víru ztratiti« (List 139). Nepřipustil-li nikdy, aby bludy beztrestně se plouživ, úsilím věru nemenším užil prudké oné své mluvy proti zkaženým mravům, aby, pokud bylo na něm, Kristu »představil... církev jako slavnou, jako takovou, která by neměla poskvrny ani vrásky neb něco podobného, nýbrž aby byla svatá a bezúhonná« (Ef. 5, 27). Jak důrazně kárá ty, kteří kněžskou důstojnost nepravým způsobem života zneuctívají! Jak výmluvně vytýká pohanské mravy, které i samé Město z velké části nakazily! Aby pak tuto záplavu všech neřestí a zločinů jak jen možno zastavil, sám kladl proti nim přednosti a krásu křesťanských ctností, velmi správně maje za to, že nic nemůže vzbuditi takový odpor ke zlému jako láska k statkům nejlepším; naléhal na to, by mládež byla zbožně a správně vzdělávána; důtklivými radami manžely k neporušenosti a svatosti života povzbuzoval; úsilí o panenství do čistších duší vštěpoval; obtížnou sice, ale příjemnou přísnost vnitřního života všemi chválami vynášel; na první onen křesťanského náboženství zákon, to jest na zákon lásky, spojené s otcem veškerým úsilím naléhal, ježto, bude-li tě šetřeno, společnost lidská z bouří k pokojnému řádu šťastně se dostane. O lásce takto skvěle svatému Pavlinovi píše: »Přerým chrámem Kristovým jest duše věřícího; tu zdo, tu šat, tě podávej dary, v té Krista přijímej. Žasl to prospěch, třpytí-li se stěny drahokamy, ale Kristus v chuďasovi hladem umírá?« (List 58, 7, 1.) Zákon pak práce ne toliko spisy, ale i příklady celého života tak úsilovně všem doporoučel, že Postumianus, který šest měsíců s Jeronymem ve městě Betlemě pobyl, u Sulpicia Severa dosvědčil: »Všecek vždycky v četbě, všecek v knihách jest; ani ve dne ani v noci neodpočívá; vždy buď něco čte nebo píše« (Postumianus u Sulp. Severa, Dial., 1, 9). Ostatně, jak velice miloval církev, vyplývá také z výkladů, ve kterých nepomíjí žádné příležitosti k pochvale Kristovy choti. Tak na příklad ve výkladu proroka Aggea čteme: »Přišly skvosty všech národů a naplněn byl slavou dům Páně, to jest církev Boha živého, sloup a základ pravdy... Těmito kovy stává se skvělejší církev Spasitelova nežli byla kdysi synagoga; z těchto kamenů živých je stavěn dům Kristův a dostává se mu pokoje věčného (In Agg. 2, 1 nn.). A k Micheášovi: »Pojďte, vystupme na horu Hospodinovu; třeba vystoupiti, aby mohl kdo dostati se ke Kristu a do domu Boha Jakobova, do církve, která jest dům Boží, sloup a základ pravdy« (In Mich. 4, 1 nn.). V předmluvě k výkladu Matouše: »Církev... na skále Hospodinově vpravdě jest založena, kterou uvedl král do ložnice své a po které otvorem tajného sestupu vložil ruku svou« (In Matth. Prol.).

Jako na posledních místech, která jsme uvedli, tak velmi často učitel náš Pána Ježíše úzce s církví spojeného spolu slaví. Protože totiž hlava od duchovního těla nemůže býti odloučena, oddanost církvi nutně je spojena s láskou ke Kristu, kterou dlužno míti za čelné a ze všech nejsladší ovoce znalosti Písem. O této znalosti posvátných knih Jeronym byl tak přesvědčen, že je to obyčejná cesta, kterou lze dojíti poznání a lásky ke Kristu Pánu, že se nikterak nerozpakoval tvrditi: »Neznalost Písem neznalost Krista jest« (In Is., Prol.; srv tract. de Ps. 77). Týž svaté Pavle píše: »Jaký totiž jiný může býti život bez znalosti Písem, kterými i sám Kristus bývá poznáván, jenž jest život věřících?« (List 30, 7.) Vždyť ke Kristu jakožto středu všecky obého Zákona stránky tíhnou; a Jeronym, vykládaje slova Zjevení o řece a stromu života, mezi jiným také toto má: »Jedna řeka vychází od trůnu Božího, to jest milost Ducha svatého, a tato milost Ducha svatého ve svatých Písmech jest, to jest v této řece Písem. Ale ta řeka má dva břehy, Starý a Nový zákon, a na obou stranách štípený strom Kristus jest« (Tract. de Ps. 1). Není tedy divu, odnáší-li obyčejně zbožným rozjímáním ke Kristu vše, co se v posvátné knize čte: »Já když čtu Evangelium a vidím tam svědectví o zákoně, svědectví o prorocích, samého Krista mám na mysli: tak jsem hleděl na Mojžíše, tak jsem hleděl na proroky, že jsem chápal o Kristu řeči jejich. Konečně, když přijdu k lesku Kristovu a pohlédnu na něho jako na nejlesklejší světlo jasného slunce, světla svítilny nemohu viděti. Může-li svítilna, rozžehneš-li ji za dne, svítiti? Zasvitne-li slunce, světla svítilny není viděti; tak ani ku přítomnému Kristu přirovnaného zákona a proroků neviděti. Nesnižuji zákona ni proroků, ba spíše chválím je, ježto hlásají Krista. Ale tak čtu zákon a proroky, že nezůstávám v zákoně a prorocích, nýbrž zákonem a proroky ke Kristu dospívám« (Tract. in Marcum 9, 1—17). Takto vidíme, že ten, který všude zbožně hledal Krista, přemýšlením o Písmech ku podivu povznáší se k lásce a

znalosti Pána Ježíše, ve které nalézá onu vzácnou perlu evangelia: »Jedna však nejvzácnější perla jest, znalost Spasitele, tajemství utrpení jeho a co jest ukryto v jeho vzkříšení« (In Matth. 13, 45 n.). Protože touto láskou plápolal, proto jsa chudý a pokorný s Kristem, srdcem ode všech pozemských starostí osvobozeným a odloučeným, jedině Krista hledal, jeho duchem byl puzen, s ním v nejužším spojení žil, jej trpícího napodobováním na sobě zobrazoval, nic nemaje za věc žádoucnější nežli s Kristem a pro Krista trpěti. Proto křivdami a záštím bezbožných lidí byv roztrpčen když po smrti Damasově z Říma odešel, a na loď vstoupiti se chystal, psal toto: »A jakkoliv mě někteří pokládají za zločince a do všech neřestí zabředlého, a jakkoliv za hříchy mé i to málo jest, přece ty dobře činíš, že dle svého smýšlení i zlé za dobré pokládáš... Děkuji Bohu svému, že hoden jsem, aby mne svět nenáviděl... Kolikátý díl úzkostí vytrpěl jsem já, který kříži bojuje sloužím? Uvedli mě do špatné pověsti, křivě mě obviňujíce; ale vím, že lze pověsti zlou i dobrou dojíti království nebeských« (List 45, 1. 6). A svatou pannu Eustochium, aby takové obtíže života pro Krista statečně snášela, takto napomínal: »Veliká námaha, ale veliká odměna, býti co mučedníci, býti co apoštolové, býti co Kristus jest... To všecko, co jsme rozložili, tvrdým bude se zdáti tomu, kdo Krista nemiluje. Kdo však všecek přepych světa bude míti za kal, a za marnost pokládati bude vše, co jest pod sluncem, aby Krista získal, kdo zemřel s Pánem svým, a s ním z mrtvých vstal, kdo ukřižoval tělo s vášněmi a žádostmi, svobodně zvolá: »Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?« (List 22, 38 n.) Ovoce tedy z četby svatých svazků Jeronym česal velmi hojné: odtud vnitřní ona světla, která ho táhla, aby Krista víc a více poznával a jej si zamiloval; odtud onoho ducha modlitby, o kterém tak krásné věci sepsal; odtud podivuhodné ono s Kristem obcování, jehožto rozkošemi jsa poháněn po drsné stezce kříže bez ustání běžel v před, aby dostil palmy vítězství. Rovněž ustavičným žárem ducha k nejsvětější Eucharistii byl unášen, ježto »nic není bohatšího nežli ten, kdo tělo Páně v košíku pleteném, krev nosí ve skle« (List 125, 20, 4); nemenší úctou a zbožností ctil Bohorodičku, jejíhož věčného panenství seč byl, hájil: tutéž Boží matku za nejvznešenější vzor všech ctností měl v obyčeji předkládati Kristovým chotím, aby jej napodobovaly. (Srv. List 22, 38, 3.) Protož nikdo nebude se diviti, že byl Jeronym tak mocně váben a přitahován těmi místy Palestiny, které Vykupitel náš a přesvatá jeho matka byli posvětili; jeho věru smýšlení lze poznati v tom, co Pavla a Eustochium, jeho žačky z města Betlema Marcelle napsaly: »Jakou řečí, jakým hlasem mohly bychom ti vylíčiti jeskyni Spasitelovu? A ony jesle, ve kterých nemluvňátko plakalo, dlužno spíše mlčením než slabou řečí uctíti... Přijde-liž tedy onen den, kdy nám bude lze vstoupiti do jeskyně Spasitelovy, ve hrobě Páně plakati se sestrou; plakati s matkou? Poté dřevo kříže celovati a na hoře Olivové s Pánem na nebe vystupujícím touhou i mysli se vznésti?« (List 46, 11. 13.) Tyto tedy posvátné památky opět a opět uctívaje, Jeronym, daleko Říma, tělu sice velmi tuhý, ale duši příjemný život vedl, že zvolal: »Kéž má Řím, co má Betlem, mnohem menší než město Řím« (List 54, 13. 6).

Přání přesvatého muže jiným způsobem splněné nežli mu sám rozuměl, je důvod, bychom se radovali My a s námi by se radovali Římané; neboť ostatky největšího učitele, ve jmenované jeskyni uložené, kterou tak dlouho byl obýval, majetek, kterým vznešené město Davidovo kdysi bylo se honosilo, ty ostatky má již šťastný Řím uschované ve velké basilice Bohorodičky u samých jeslí Páně. Umlkl sice onen hlas, jehož zvuku, z pustiny kdysi vycházejícímu naslouchal všecek katolický svět; avšak spisy svými, které »po celém světě jako Boží lampy září« (Kassian. De in carn. 7, 26), Jeronym dosud volá. Volá, jaké jsou přednosti Písem, jaká neporušenost a dějepisná hodnověrnost, jak sladké ovoce jejich četba a rozjímání plodí. Volá, aby ke způsobu života, hodnému křesťanského jména, všichni synové církve se vrátili a sebe zachovali bezúhonnými a neporušenými mravy pohanů, které za našeho věku, jakoby znova ožívaly. Volá, aby Petrův stolec, zejména zbožností a snahou Vlachův, na jejichž území od Boha jest postaven, byl v té úctě a požíval té svobody, kterou apoštolského úřadu důstojnost a sama jeho správa venkoncem vyžaduje. Volá, aby oni křesťanští národové, kteří od církve matky bídně odpadli, k ní opět se utekli, ježto v ní jest uložena veliká naděje ve věčnou spásu. Kéž poslechnou těchto napomenutí jmenovitě východní církve, které již příliš dlouho od Petrova stolce myslí jsou odvráceny. Jeronym totiž, když v oněch krajinách žil a když byl použil za učitele Řehoře Nazianského a Didyma Alexandrijského, nauku východních národů souvěkých shrnul v onu velmi běžnou větu: »Nebude-li kdo v arše Noemově, zahyne za vládnoucí potopy« (List 15, 2, 1). Zdaliž nehrozí dnes vlnobití této potopy, že všecka zřízení lidská zničí, neodvrátí-li jich Bůh? Neboť co se nesřítí, bude-li odstraněn všech věcí původce a zachovatel, Bůh? Co nezahyne, odloučí-li od sebe Krista, který jest život? Avšak ten, který kdysi na žádost učedníků moře rozbouřené utišil, může též nejkrásnější dary míru rozkolísané společnosti lidské vrátiti. V tom pomáhejž Jeronym církvi Boží, kterou nejen velmi rád ctil, nýbrž i proti každému útoku odpůrců statečně hájil; a to svou přímluvou vyprosiž, aby dle přání Ježíše Krista spory byly urovnány a »byl jeden ovčinec a jeden pastýř.«

Nuže, Ctihodní bratří, oč jsme se sdělili s vámi na sklonku patnáctého století od smrti největšího učitele, to neváhejte donésti vy duchovenstvu a lidu svému, aby všichni, za vedení a pod ochranou Jeronymovou, ne toliko katolickou nauku o Boží inspiraci Písem podrželi a jí hájili, ale také velmi bedlivě lpěli na zásadách, které okružním listem »Nejvýš prozřetelný Bůh,« jakož i tímto Našim, předepsány jsou. Zatím všem synům církve přejeme, aby sladkostí svatých Písem se rozplývajíce a jimi jsouce posilněni, došli znalosti Ježíše Krista, vše převyšující; jakožto jejího posla a o otcovské blahovůle Naši svědka vám, Ctihodní bratří, jakož i všemu duchovenstvu a lidu vám svěřenému, apoštolské požehnání s veškerou láskou v Pánu udělujeme.

Dáno v Římě u svatého Petra dne 15. měsíce září MDCCCCXX, papežství Našeho sedmého.

PAPEŽ BENEDIKT XV.